Tompa Mihály

ÉLŐ KÖNYVEK

*

MAGYAR KLASSZIKUSOK

AZ ELŐSZÓT ÍRTA

GRÓF KLEBELSBERG KUNO

ÉLŐ KÖNYVEK

★

MAGYAR KLASSZIKUSOK

XXVI. KÖTET

A BEVEZETÉSEKET ÍRTÁK

Ambrus Zoltán
Baltazár Dezső
Berzeviczy Albert
Császár Elemér
Dézsi Lajos
Galamb Sándor
Hevesi Sándor
Kapi Béla
Kéky Lajos
Kozma Andor
Lányi József
Négyesy László
Pekár Gyula
Pintér Jenő
Voinovich Géza
Radó Antal
Rákosi Jenő
Ravasz László
Sajó Sándor
Szász Károly
Tordai Ányos
Vargha Gyula

A KISFALUDY-TÁRSASÁG
MEGBIZÁSÁBÓL KIADJA
A FRANKLIN-TÁRSULAT BUDAPESTEN

TOMPA MIHÁLY
MUNKÁI

MÁSODIK KÖTET

KISEBB KÖLTEMÉNYEK

A KISFALUDY-TÁRSASÁG
MEGBIZÁSÁBÓL KIADJA
A FRANKLIN-TÁRSULAT BUDAPESTEN

Nyomatott finom famentes pehelykönnyű
papiroson a Franklin-Társulat betűivel.

DALOK, ÓDÁK

A MADÁR FIAIHOZ.

Száraz ágon, hallgató ajakkal
Meddig ültök, csüggedt madarak?
Nincs talán még elfeledve a dal,
Melyre egykor tanitottalak?!
Vagy ha elmult s többé vissza nem jő
A vig ének s régi kedvetek:
Legyen a dal fájdalmas, merengő,
Fiaim, csak énekeljetek!

Nagy vihar volt. Feldult berkeinken
Enyhe, árnyas rejtek nem fogad;
S ti hallgattok? el készültök innen?
Itt hagynátok bús anyátokat?!
Más berekben máskép szól az ének,
Ott nem értik a ti nyelvetek'...
Puszta bár, az otthonos vidéknek,
Fiaim, csak énekeljetek!

Hozzatok dalt emlékül, a hajdan
Lomb- s virággal gazdag tájirúl;
Zengjétek meg a jövőt, ha majdan
E kopár föld ujra felvirúl.
Dalotokra könnyebben derül fény,
Hamarabb kihajt a holt berek;
A jelennek búját édesítvén,
Fiaim, csak énekeljetek!

A bokorban itt az ősi fészek,
Mely növelte könnyü szárnyatok';
Megpihenni most is abba tértek,
Bár a fellegek közt járjatok!

S most, hogy a szél összevissza tépte:
Ugy tennétek, mint az emberek?
Itt hagynátok, idegent cserélve . . .?
Fiaim, csak énekeljetek!

A GÓLYÁHOZ.

1850.

Megenyhült a lég, vídul a határ,
S te ujra itt vagy, jó gólya-madár!
Az ócska fészket megigazgatod,
Hogy ott kikölthesd pelyhes magzatod'.

Csak vissza, vissza! meg ne csaljanak
Csalárd napsugár és siró patak;
Csak vissza, vissza! nincs itt kikelet,
Az élet fagyva van s megdermedett.

Ne járj a mezőn, temető van ott;
Ne menj a tóba, vértől áradott;
Toronytetőkön nézvén nyughelyet:
Tüzes üszökbe léphetsz, úgy lehet.

Házamról jobb ha elhurcolkodol. —
De melyiken tudsz fészket rakni, hol
Kétségb'esést ne hallanál alól
S nem félhetnél az ég villámitól?

Csak vissza, vissza! dél szigetje vár;
Te boldogabb vagy, mint mi, jó madár.
Neked két hazát adott végzeted;
Nekünk csak egy — volt! az is elveszett!

Repülj, repülj! és délen valahol
A bujdosókkal ha találkozol:
Mondd meg nekik, hogy pusztulunk, veszünk,
Mint oldott kéve, széthull nemzetünk . . .!

Sokra sír, sokra vak börtön borúl,
Kik élünk: járunk búsan, szótlanúl;
Van aki felkél és sirván, megyen
Uj hont keresni túl a tengeren.

A menyasszony meddőségért eped,
Szüle nem zokog holt magzat felett,
A vén lelke örömmel eltelik,
Hogy nem kell élni már sok ideig.

Beszéld el, ah...! hogy... gyalázat reánk!
Nem elég, hogy mint tölgy kivágatánk:
A kidült fában őrlő szú lakik...
A honfi honfira vádaskodik.

Testvért testvér, apát fiu elad...
Mégis, ne szóljon erről ajakad,
Nehogy, ki távol sír e nemzeten,
Megutálni is kénytelen legyen!

KIZÖLDÜLT...

Kizöldült az erdő fája, leveles,
Akinek nincs, biztos tanyát ott keres;
Akit otthon vetett ággyal nem várnak:
Minden bokor szállást ad a betyárnak.

Harmatos fű feje alatt a vánkos,
Setétség a takaródzó, nem káros;
Három hadnagy üzte, nyomta nagy földön...
Alhatik már: kinek tetszik, hadd jőjön!

Paripája szabadon van, nem bánja,
Betyár-lónak nem kell béklyó, se pányva;
El se lopják, más gazdához se vágyik,
Éhen, szomjan szolgál egyet halálig.

Betyár legény, hej beh puha a kezed!
A nyeregben keresed a kenyeret!
Nem jársz te ki takarásra, kepére,
Az orcádnak nem ég el a fehére!

Hortobágyon neked nő fel a csikó,
Ingyen adja a csapláros, ami jó;
Elszereted a menyecskét urátúl,
És vámot szedsz Tiszán innen, Tiszán túl!

Bekötnéd még, ha vón' hová, a sárgát,
Tele raknád, ha vón' mivel, a jászlát;
Egy kis tanyán meghuznád még magadat;
De senkid sincs, apád anyád megtagad!

Sürű bokor, leveles ág, magas fa,
Nem ér a szél, nem ázol meg alatta!
Nem hallasz ott madárszónál egyebet, —
— De ez a ház csak őszig ád fedelet.

Elrongyollik a padlása, teteje,
Őszi eső, havas eső ver bele;
Oldalán az északi szél ki- s bebú...
Betyár szíve beh szomorú, szomorú!

Zúg a szélvész, fehér a föld határa,
Vesd fel magad gyors paripád hátára,
A szélvésszel fuss versenyt a világon,
Oda, ahol ember szeme ne lásson!

LEVÉL A «VISZHANGHOZ».

Hanva, aug. 15. 1854.

Olyan furcsa kivánsága,
Lányasszonykám! hogy' lehet:
Velem épen nyárközépen
Firkáltatni verseket!?

Szépen rám szól a mesében :
— Ha én most is benn-ülök, —
‚Aki nyárban énekeltél,
Táncolj télben, jó tücsök!'

Minek is a vers ilyenkor?
Az a fajta vers kivált,
Mit az írdüh s a kenyérgond
A szépérzést ölni gyárt?
Mikor a rét nyilt virága,
Dal a lombok rejtekén,
S a két hajnal rózsafénye :
Mind egy-egy szép költemény.

Ne fogjon rám «álmosságot»
Mert én kérem, felkelek :
Még alig hogy fényesülnek
Keleten a fellegek.
És mikor már én kijártam
A legvégső halmokig :
Maga még a tegnap esti
Hangversenyről álmodik.

Jobb bizony, ha ide rándul
A városból maga is ;
Ott minden fény, érzelem, hang,
Mondva csinált és hamis.
Ebből a fris hegyi légből
Bizony nem árt egy kevés,
Mindjárt nem lesz, kincsem, olyan
Ingerlékeny, oly epés.

Hisz különben is vidéki
Származásu, édesem!
Amióta pesti dáma,
Nincsen még egy éve sem;
Ösmerem az édes anyját
A Balaton partinál,
Élénk, nyájas, tisztes asszony,
S akárkivel szóba áll.

Legyen, húgocskám, magyar hölgy,
Mind falun, mind városon ;
Viszhangozva szép gyöngéden,
Ami lelkünkkel rokon.
Ne is legyen kontya mellett
Napraforgó a fej-ék ;
Ne is legyen pacsuli-szag . . .
És . . . udvarló lesz elég!

Mit beszélek? hisz udvarlók
Most is vannak felesen,
Kik fekete szemeibe
Nézegetnek szívesen ;
Eladó lány mást keres tán . . .?
De már azzal angyalom!
Hogy *el is kél* majd közöttünk:
Egy cseppet sem bíztatom!

Pedig azt a régi vádat
Reánk fenni nem lehet,
Hogy kerüljük, nem szeretjük
Az ön-fajta szépeket ;
Sőt akad, *ki lopja* őket,
De arra, hogy *megvegye:*
Mosolyogva fejet csóvál
Gömör s Kis-Hont vármegye.

Ami végre engem illet :
«Másképp lesz az ezután.»
Egy két nótát nem sajnálok,
Hol lanton, hol furulyán ;
Majd ráérünk! Hisz a gólya
Elviszi már a nyarat ; —
S jőnek hosszu téli esték . . .
— Ah, az idő ugy halad!

Sápadt lesz a földnek arca,
Elpusztul a zöld liget ;
Megnémul a vig madárka :
Mért is szólna? Nincs kinek!

Majd a holt, havas világon
Búsan nézünk szerte-szét,
Keresvén a rokon keblek
S a kandalló melegét.

S mig elkallott napjainkon
Mélán jár a gondolat:
Kevés okot lél örömre,
Fájdalomra oly sokat!
Az ábrándok szép egéről,
Ahol egykor repkedénk,
Eltünt csillag és szivárvány . . .
S hideg könycsepp hull felénk!

S midőn ég, föld, a jelen s mult
Ilyen puszta, ily setét:
Felrezzenti maga a bú
A sziv zsibbadt életét.
Megszólalnak érzeményink,
Sír is, fénylik is szemünk . . .
Akkor lesz vers . . . bárha bús is . . .
Addig hát Isten velünk!

KIKELETKOR.

Keresd fel, kis madár, az elhagyott tanyát!
S dalolj a még kopár berek vidékinél,
Holott szárnya alatt melengetett anyád,
S étetgetett, amig szárnyadra nem kelél!

Ne bánd, hogy a galyon száraz levél zörög,
És rajta a rongált fészek csak alig áll;
Kedvesebb a kicsiny, de ősi szent örök,
Idegen kőszálon, sasok tanyáinál.

Vagy elég a bús arc, hogy hütlenek legyünk . . .?
Kevés jól tölt idő, derengőbb tájakon,
Ugy elfelejtet-e mindent, mindent velünk . . .?
S emléket, multakat pártos homályba von?

Keresd fel a fészket, melyet anyád rakott!
Dobog, melegszik már a földnek kebele, —
A szellő, mely néha lassudan megcsap ott,
Az eszmélő élet első lélekzete.

Megéled nem soká, és vidám arcot ölt.
De bús lesz akkor is, ha nem zeng éneked!
Koszorúzott, ifju halott leend a föld,
S felette szótalan, borongó csend lebeg.

Mitől a természet keble dagad, feszűl,
És szélyel-feslenek a tölgyek bogai:
Az élet s teljesség habzását egyedűl
Tenéked adatott nyilván kimondani.

Dalolj hát kis madár! mondd ki hangos szóval,
Az élő természet amit némán érez;
Ajakidról a táj ha víg énekszót hall,
Felmosolyog hozzád, hálás gyermekéhez!

NYÁRBAN.

Meg van áldva, felruházva
Kalászfővel a barázda;
Meg is zendül ott mahónap
Éneke az aratóknak.
Várjatok még, hadd viselje
A jó föld a koronát;
Melyet ugy is munkadíjúl
Az embernek odaád.

Hegyek, halmok tája zöldül
Szőlőfának levelétűl;
Telik szemje drága nedvvel,
Melyet a sziv óhajt, kedvel.
Bő szüret lesz, széled a bú . . .
A borsajtó csikorog:
Harsány zajtól riadoznak
A tetők, a hegysorok.

Ami síkon s bércen terme:
Légy okos, hiv sáfár benne!
Hordd be kévéd', töltsd meg a csűrt,
Uj borod' új tömlőbe szűrd!
  Balgatag, ki többre vágyik
  Mikor napról napra van;
  Övéinek mikor élhet
  Békességben, boldogan!

Ha megtisztel a barátság:
Asztalod teritve lássák;
Hozz fel ót, és hozz fel újat,
Jó, ha a szív felvidúlhat!
  Mikor úgy el van borulva,
  Mikor rajta annyi seb...
  Nyájas órák örömében
  Baja gyógyul s csendesebb!

Zivatarban, vak setétben
Elkésett a szerencsétlen!
Nyomor, éhség gyötri, — fázik...
Alig érhet már a házig;
  Küszöbödnél köntöséről
  Rázogatván a havat:
  Ha félénken bekopogtat,
  Nyájasan mondd, hogy: szabad!

Ültesd melléd a melegre,
Mig ki-enged teste, lelke...
Bizalomra, szóra nyerd meg,
S ha elaludt már a gyermek,
  Sebhelyét mutatva, — s híven
  Beszélvén sok bősz csatát:
  Szeld meg neki kenyeredet,
  S töltsed színig poharát!

ŐSSZEL.

Ültem a rét zöld pázsitján,
Hol a csermely omlott tisztán :
Illatos fű, nyilt virágok . . .
Szemem alig nézett rájok.

Völgyek árnyán elmulattam,
Támadatkor, alkonyatban ;
Lelkemhez szólt a madárdal,
Mély, de gyorsan múló bájjal!

A mennyet borongni látom,
Dér-harmat függ a faágon;
Fogy az élet észrevétlen,
Lassúbb, lassúbb érütésben!

Rétek halvány kis virága!
Hulló lombja a bereknek!
Némuló dal, *mért* szeretlek?
— Elveszítlek nem sokára!

FECSKE, GÓLYA.

Téve hosszu, terhes útat
— Melyet a szél is megúnhat, —
Kikeletkor megjövétek!
Rongyos, szennyes volt a fészek . . .
Ezt a dolgot hozni jóra :
Volt az első, — fecske, gólya!

Ülni aztán a tojáson,
Lesve, várva hogy kivágjon ;
Majd nevelni a családot,
Mely öt-hat tagból is állott,
Védni, gondoskodni róla :
Munka volt az, fecske, gólya!

S a kicsinyek hogy kiszálltak,
Vége lőn az enyhe nyárnak:
S mig a haraszt meg nem csördűl:
Utra keltek seregestűl...
No biz ezért fecske, gólya!
Ide se jöttetek volna!

HALOTTAK EMLÉKEZETE.

Hull a levél... a tarlott őszi tájak
Szebb napjaikra nézni intenek;
Szeretetben kik vélünk *egy* valának:
Feledjük-e, midőn már nincsenek?!
Jertek, jertek! s hulló lomb közepett
Üljük meg a bús emlék-ünnepet!

Ugy elmerül szivünk a földiekben...!
Hű lenni a méltó búhoz nem ért;
Oh, a fátyol mi könnyen hátralebben,
Melyet kötének az elvesztettekért!
Hogy sirjokon mécs, szemünkben köny ég:
Legyen ez a nap az övék... övék...!

Mienk is ez! emlékben, fájdalomban!
Ugyan mienk! kik élvén hányatunk!
— Csak addig zúg a lomb, mig a galyon van, —
A holtaknál nincs a mi bánatunk!
De jól van így...! a búban, könyeken:
Kiért bú s köny van, nekünk megjelen!

Itt a szülő, hű karjai kitárvák,
A szeretett férj haza látogat!
Ne sirjatok, szegény rongyfedte árvák!
Ifjú özvegy, vetkezd le gyászodat!
Kis magzatim! hát visszatértetek...?
Oh mint vérzett, fájt szívem értetek!

A hős ifjú koszorúval, sebekkel,
A test-halomból délcegen kilép ;
Jön a testvér, barát s a mátka ; felkel
Ki *elveszett*, s nem tudni hol? mikép?
  Meghalni a sors akit hova vitt :
  Föld és tenger kiadja holtait.

Körülfognak vigasztaló beszéddel :
A cél, az út mind egymáshoz vezet!
Nem foszlik még az ábránd rajza szélyel,
S erős hit ver szivünkben gyökeret.
  Mint a virág kelyhébe' titkosan,
  Illat s szirom közt a gyümölcs fogan.

S enyhül a bú, szivünk nem nyomja kétség,
Mi jól értünk az elhunytak felől!
Az örömért, mely vélök érte végét :
Örökségünk remény, remény te lől!
  A téli napnak, — a távol szertelen, —
  Melege megfogy, tündöklése nem!

A hűségnek nem veszhet el jutalma,
S szivnek, kit a sors összevissza-zúz ;
Pálmánkért a hit menny felé utalva :
Nem lenne csak sirunkig kalauz?
  A vágy jobbat lel, mert jobbat keres ;
  Még ez a köny is szebb létért kezes!

Pihenjetek hát hivek, jók, szerettek!
S kiknek a föld keservvel fizete ;
Hull a levél . . . de az emlékezetnek
Örök-zölden mosolyog ligete.

Hull a levél ; . . . alvó félben az élet . . .
Boldog, boldog . . . ki tudja, még se félhet!
S a halál és pusztulás közepett :
Uj életnek szentelhet ünnepet!

NE HÍVJ . . .

Ne hivj engem ki a mezőre,
Ha elveszett virága, zöldje!

Vagy a gyorsan futó patakhoz,
Mely a bércről hullt lombokat hoz

Ábránd, öröm, dal messze-széledt . . .
Közel, távol kinzó enyészet!

Bezárkozván ülök szobámban,
Hogy e bús képeket ne lássam . . .

S igy is borongok . . . lázas elmém
A táj sötét rajzát viselvén.

FENT ÉS ALANT.

Ne légy irigy, kicsi kunyhó,
Ama büszke palotára!
Ama büszke palotának
Nagy a fénye, nagy az árnya.

Te pihensz az éjszakában ;
Ott világos minden ablak,
Beteg ember, vagy halott van
A háznál, hol igy virasztnak!

Ne légy irigy, kicsi kunyhó ;
Azoknak, kik ott születtek :
Ki tudja, hol lesz haláluk ;
Odafent-e, vagy te benned?

Ne bánd, hogy szűk, alacsony vagy,
S ott nagy termek, boltos ívek ;
Közel vannak itt egymáshoz,
Távol vannak ott a szívek!

S hogy a súlyos munka népe
Szűken bánik a kenyérrel:
Fenn párolg sok drága étek...
S egy izes falat se kél el!

És ha a vész összedönti
A kunyhót a palotával,
Gyenge bokrot, büszke tölgyet,
Haragjában porba ágyal:

Szűk örökje akinek szent,
Felkél a kunyhó lakója,
Más falat rak a romokból,
Szarufáját összerójja;

Oltogat, nyes, — fája, földe
Újra sarjad, újra zöldűl,
Gyógyul a ház, gyógyul a sziv.
Lassan lassan mély sebébűl.

Visszatér az elveszett mult,
Visszatér a régi fecske;
Ugy illik a boldog kunyhó
Kéményébe, nagy fecsegve.

De romja a palotának
Feketülve ott hever még;
Önmagára szomorító,
Volt urára vádló emlék.

Ott veszett az ősi címer,
Az elődök képe, kardja;
Nem akad, ki az ereklyét
A rom közűl kikaparja.

Még a föld is összerendűlt
Hogy a kastély egybeomlott,
S most növeszt rá szánalomból
Sűrü burjánt, kúszó loncot.

Ne légy irigy, kicsi kunyhó,
Ama büszke palotára!
Benne fénynek, hatalomnak,
Nagy az ára, nagy az árnya!

HALLGASS . . .

Hallgass, hallgass, elkésett dal,
Szebb napoknak képe, társa!
Lomb, virág ha tégedet hall,
Még fájóbb lesz kimulása.
Hallgass, hallgass elkésett vágy,
Ne vérezd a szivet jobban!
Kit remény, kedv, minden elhágy:
Hadd veszítsen megnyugodtan!

Bús a táj ék hervadáskor . . .
Ugy elnémult a dalos had!
Hegy-völgyön a tündér sátor
Ki hitte, hogy igy leroskad!
Ki hitte, hogy haloványon
Huny le a szép csillag fénye?
S szép reménység, boldog álom:
Fájdalommá válik végre?!

Zaklató vágy, néked éltem!
Keblem égett s el nem hamvadt;
Elhagyattad jókor vélem
Az őstelket, a nyugalmat!
Magas szirten vérzéd lábam',
Majd a mély tengerre űztél!
Nem hagyál a palotában,
Nem hagyál a pásztor-tűznél!

Nyertem szivet, boldogságot,
S oda hagytam, oda, érted!
Kór szivem gyógyulni vágyott,
S tudva szíttam édes mérged'!

Im! lassúlunk mind a ketten . . .!
Aggott sólyom, vedlett szárnnyal,
Repűlt bár a fellegekben :
Csak a szomszéd fáig szárnyal.

Boldog tájak! nyugodalmas
Hűség karja . . . tűzhely lángja!
Erőtlen vágy, hallgass, hallgass!
Lelkem a mult vérzi, bántja!
Tört virághoz, hullt levélhez
A nyájas dal hasztalan szól . . .
Szivem is csak betegebb lesz
A mosolygó gondolattól!

Oh csak vissza, vissza térne,
A szép nyárnak fénye, lombja!
Ború gyűlne bár az égre,
Mely szélvészben lángját ontja.
Hah, csak bírna! szállna véled,
Oh vágy, e sziv kénye-kedvén!
S magam' ismét a nagy élet
Zajgó hullámára vetném!

FEDDŐZÉS.

Szól a harang, — kapui az úr házának
Az ájtatos hivők előtt nyitva állnak ;
Itt gyógyul ki a beteg sok titkos sebbűl,
Könyet ejtvén, imádkozván, megkönnyebbűl.

Hogy nem térsz be ide te is, embertársam!
Vagy jobb neked imádkozni más egyházban?
Ahol hozzád rokon s vér nem közelíthet,
Kiknek láttán háborogni érzed szíved'!

Hejh, kifordul ma-holnap a füld alólad,
Elmennél ugy, hogy szivedben meg ne oltsad
Rég füstölgő üszkét a rút gyülöletnek?
Kibékülnél bezzeg majd ha eltemetnek!

Jőj be, jőj be! itt van a nyáj, kit legeltet
Maga az úr kies mezők s vizek mellett ;
Holott édes szó hallatszik, tiszta fény süt,
Jobb itt egy nap, hogy-nem ezer nap egyébütt!

Istenével ki szívesen lenni áhít :
Elfelejti az életnek balgaságit ;
Ha leborulsz buzgósággal, meg nem látod :
Ki ül melléd? ellenség-e, vagy barátod!?

A gyülölség két élü kard, gyilkos fegyver,
— Te is sérülsz, ha mást azzal kezed megver, —
A lélekben élő féreg, öröklő seb,
Jaj, akinél a szeretet nem erősebb!

A méregfa lombját ősszel elhullatja,
Megverdik a fenevadak bősz fajzatja ;
De ki ugy tud haragudni, és szivére
Ugy ránőtt a gyülöletnek száraz kérge,

Hogy ajakán e szép szavak ki nem jőnek :
Megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek,
Lehet annak templomod bár Jeruzsálem!
Imádsága sohsem nyer ily választ : Ámen!

FALUSI KÉP.

Kié ez a nyugodalmas kicsiny lak?
Körülötte terepély fák virítnak ;
Ez a hajlék jámbor szántó-vetőé,
S nagy az öröm, amely ma azt betölté.

Ház kapuja tövig kinyílt magától,
Szük az udvar, de most mintegy kitágúl ;
Fa virágát jó kedvében lerázza.
Fényesebben süt a nap is a házra.

— S *öreg párnak* örömére mi szolgál?
Nincs nekik több, nem is volt egy fioknál,
Kis korában, sorsán sokat törődvén,
Igy nyugodtak meg a fiú jövőjén :

A jó Isten ha őt élni engedi :
Szántson, vessen, mint az apja s elei ;
Az örökség kevés ugyan, — de hagyján!
Nincs roszabb, mint más idegen falatján!

Azonban a jó öreg pap nem enged,
Mondván : vigye iskolába kegyelmed!
Hadd tanuljon, s kincset szerez magának,
Melynek lopó, s a rozsda is nem árthat.

S ment a fiú, tanult, küzdött merészen,
Mig felvivé a jó Isten s az érdem ;
Most hazajött, — nő s gyermekek körülte, —
— Csuda-e hát, ha reng a ház örülve?!

Öreg gazdánk, hű élete-párjával,
Galamb-őszen, de fris, piros orcával,
Az örömtől megifjulnak tiz évvel . . .
— Hejh, hogy ily nap éltünkben csak kivétel!

Milyen fiú! — amely alatt pihent ő,
Boldog e szív, s melyet szopott, az emlő!
S felesége! ifiú, szép, — s mi hétszer
Szebbé teszi : szelidsége az ékszer.

Ez az asszony, bár nagy nemből eredett,
Szüleiként tartja a két öreget ;
S nem bánja, — bár palotában nevelték, —
E kis házban legyen lakos, ne vendég!

A boldog férj, hű nejének, hogy *olyan,*
Köszönetet küld egy hálás mosolyban,
Amaz ránéz : — egymás lelkét megértik, —
Én a tiéd, enyémek a tiéid!

S az unokák, emez fiú, amaz lány,
Egészséges, okos, kedves valahány;
Egy perc alatt otthon lelik magokat...
Egyik futos, másik kérdez, mutogat.

A jó asszonyt cirógatván kezeik:
Édes anyám-, nagyanyámnak nevezik,
Azt rég hallá, most hallja ezt először,
S nagy az érzés, mely szivéből előtör.

Körűlöttök beh mindent is elkövet!
Jár-kél, tesz-vesz, alig leli helyöket;
Oh, amit lát, szemének csak szokatlan...
A sziv édest, vele-rokont lel abban.

Mily szép is a lelkek szövetkezése;
Idegenből rokon, vér lesz cserélve!
Mi nagy, mi szent tűzével a szeretet:
Igy egymáshoz olvasztván a sziveket!

Öreg gazdánk egy két szót is alig vált,
Örömében, sokáig az öröm gát;
Hanem mikor körülülve az asztal,
Mint a forrás, kibuzdul e szavakkal:

Virágoztok, mint a diszlő olajfa,
Látja szemem, amit szivem ohajta!
Én fiaim! — egyebet nem mondhatok, —
Simeonnal már örömest meghalok!

S apa, fiú, — hogy vége az ebédnek, —
Szép csendesen borozgatván, beszélget;
A többiek kimennek a szőlőbe,
Úgy örül a gyermek-sereg előre!

A nap halad, — ha boldog, száll az óra,
Alig, alig tudunk számolni róla!
De, — mert a húr szakadásig feszűlhet:
Jön az éjjel, és jóltévőn a — szűnet!

A mindenség mi hallgatag, mi békés!
Pihen a föld, pihen a ház s az érzés;
Csak az álom jelen meg, és enyelgve
Másolgat a nap képéből ecsetje.

A szemeket nyugvás zárja be lágyan,
S öreg asszony ébren van még az ágyban;
Bajlódik a boldogsággal s szivével...
— Mért ilyen nap éltünkben csak kivétel?

MÁJUS ELSŐ NAPJÁN.

1857.

Igazán ma nyolc éve már, amidőn
Kezed, szived életemnek kincse lőn!?
Ugy elillant, nem is véltem, — mintha vélem
Egy jó tündér átrepült vón az időn!

Te vagy az a nyájas tündér, te magad!
A tövis közt utam gyorsan áthalad,
S azt a mézet, mit fukaran nyujt az élet:
Százszorozva izli ajkam általad!

A multakra irígykedni nincs okom;
Most is olyan vagy nekem, mint egykoron,
Midőn álltál ott az oltár zsámolyánál,
Szerelemmel, szeméremmel arcodon!

Kellemidben nincsen semmi veszteség,
Vagy szemem csal, amely vélök eltelék?
Szép csalódás könnyű fátyol! amint *látszol*,
Én szeretlek, boldog vagyok, s ez elég!

Csendes a sziv, csendes a ház, — jó nekünk, —
Nem sohajtjuk, amit el nem érhetünk;
Melyből váltva lesz az élet boldogsága,
Mindenünk van: búnk, reményünk, örömünk!

Néha, néha megrendül e kis sziget,
De a szélvész amikép jött, elsiet;
Hol kis bátyja halma látszik: *fiúnk* játszik . . .
Másd adott, ki elvevé az egyiket!

S mi jót érünk, neki szánjuk, mind neki!
Zúgjanak ránk a balsorsnak fellegi!
A madár ül éjszakákon künn az ágon,
Meleg fészkét kicsijének engedi.

Ifju lettem, szivem agg volt ez előtt,
Most mindenben érdekest lel s meglepőt;
Amit ködben sejtve láttam hajdanában:
Mind megértem, — az én álmam mind betőlt!

Csak tovább is, csak sokáig igy legyen!
Szelid holdam, vezérj át az életen!
Hogy majd annak késő végén rátok nézvén:
Boldog álom fogja be az én szemem'!

HOLLÓSI KORNÉLIA EMLÉKKÖNYVÉBE.

Amit a nagy dalteremtők
Érezének, álmodának,
Szent berkében ábrándozván
Ama tündér szép világnak:

Ajkidon új életet nyer;
Ébred a dal s égig szárnyal;
Napvilágra jő, mikép a
Drága-gyöngy a buvár által.

Vígan csattog most az ének,
Majd nyög és sír búval telve;
Az a kínnak és gyönyörnek
Szívhódító bűvös nyelve!

Ami *abban* fájdalom van,
Legyen nálad csupán *játék* . . . !
S üdve szálljon mind a szivre . . .
Az a sok szép varázs íge
Életedben testté váljék!

ALKONYATKOR.

Gyengűl a fény, amely nyugatot ellepi,
Ködben boronganak a távol képei ;
A zaj lecsendesűl, mely szerte hallatott,
Hűs estve váltja fel a hosszu, hév napot.

Boldog az, akinek pillája már nehéz!
Az álom közelít, a nap feledve lész . . .
És boldog, akinek készen van már az ágy,
Amelyet, *soká lesz*, mig ismét odahágy!

A PATAK.

Szeretet s hév nincs anyámban ;
Amint a világra szűl :
Érzéketlen kebeléről
Eltaszít kegyetlenűl.

Siró gyermek, gyenge árva
Kezdem vándor-utamat,
S oda, honnan elszakadtam,
Visszatérnem nem szabad ;

Csak tévelygek, bolygok, — a sors
Zordon sziklák közt vezet,
Melyeken vergődni hallom
A rohanó szélveszet.

A bokornak van nyugalma,
Mikor lombja sem remeg ;
A szellők is megpihennek,
Mint a játszó gyermekek :

Meleg fészkén a madárka
Éjszakára meglapul ;
Virág szunnyad szembehunyva ;
Mig a hő nap alkonyul :

Ah, de nékem megpihenni,
Hol szeretnék, nem lehet ;
Sirva kezdem s zugolódva
Végzem, végzem éltemet ;

Mély rideg tó von magához,
Hol elnyelnek a habok . . .
Mily élet ez!? szünet nélkül
Születek és meghalok!

ÉJJEL.

Setét van már, elmult a nappal,
Nyugalom van a fáradtakkal,
Én ágyasházam' elhagyom . . .
Ah, a mennybolt oly mérhetetlen!
Bámúlok a fénylő seregben
Fenn-lebegő világokon.

Egykor, ha éjre fennmaradtam :
Mint falevél a mézharmatban,
Szivem gyönyörben fürödék . . .
Az ég most is dicső, fenséges!
Örök lángban a mirjád mécses . . .
De keblem más, mint vala rég.

Akkor merész, gyors szárnyat öltve,
Távol maradt e bánat földe,

Szálltam, fel... messze... végtelen...
S mig a napok körében jártam,
Bűbájos kép volt útitársam,
Mely a földről szállt fel velem.

Gyors és könnyű volt feljutásom,
Édes, tartós ottmúlatásom
Az ég fényes tájékinál;
És csendesen jöttem le ismét,
Mint el nem zúzza gyenge testét
A hópehely, hogy földre száll.

Most, — látni csak s megtelni kéjjel,
Melyet kérdés nem ront, se kétely:
Ah, lelkem ezt kevésli már!
Többet kiván most: *tudni, tudni* . . .
A titoknak nyitjára jutni,
Mit a mélységnek kulcsa zár.

Mi az, mit fent s alant csudálok,
Mi tartja számon a világok,
Lények s valók mindannyiát?
Az út hosszú, a szám temérdek,
Örök titkok, miket nem értek,
Itt mélység mélységet kiált.

S mi vagyok én? talány e földön,
Hideg por, ha napom' kitöltöm:
A lomb egyszer zöldel s le-hull . . .
Az élet fontja könnyen billen,
Visszásan mér a síron innen;
Nem bánom ezt, — de túl... de túl...! ?

S mig titeket fenn, kérdenélek:
Nagy mindenség feltárt könyvének
Titkos betűi, csillagok!
A nagy kérdés nincsen megoldva,
Mentek tovább, mint kezdet óta,
S nyugton — lehanyatlotok!

Oh, fényetek ne tünjék még el,
De töltsetek be hit- s reménnyel,
Hogy ha e testet levetem:
Kétség s titok föl lesz deritve,
Most tűkörben, majd szinről szinre
Leend látásom odafenn.

S bár légyen itt gyötrelmes éltem,
Csak *bizzam*, hogy majd ott elérem
Az örök élet vizeit,
Ahol megenyhül szomjuságom,
Mely úgy epeszt s öl e világon:
— Nyugodt- s boldoggá tesz e *hit!*

A TÁVOZÓ UTÁN.

Oh bájos égi hölgy, kinek mosolya fény!
Kihajt a száraz ág ajkad lehelletén,
S fénnyé válik a köd, melybe szemed tekint...
Ah bájos égi hölgy, hová tünsz el megint!?

Feléd tártuk karunk', szivünk fenn dobogott,
Midőn közel láttuk tündöklő homlokod'!
Midőn közel hittük, miről rég álmodánk,
De a kép szétfoszolt, — köd s éj borult reánk!

Jösz s eltűnsz hirtelen! Vétettünk ellened?
Mert a boldogságot nekünk nem engeded,
Hogy, — bár fogjuk kezed', — az oltárhoz vigyünk,
Megkötni ott veled örök, szoros frigyünk!

A szellőben, melynek jó illat jár nyomán,
Egünknek bíborán, földünknek bársonyán,
Sik téreken, miket dússá tesz a kalász
S fölséges bérceken — örömet nem találsz!

Mulatni nem kivánsz a sirhalmok felett,
Hová sok hű szivet szerelmed fektetett;

A holtak emléke s élők fájdalmai
Nem birnak-e hozzánk enyhítni, hajtani!?

Hol vagy, tündér leány? tán itt rejlesz közel,
Szabad bércek között, miket felhő ölel ;
Vagy át a tengeren nagy-messze elmenél,
Midőn itt a fákról lesárgult a levél?

Boldog nép s táj, ahol felverted sátorod!
A lét könnyű s szabad, a sziv hő s bátor ott,
Harsogják nevedet folyam, völgy és orom,
S örök tűz ég hiven őrzött oltárodon!

Oh, a mi vágyunk is utánad tévelyeg . . .
— Mint nyugvó nap felé mennek a fellegek,
Megkóstolánk érted kínt, bujdosást, halált . . .
A sors, birásoddal, hajh mégis meg nem áld!

Büvös tündér-leány, fordulj ismét felénk!
Ha még egyszer téged keblünkhöz ölelénk,
Ha még egyszer minket hév ajkad csókola :
Oh, el nem bocsátunk többé soha . . . soha!

ÖZVEGY GÓLYA.

Távol tenger szigetérűl
Visszakerült párja nélkűl.
A szigetnek vad lakója
Tartja párját nyügben,
Vagy elveszett — mert közöttök
Nincs, ki lenne hütlen!

S alig lesz az ég sugáros,
A tavakra el-kiszálldos ;
De sietve visszafordul,
Mintha fészkén várnák,
Hol örvendve, kelepelve
Lebocsátja szárnyát.

Tojás-költés idejére
Ő is lapul a fészkére ;
Üres fészkét űli hiven,
Üli éhen, szomjan ;
Be-benyúlkál az orrával
Hű anyai gondban.

Fiatalok szárnya megnőtt,
Vigan űzik már a felhőt ;
S ő egész nap a fiait
Tanitgatja szállni ;
Itt az idő : — hüvesülnek
A nap éjszakái.

Itt az idő : s utnak indúl,
Száll a messze tengeren túl ;
Fészke mellett itt is, ott is
Hiven forgolódik ;
Vándorlását, gyötrődését
Igy folytatja holtig,

Szemeimmel elkisérem,
Mikor száll a kéklő égen ;
Ez a madár mintha sorsunk
Élő képe volna!
A sziv, ha szent tárgyat veszt el,
Tartja magát képzelettel,
Mint az özvegy gólya!

VŐLEGÉNY EMLÉKKÖNYVÉBE.

A boldogság oly közel már,
Melyet esdél nyugtalan,
Oh, a hű nő birtokával
Minden, minden adva van.

Merre a sors vak szeszélye
Menni késztet : ő követ,

S útadon megsejti jókor
A kihányott tőröket.

Szerencsétlen, üldözött vagy
S bukva egy botlás miatt,
Tudva sülyedsz kocka, bor közt :
— Ő szeret, félt és sirat . . .

Csak ő nem fog szégyenelni,
Míg előled más kitért ;
És nem teszen szemrehányást,
És nem vádol semmiért.

Bajt feled, — s a bántalomnak
Tűri új meg új sorát . . .
— Egy van, egy bűn van csak, amit
A nősziv meg nem bocsát.

A REPKÉNY.

A fényes vár halomba omlott.
S mely vállain tartá, az ormot
Boritja meddő porral, kővel . . .
Még ami él, még ami zöldel :
Lehúllt párkányt s ivet belepvén,
Virágtalan virág, a repkény.
E bús vadon helyhez mi vonsza
S marasztal itt, rom kúszó lonca ! ?

A lantos éltét, lelkét hajdan
Itten fogyatta búban, dalban ;
A dal báját másoknak osztván,
Magának bút vert zenge kobzán,
Bút, mely reményt, vigaszt nem ígért...
És annyi dal és annyi kínért
— Hogy vádlott élte ráutalna, —
Egy galy se lőn rólad jutalma !

Midőn a hős járt a csatákon :
A hű nő rá csüggedve várt honn,
Keblén kisded, — bús élte napja, —
Kit csak tud, még nem láta apja.
Hol a nő ült, várt, — küzde bár, hitt :
A várerkélyt s vésett csodáit
Nem futottad be titkon éjjel,
Reményt hozván lombod szinével!

És fájt a szív, — de ím a völgyön
Porfelleg, kürtszó : ő jön, ő jön!
Forgója ott uszik fehéren
A futamás önvert szelében.
Ünnep van a szívben, a várban . . .
A hős fején, ki küzde bátran,
S állt mig a vész dühét kifúvá :
Nem fonódtál zöld koszorúvá!

Míg állt a vár, tornya- s falával
S vig életzaj harsogta által
A tág termet s ives tornácot . . .
S a téren ifju nép tornázott . . .
Mig a nap is több fényt lövellett,
S a földből nagy, s erős szülemlett . . .
Mig lenni szép volt, könnyü múlni :
El nem jövél, magasra nyúlni!

Most, hogy torony s fal dőlve hosszant,
Tört oszlopán a bolt beroppant,
S a zajgó tér, hol annyi szív vert,
Csendes, füves, minő a sírkert . . .
Nincs a fényes nép vérttel, tollal! —
A föld más szint nyert, más hangot hall . . .
Most jösz ki, a csalóka fényen,
Hogy ágad a rom éke légyen!

El innen el, kúszó folyondár!
Ne szépítsd és újítsd, mi rom már!
Tört oldalán a rést ne fedd el . . .
Szép a vén hős, szörnyű sebekkel!

Fennállt, — s lőn sorsa : dőlni porba...
A kő, mit órjás munka horda
Alantról fennre, ime fenrűl
Magától ismét visszagördűl.

Későn jösz a dicső napoknak!
A rád méltók régen halottak . . .
Annak, ki dallván, szenvedést vőn,
A hívnek, hősnek, későn, későn!
. . . Még is fakadj . . .! hisz a te ágad
Nem a múló tavaszban támadt,
S nem vetkeztet meg a rideg tél . . .
Te a multban foganva lettél!

Fakadj, zöldelj, múltak virága!
Nekünk az emlék édes, drága . . .
És édes a nyugvók szivének,
Hogy díj s babér el nem veszének . . .
Zöldelj s borúlj reájok híven,
Hogy éljenek benned s a hírben
S a szívet még lenn is hevítsék
A szerelem, dal és dicsőség!

EBÉD UTÁN.

A gazdag *Földes* úr ebédre hívatott,
Mert, — ugy mond — tiszteli a költőt s a papot.
Tudom, tudom . . . s aztán egy-két lármás ebéd,
Hogy a nagy pártfogót játszhassuk, már elég.

S ki asztalához egy ily embert ültetett :
Azzal csak házának szerez becsületet ;
Oh a divatlapok tudatják mindenütt . . .
S boldog halandó az, kit a hir dobra üt!

Nos tehát, az ebéd estére végbe ment,
Gazdag volt s a szakács nagy mester, annyi szent;
S a bor, a bor! — az sem állhat meg ez előtt,
Mit az isteneknek a bájos Hébe tölt.

A kávé és szivar dicső volt egyaránt,
Mint a büvös *hasis*, akkép hatott reánk ;
S minthogy van zongora, vannak kisasszonyok :
A többit sejteni nem lesz nehéz dolog.

Láttuk kertjét, lovát, — láttunk sok egyebet,
Mindent magasztalánk, — gondolni is lehet! —
És aztán, hogy végűl maradjon a java :
Hová bevezetett, az a könyvtár vala.

Mondá, — s keble dagadt az önérzet miatt —
Hogy ő könyvekre sok százat, ezret kiad,
De bár annyit kivisz iró s irodalom :
E szellemkincsekben megtérűl gazdagon.

Igaza volt. Ellent nem mondhatok neki
Mi pénzben s példányban a *számot* illeti, —
Könyvvel megrakva van a polc, a fülke mind ;
De nékem sok nem *az*, mit ő *kincs*nek tekint.

Sirbolt az, nem könyvtár, — fojtó lég, szag van ott,
S üveg koporsókban sok idétlen halott ;
Búsan tündöklenek aranyzott cimeik,
S az *itélet napja* sohsem jön el nekik.

Oh mily rontás is az s mily gúnyos árvaság,
Hogy *mód, készség, izlés* együtt oly ritkaság!
Mig legtöbb sajnálja könyvért filléreit :
Ez tudna s nem vehet, — amaz veszen, de *mit!*

Az én uramnál ép az érzés, értelem. —
Jó s bolondgombában ki választást teszen,
Akinek kedves a tisztán szórt garmada :
Ime, könyveinek szemét két harmada!

Az ő szemében *egy:* szobrász s kőfaragó,
Miképen egy : tészta kenyér és vakaró ;
Mit a lángelme irt, mit a kontár csinált :
Gyűjti, — gyűjti, mint a pipát, fegyvert, csigát.

S ki a forintokért köteteket cserélt,
A sárba dobta ki pénzének a felét:
Buzog, tesz, áldozik, — de céltalan s hülyén,
S igy alig lendit a közmüveltség ügyén.

És lám, lám! mindenütt mily tapintat, mi csin!
Minden tárgy izletes, legyen nagy, vagy kicsiny;
Kényelmes, gyönyörű bútor, kocsi, fogat,
A fa- s virágcsoport műértelmet mutat.

Finom, nemes modor, — hibátlan öltözet,
Összhangzik a szabás, a díszités, szövet,
Mily választékos a váll, mente, főkötő...
Csak az olvasmányban az izlés *megölő!*

Könyv: könyv; — regény: regény; a hátulsó lapon
Esik a temetés, vagy a lakadalom;
Hát a vers, hogy mi az? no biz uramfia!
Rövidre nyirt sor, s a végin kadencia...

Hanem elég, — ebből tán még nem lesz harag —
Hisz szavaim csupán Földesről szólanak;
És aztán, hol eddig nem láttak szivesen,
Nekünk is megnyilt már a szőnyeges terem.

Igaz, ha megcsuszunk sikárolt padlatán:
Egy futó mosolygást utólérünk talán;
De aztán felderit, kibékit a salon:
Jó könyvek, (*Versünk* is!) levén az asztalon.

RÓZSAFÁMHOZ.

Vége van már a tavasznak,
Hosszu a nap és heves;
Hallgat a dal — a madárka
Hűvös árnyat bú, keres.

Oly kies volt, oly rövid volt . . .
S ránk jött a nyár, rózsafám!
Oh, hogy a bájt mindörökre
Rajtad meg nem tarthatám!

Leveled zöld, szirmod hullong,
Az a gyöngéd, fris szirom,
Melynek halvány, hideg mása
Piroslik a bíboron!

De kedves vagy ugy is, igy is,
S bár hullasd el ékeid';
A hű emlék- s képzeletben,
Amint voltál szépen, *szebben*
Én lelkem fölékesit!

BÁR MÉG . . .

Bár még az ágon függ, de sárga a levél,
Szomorú tetszhalott, amely se hal, se él ;
Halálos zsibbadás ül a természeten,
A nyárnak vége van, — s a tél még nincs jelen.

Kórót, cserét a szél ha megrezzentene!
De elállt a világ szava, lélekzete . . .
Nem látni a napnak keltét, enyészetét,
Nappal féléjszaka ; éjjel pokolsetét!

A *nyárra* gondolok : vidám himes határ,
Hol kígyózó folyam s délnek fuvalma jár ;
Halomfedő kalász, ágfedő lombozat,
Kékje s villámival dicső mennyboltozat!

A *télre* gondolok : omló lágy hópihék,
Melyekből a földnek ágyat készit az ég ;
Üvöltő szélveszek, kővé vált zuhatag,
Sötét holló-sereg, barangoló vadak.

Vagy *aunak* sugára, vagy *ennek* vihara!
De most reám tapad a föld undok sara,
S a köd . . . a köd . . . ez a lebegő szikla, nyom,
Sulyát kell lelkemen görnyedve hordanom!

Hátam megől a már régen leélt gonosz,
Ismét szemközt kerül, és ismét kínt okoz ;
Előttem a jövő gyanús ködben lebeg,
Tán meg se érem, — és már benne szenvedek!

Sötét gyászos jelek! *rosz órám* közelit,
Mely a hűség s a hit oltári képeit,
Miket lelkem szeret, miket hő ajkam áld,
Fővel forgatja le, csalárd tükör gyanánt.

Hordoz mélység fölött, átkos kietlenen,
Magam' oly egyedül, s elhagyva képzelem!
Hánykódó lelkeket mi igy meglátogat :
Semmisülni vágyó, öngyilkos gondolat . . .

— — — — — — — — — — — — — — — —

Szeretem a nyarat, a *pezsgő életet,*
Mig mosolyog s teremt, mig el nem vénhedett ;
De ha csak *teng*, s a fán a lomb csak alig áll :
Óhajtom a telet, — hadd jőjjön a halál!

NÉPDALOK.

I.

Bujdosom a kerek földön,
Szomorúság jártom, költöm ;
Meg se bírok hol pihenni,
Nem ösmer itt, nem szeret itt engem senki!

Szólani sincs kihez nekem,
Senki se tud a nyelvemen,

Ha nem értik a szavamat:
Hogy értenék sok keserű bánatomat!

Édes hazám drága földe,
Messze vagyok, száz mérföldre!
Messze vagyok, messzebb megyek,
De tudom, hogy ott is igaz fiad leszek!

Két szememet ha bezárom:
Rólad esik álmodásom,
Ott vagyok én alva, ébren:
Róna-mezők délibábos közepében!

Ott szabadon fú a szél is,
Igazábban ver a szív is;
Ott terem a magyar ember,
Ha az isten megad egyet . . . semmi sem kell!

II.

Hozd át, révész, a dereglyét!
Vigy át hamar, ha szeretsz még!
Drága pénz lesz, csók lesz a vám,
Megígérem, meg is adnám!

Nagy szél támad, zivatar zúg,
Kormány tágul, törik a rúd,
Tisza vize haragos víz,
Csalfa lélek, benne ne bízz!

Kincsem, révész, gyere értem!
Jobb lesz túl a *keszi* rében,
Árva fejem hova hajtsam?
Patyolat a ruha rajtam!

Rózsám, áldjon meg az Isten,
Jobb neked túl, nekem innen!
Beh jó ez a széles árok,
Ezt, tudom, hogy át nem hágod!

III.

Vize nincs, szárazon
Forog a szélmalom,
Ne beszélj, nem hiszem
Szavadat, csillagom!

Fakad a rózsafa,
Hasad a bimbaja ;
Tövises galya van,
Csak az a nagy baja ;

A szemed sír, nevet,
Csapodár a neved!
Van-e lány, aki ma
Igazán, hűn szeret?

IV

(Néprománc.)

Gyilkos-fenék malom volna, ha volna,
De a víz is régen elment alóla ;
Egy kis madár fel nem száll a fűzágról,
Ott énekel a Virágné lányáról.

Virág Zsuzsi járt egyre a malomba,
Lent töretett : estig szépen lefonta ;
Búzát is őrt, a lisztjét megsütötte,
Virág Zsuzsi a szép molnárt szerette.

Vidd haza csak, kincsem, ezt a lisztlángot,
Úgy megenném egy kis molnár-kalácsot!
Éjfél után várlak majd a zúgónál,
Siess rózsám, hejh bárcsak már itt volnál!

Nincs holdvilág, sáros az út, fú a szél . . .
Itt a kalács, szivem molnár, csak egyél!

Nem kell nekem süttöd, főztöd, se magad,
Itt a zsilíp, jó mély a víz ezalatt!

Jaj, meg ne ölj! félek én a haláltól,
Mi lesz szegény, ágyban-fekvő anyámból!
Zúg a zsilíp, nem hallik a lány szava,
Nem látni a gyilkos dolgát éjtszaka.

Zúg a zsilíp, a viz esik, kanyarog,
Zúgásától nem nyughatik a halott;
Fázik szegény, nem jó ott a hidegen,
Harmadnapig késik, vár még odalenn.

Feljön akkor, kifekszik a porondra,
Mondd meg, ki volt a gyilkosod? — megmondja...
Úgy megyen a csendes földnek ölébe,
Kíséri nagy jajszóval a szüléje:

Gyilkos molnár, száradjon el a kezed!
Gyilkos malom, apadjon el a vized!
El is száradt a vesztőfán a keze,
El is apadt régesrégen a vize.

V.

Messzejártam hetedhét országon,
Visszajöttem, de bánom, de bánom!
Mély a Sajó, magas a pallója,
Ha rá mennék, le is esném róla!

Nénémasszony! híjja ki a lányát,
Hadd lássam a piros két orcáját!
Híjja ide a Sajó partjára,
Átmegyek én csapodár szavára!

Mi lelt húgom, beh sápadt az orcád!
Nem jól szabták, kurta is a szoknyád . . .
Nem megyek át galambom, hozzátok,
Mert harapós nagyon a kutyátok!

VI.

Túr mezején búra nevelt az anyám,
Mint az eső, hullt keserű könye rám,
Két kezivel meg-megölelt, betakart,
Amikor már oldalamon volt a kard.

Adtak alám jó paripát, vasderest;
Tűzbe rohant, veszni rohant egyenest;
A huszárnak vége, ha nincs a lova, —
Én se vagyok hátán fogoly, de soha!

Beh szomorú ez az ország, beh ködös!
Szomorúság, nyomorúság örökös;
Embere is búslakodik, nem örűl,
Itt vagyok én, rab vagyok én egyedűl.

VII.

Sárga rigó páros,
Fák tetején szálldos;
Itt hagyom én, mert unalmas
Nékem ez a város!

Elmegyek én nyárra
A Tisza partjára,
Ott lakik az én szeretőm,
Ott legel a nyája!

Hó esik a rétre,
Ott maradok télre!
Édes anyám', édes apám'
Elhagyom én érte!

VIII.

Hajnal hasad, harmat esik,
Munkálódjunk setét estig!
Gyűl a marok, hosszabb a sor,
Majd alhatunk karácsonkor.

A lány, legény hadd izzadjon,
A búzaszár hadd ropogjon ;
Sarló alá meg van dőlve,
Piroslik a szem belőle.

Édes hazánk, boldog ország,
A jó Isten beh jó hozzánk!
Amit szemünk, szivünk kíván :
Bőven terem halmán, síkján.

Még se sok volt, amit nyertünk,
Sajtalan volt a kenyerünk!
Fakószekér, kenderhámunk,
Nem kellett a barátságunk!

Értünk elég pogány időt,
Kórót, dudvát hozott a föld ;
Tán jobb idő fordúl végre
Szegény szántó vetésére!

Forduljon is, jég ne bántsa!
Kimélje meg öböly, sáska!
A konkoly, a konkoly-hintő :
Pusztuljon el mind a kettő!

Légyen azé garmada, szem,
Akinek a földjén terem ;
Kenyérnek a gazda őrje,
Azé legyen a kezdője!

Ebnek esik a kenyérhaj, . . .
Beérjük a magunkéval!
Más se bántsa a miénket :
Tőlünk bizony holtig élhet.

Termett ez a dűlő, mező,
Majd csak felszűl az esztendő!
Adjon isten a magyarnak :
Többnél többet, jobbnál jobbat!

IX.

Kicsi madár a pacsirta,
Mégis olyan nagy a hangja!
Kis lány az én rózsám Erzsi,
Mégis olyan, olyan nagyon tud szeretni.

Hajnallik már, eszemadta
Mit álmodtál az éjtszaka?
Nem aludtam, mert álmodtam,
Csak, hogy szeress, mindig azon imádkoztam.

Csíp a csanál az útfélen,
Ország világ ellenségem!
Irígykedik, áskálódik,
Nem bánom én, csak te légy az enyém holtig!

Haragszik a babám anyja,
Azt a kis lányt pirongatja;
Édes szülém, mit vétettem:
Hogy viola, rózsa terem kis kertemben!

X.

Elviritott a rozs, meg is értt,
Nem leszek én, fiú, a tiéd!
Nem megyek én hozzád, — hisz veled
Kenyérbe se' enném eleget!

Nincs egyebem, mint a két kezem,
Dolgozom én érted szivesen!
Kunhegyesig meg se pihenek,
Majd aratok, cséplek, — keresek!

Hallod öcsém, ne menj aratni!
Nem jó azt a kis lányt itt hagyni . .
Az a kis lány nagyon eleven,
Sok legénynek jár az öliben!

Szüret után van már az idő,
Árva Balázs hol jár? nincs elő,
Lakzi is áll már a faluban:
Árva Balázs megjön csakugyan.

Van buzája, lisztje, mi-haszna!
Nincs Kati, hogy süsse, dagassza!
Senki se tud semmit felőle,
Világ lánya, az lett belőle!

XI.

Habzik a fű, majd meg is dűl
Szent-Jánosra kasza pendűl;
A rétemet megkaszálom,
Úgy étetek tele-jászlon.

A paripám neve holló,
Szem nevelte, az csak a ló.
Vékony lába, nagy serénye,
Vágtatás az ügetése.

Én koplalok, — a lovamnak
Kell a széna meg az abrak,
Reggel, este három véka,
Tűzbe, vízbe viszen még a!

Napszállatra megy a felleg,
Nem jó szél fú, valamit vet . . .
Háború lesz, el se múlik,
Sok adósság letudódik!

Holló lovam alig állhat,
Ne rágd ugy a zaboládat!
Enned adok, ha ehetnél,
Felnyergellek, ha mehetnél!

Hol van árok, nem is nézem,
Akit űzök, hamar érem!

Jól fog az én kardom éli,
Valaki megkeserűli!

XII.

Kiforrt már a mézesmáli,
Tessék hozzánk besétálni!
Férjem uram a vásáron,
Holnap estig elő se jön, nem is várom.

Sütök, főzök vacsorára,
Ágyat vetek éjszakára;
Elsimítom, beterítem,
Akár meg is melegítem, melegítem!

Hallja kelmed, szomszéd-asszony!
Meg ne lássák a piacon,
Egész világ majd azt mondja:
Jah beh félre, jaj be félre áll a kontya!

Hadd járjon a világ nyelve,
Csak a pohár legyen telve!
Jaj beh édes, jaj beh csúszik...
Meg se állok, meg se állok tízig, húszig!

XIII.

Bánfalusi torony gombja,
Nem megyek én a templomba!
Ha rám kacsint a galambom:
Mit mond a pap, nem is hallom.

Bimbózik a majoránna,
Válogat a bíró lánya!
Megvénült a sóskarengő,
Otthon maradt mind a kettő!

A TÉL.

Felhők borongnak a magas bérc tetején ;
Virágok ünnepe- s az oltárok helyén
A tél uralkodik, s törvénye oly kemény!

Aludjatok! — kiált a föld erőihez, —
Napfény, ne légy meleg! harmat, ne permetezz!
Foganást, születést irígyen ellenez.

Ibolya kis virág, szine halvány-lila,
Nem hozna ő tavaszt a tél pusztáira,
S ha kidugná fejét : meg kéne halnia!

Tücsökszó nem tüzes, magas pacsirta-dal,
Nesz, mit nem a határ, csak a barázda hall ;
Mezők órája te, hallgass el! még hamar!

Deli volt a bokor, s állt zölden, csokrosan,
— Dal s szerelem lakott keblében titkosan —
Most talpig meztelen : regény, disz, oda van!

Magas tölgy lombjait letépték a szelek,
Hogy idegen földön hányatva vesszenek . . .
Szegény fa, oh szegény bujdosó levelek!

Itt a halom busong, a puszta völgy amott ;
De legnagyobb érte a zúgó folyamot ;
A zordon tél reá
Békót önmagából készitett és rakott!

KAZINCZY FERENC EMLÉKEZETÉRE.

Hív és nagy vala.
Kazinczy Ferenc.

Szép nap viradt fel Széphalomra,
A honra szép, nagy nap viradt ;
Zendüljön a Sátorhegy orma,
Völgy és lapály víg zaj miatt!
Az őszi lomb sárgán omol bár :
Mulasson itt élet, mosoly!
Rózsát hozzon a vad folyondár,
Mely e mohos sirkőre foly!

Ki nyugszik itt, csendes ligetben? —
A sokaság ösméri jól,
Mely erre néz s tolong lélekben,
A négy folyam tájékiról.
Eljutni oly könnyű idáig!
Az ég a sirhalom felett
Örök fényben dereng, világlik . . .
Mig a föld vérnyommal fedett.

Mert érdemére halhatatlan,
De nem várt rá virágos út ;
Vérzett nehéz viadalokban,
Felé ezer hullám tolúlt,
S mig folyt — sokáig folyt — az élet :
Viszály nem szünt, hab nem lohadt ;
Pazar kézzel hinté a végzet
Lábához a sárkány-fogat.

A törpeség, a bűn, a vakság,
Agyarkodott, ment ellene ;
Szégyenlék őt és megtagadták
Kik egy vérből voltak vele ;

S élet, világ mit tőle megvont :
Tán tűzhelyén föllelve lőn?
Ült homlokán itt is rideg gond . . .
Örök felleg, magas tetőn.

Ki jő s profétál, bére : vad méz,
Szőrköntös és fejére kő ;
De mégis, hogy *nem értik*, az lész
A gyilkoló, a *leverő ! !*
Itt sem maradt el átka, sérve. —
Majd nyomta a börtön fala ;
De itt is csak céljának éle,
Mivel ő «hív és nagy vala!»

S vajon mi, — kik ma ünnepelvén
Emlékezünk, álmélkodunk — :
Busúlásnak szóljunk-e nyelvén,
Zöld mirtuszát tépvén magunk?
Hozzá vigyük mult szenvedésit
A mennybe föl s a föld alá?
Fájlaljuk, hogy fényben nem élt itt?
Midőn ő azt «nem fájlalá!»

Nem, nem, Dicső! mi büszkeségünk!
Öröm zendűl az ajkakon!
Dicsőséged, melyről beszélünk,
Kínt, életet zománcba von!
Hiszen, — mikép zord fellegekben
Küld újitó esőt az ég — :
Átokszerű küzdelmeidben
Ez a nemzet megáldaték.

Volt ugy, hogy ez feledve kábán,
A nyelv, a hon mi szent nevek :
A siető enyészet ágyán
Lőn öntudat-vesztett beteg ;
Támadt *igaz*, ki hangosan szólt,
Epesztvén a nép bűnei . . .
De — mint a szívütés az alvót —
Nem birta azt felkölteni.

Te megjövél, — szeretve jobban
A hon ügyét, mint tenmagad'! —
S az alvó tűz gyors lángra lobban,
A lélekzet megint szabad.
Az első hév eszmélet óta,
S hogy fürteid már fedte zuz:
Lelket lopál veszőbe, holtba,
Te új, dicső Prométheusz.

Nem állottál a nyelv ügyéhez
Hideg, gyarló kézművesül:
De mint akit tengése vérez,
S virúlatán függ, lelkesül,
Ástál, — sok kincset rom fedett el —
Sokat teremte szellemed,
S az ó erő uj kellemekkel
Testvér gyanánt ölelkezett.

Ura a dús, de zord anyagnak,
S az izlésnek nagy mestere!
Hő csókjától a Géniusznak
Lelked kettős kegyet nyere!
Kezedben a *kőből szobor* vált,
Min ült merész kecs és szabály;
A szó hő dalba hangozott át, —
Nem csak bányász, müvész valál!

A szép közös kincs; — érte mentél
Élő és holt népek közé. —
Kisded elmét karodra vettél;
Az álmost szód ösztönözé. —
Lelkednek szent, izzó hevétől
Érdek, harag széthamvadott . . .
Kiáltván az oltár kövéről,
Oda gyüjtél lelkest, nagyot!

És zeng apáink drága nyelve!
Ingó szellő, zugó vihar, —
Mi szép: gyöngéd érzést lehelve,
S midőn a harc terén rivall!

Élet — halál, bú — s kedvre megnyer,
Igéiben bűbáj lakik...
Behat, mint a kétélü fegyver,
Mind a velők oszlásaig!

Zeng, — és mi élünk...! annyi villám
Nem sujthatá le a magyart;
Velünk az ég kegyelme nyilván...
S őrlelkeink védkarja tart!
Élünk, élünk...! s milljók remélnek,
Vevén ajkad nyilt jóslatát:
Mellyel népünk' nagy, büszke népek
Müvelt sorába állatád!

Oh Szent! melyért küszködve éltél,
Sorsán kiontva lelkedet,
Ez ünneplés öröm-tüzénél:
Lásd nemzeted', halld nyelvedet!!
Mi üdvadóbb: az égi pálma,
Mely ott boritja fürteid?
Vagy ez a nép, mely itten áll ma?
Vagy ez a hang, mely istenít?

Igaz valál, — emléked áldott!
Haló-földed szent, éltedért;
Szült sok jelest, nem szülte párod'
Egy század, mig végére ért;
Mit mondjunk jőve hült porodhoz?
Áldás és fény nagy neveden!
S amely nyelvén s lelkében hordoz,
Áldás és fény a nemzeten!

A SZENT KÜSZÖB.

Fenn álla még a régi templom.
Szent ház ma, tán holnapra szent rom!
A ketté nyilt fal s puszta ablak
Zugó szeleknek útat adnak;

És a tető a mennyezettel
Esőtől korhadt, senyvedett el.

Nehéz időkben épült a fal,
Nem csinnal, — gyorsan, éjjel, nappal,
Mert a nép szivszakadva vára
A zsoltár zendülő szavára:
«A te szentséges templomodban,
Hallgass meg én imádságomban!»

Az épitők aludni mentek . . .
De buzdul népe a jelennek,
S az ó helyén új templom épül.
Nem látszik ott a régiségbül
Csupán a vén, a szent küszöb még,
Helyéről amint félre lökték.

Az uj művet figyelve nézem:
Izlés, fenség, részben, egészen!
Könnyű tornya, a boltnak íve
Merész futásban összevíve,
Az oszloprend virágos fővel:
Csudálkozással köt le, tölt el.

Mégis lelkem fájdalmat érez . . .
Az ember nem méltó müvéhez!
Mert épit csak világi pompa,
Mig buzgalom s hit dölve romba.
Hol a felkent, lánglelkü Áron?
Hol a nyáj, mely utána járjon?

A szent küszöbhöz lépve gyorsan:
Ugy tetszik, a *nyom* most is ott van,
Hivő, igaz néptől tapodva;
Ugy tetszik, mintha ott ragyogna
A köny áldásos csepje, melyet
A hála, vagy bűnbánat ejtet.

Előttem állnak ifjak, vének . . .
Mint szent hullám zajdúl az ének;

Majd egyes hang szól tűzzel, bátran,
Majd kisérve buzgó imában;
És a nép ismét énekén csüng:
«Az isten a mi reménységünk!»

Szent kő! te rajtad légyen újra
Istenhez a népeknek útja!
Legyen, mint volt, a ház szegényes,
S a sziv erényben gazdag, fényes;
Legyen villámban, dördületlben
A hit, mint szikla, rendületlen!

FORR A VILÁG.

Forr a világ, forr, mint a tenger,
Amelyet a vész ostromol;
Küzd a hajós, hogy partra kössön;
S nem tudja, mint? nem tudja, hol?
Im itt tátong az éhes örvény,
Ott bősz habok torlása van...
Forr a világ, forr, mint a tenger,
Izgalmasan, borzalmasan.

S mi járunk bátran, csüggedetlen
Ez ingatag, vészes mezőn,
Ezer szem függ a messzeségen,
Ezer kéz nyom az evezőn.
Hajónk nyugodtan állt sokáig,
Vagy kémkedett a part körül:
A mélyre most, isten nevében!
Vagy révbe jut, vagy elmerül.

Meg-megkerestük jó tanácsért
A büszke észt, a tudományt;
De óva-intve tett sugalma
Vont jobbra, balra egyaránt.
Magunk gyujtsunk-e fényt, vagy várjunk,
Mig jő a lassu virradat?

Kérdők nagy hírű bölcseinket ;
De nyelvök ínyökhez ragadt.

S mig nincs határ, irány, vagy ösvény,
Mit a bölcseség újja húz,
Tűzoszlopként, a titkos ösztön,
Az érzelem lett kalaúz,
Mely nem merül mély számitásba
S tán a magast nem éri fel,
De annyi szívet lángra lobbant,
És arra int, hogy menni kell!

S megyünk, megyünk! hozzánk az élet
S halál nem volt még ily közel.
Tudjuk, hogy vész van a villámban,
Mely útainkra fényt lövel . . .
Szellőt, orkánt felfog vitorlánk,
Arcunk fagyott, szivünk repes,
E lenni vágyó s veszni kész nép
Oly szép, nagy és rettenetes!

S ha a viharban tépve, rontva,
Elérjük majd a kikötőt,
És a mienk leend örökre
Az ígéret szerinti föld,
S mely tétlenül szemlélte harcunk',
Hévvel jön a világ felénk :
Némán esünk egymás nyakába
S megborzadunk, hogy mit merénk . . .

S ha tán minden hiába lészen,
A köny s a vér s az áldozat ;
Akkor, ha győző és legyőzött
Az itéletben számot ad :
Történetünk megrenditő lész,
Mint a sir-írat a kövön :
Ezek a sorssal birkozának,
Örök dicsőség nevökön!

A KEDVES SIRJÁNÁL.

Májusban, 1862.

Zöldel a sír és virággal
Ékesítve általunk ;
Ki ápolja s őrzi egykor,
Ha mi ketten meghalunk?

Most felette hull meleg köny,
Ráborúl a rózsaág ;
Felejtés lesz akkor itten,
Felejtés és pusztaság . . .!

Mit tünődöl drága lélek!
Kiért lenne lomb s a hant!
Hiszen senki sincs megettünk :
Akik éltünk és szerettünk,
Együtt leszünk mind alant!

A PIPISHEZ.

Nem ruházta még fel a szép kikelet
Lomb- s virággal a bús halmot s völgyeket
Hóval fedve, fagyva a jó földkebel,
Most a napsugár is jégcsapot nevel.

A mulandó nyárral együtt hagytak itt,
S a tavasszal térnek vissza társaid,
De te nem bucsúzol, se be nem köszönsz,
Télen-nyáron itt vagy, kedves kis különc!

Más madárka fészken s párosan pihen,
Te kerékvágásban s a rög enyhiben ;
S mint az özvegyasszony, hálsz magánosan,
S mint a koldus-gyermek ahol este van.

Megfogyott az étek, puszta asztalod,
És mégis magad' csak eltáplálgatod! —
A földhöz közel vagy, mocska mégse fed.
Hangod is sajátos, milyen életed!

A pacsirta fénylő légben énekel,
Szárny és dal hatalma együtt víve fel;
Isten áldja! — ő a legfőbb énekes,
Szent dalára szívünk hálától repes.

Lombok árnya rejti a kis fülmilét,
Annyi bú dalában, mégis annyi éd!
Ízli, félti, vallja a szerelmet ő.
Mindez énekéből olyan érthető!

Fecskének kedélye nem borús, se mély,
Maga a vidorság, az örök szeszély:
Ki- s beszáll; — s a hangok olyan kedvesek,
Ha párjának pajkos titkokról fecseg.

Te nem vagy pacsirta, fecske, fülmile,
Fenn se jársz, a porba szoktál ülni le;
Mint kicsiny varázs-síp csendül ajakad,
S kezded a szót, hogy azt rögtön abba hagyd.

A kiáltás, melyet ajkad kiszalaszt:
Örömet, reményt-e? vagy jelent panaszt?
S tenmagadra szól, vagy érthetjük mi is?
Mert azt egyre halljuk tőled, jó pipis!

Ha egy ölnyi kunyhót, aki bujdosó,
Puszta, félre zugban kínnal összeró:
Más nem lenne társa, mint nyomor magány...
De te ott vagy, ott ülsz már a szarufán!

Ott vagy a küszöbnél, ahol születünk,
A barázdán, melyből vájjuk kenyerünk',
Hol futunk rohanva: jól ösmér az út,
S a temető halma, mely reánk borúlt.

Sorsod' így mihozzánk vajjon mért kötöd?
Nem lakozhatnál-e zöld bokrok között?
S illatos mezőn, hol ömlik a patak ..!
— Oh én messze mennék, szárnyam volna csak!!

Itt, örök vivódás, kétség, félelem...
Bú, vagy bűn a szíven, könycsepp a szemen,
Annyi vérező seb, sok nyavalya s szenny...
— Egymagad vagy, aki köztünk megpihen!

De ha kedves itten, nem kérdem : miért?
S tenálad se lenne szómra felelet !
E tér : mit *hazádul* a végzet kimért...
S nem szeret az, aki számit, mért szeret.

Lakjál hát közöttünk! — csak hadd lássanak
Tiszta, szent hűségben itt az emberek!
S hol mindenki verseng, avagy hallgatag :
Jól esik, ha ajkad egyet csicsereg!

ISTEN AKARATJA.

Elhervad a virág, kidől a büszke cser,
Mélység lesz a tető a tenger fenekén ;
Ama törvényt, mely szűl, változtat, elseper,
Egykor fénylő bolygók mutatják feketén. —
Ember, ki most nevet, zokogni megtanul,
Meghal az átkozott, meghal a siratott ;
Nép lesz nagy nép felett s elvész óhatlanul...
És mindez, oh uram! a te akaratod!

A te akaratod! s midőn a fájdalom
Tőrével a sziven nagy, mély sebet vere :
Kemény szó támad a békétlen ajkakon
S ég-földet vád alá fog a kín embere!
Hab s örvénnyel dacol, széllel szemközt evez,
Keble mind zordonabb, mint sorsa mostohább,
Hanem e gondolat : az úr tetszése ez...
Kemény, hideg kőszirt — és nem mehet tovább.

Járván a temetőn tanutlan éjjeken,
Egy kisded sír felett törnek meg térdeim,
S felháborult elmém' ugyan hányom-vetem
Az élet és halál örök kérdésein!
Mért is végződtek oly kevéssel évei?
Míg kérdezem, fanyar-leckén tanít az ész...
Születtünk, meghalunk! ezt könnyü érteni;
Azon megnyugodni nehéz, igen nehéz.

Ha feljajdul a húr, midőn ketté szakad,
S az őszi lomb is ád hulltában gyenge neszt:
Embernek ami fáj, fájlalni nem szabad?
Hisz' egy bús öröme ez a szivnek, ha veszt!
Az nem bölcselkedik, csak érez és szeret...
S ki nem szól, jobb-e az, különb-e, aki tűr?
Mig a hivatlan köny szeméből megered
S nyilt árulást tesz a kebel küzdelmirűl!?

Ah! én is érzem e rejtett vihar dühét
S kiontom lelkemet nehéz fájdalmival!
Szavam nem sérti az alvó világ fülét,
A sír süket; mégis van engem aki hall!
Te szám szerint tudod fejünk hajszálait
S hogy boldogok legyünk, a létet úgy adod!...
Ezernyi köny s nyomor mégis honnét van itt...!?
— Uram, nem érthetem a te akaratod! —

Mégis, bár útaid titkát feszegetem,
És ajkaim pártos szavaktól zajganak:
Ne gerjedj oh Uram! haragra ellenem;
Mely bennem igy zajong, az a por... a salak!
És minden hasztalan! e földet megfutám,
Keresve enyhülést fájdalmam közepett;
S oda jutok vissza sok kerengés után:
Nem gyógyithat meg más, mint ki megsebhetett.

S míg minden tél után kizöldül a kopár:
Éltünk se veszhet el örök bú s gyász miatt!
Elmúlik tőlem is e keserű pohár,
Melyet velem te bölcs tetszésed most itat.

Emelj, emelj, kit a csapás megrengete!
Segits, hogy elbirjam viselni, ami ért!
S bár mit hoz a világ s élet története:
Tudjam, kitől van az s ne kérdezzem miért? —

Virágok és füvek harmatban ferdenek,
Nyugodt, setét az éj; a holdvilág lement, —
Ahonnan áldással száll e lágy permeteg:
Az én lelkemre is szálljon le béke, csend!
Hogy a sír hűs gyepén nyugatva homlokom,
Hígyek, reméljek s ezt lehessen mondanom:
Ha elvesztettem itt, majd feltalálom ott...!
Legyen meg hát Uram, te szent akaratod!!

PUSZTULÓ ERDŐ.

Boritva halmot, völgyet, bércet:
Messzebbre, mintsem a szem érhet,
Ágával a felhős magasba,
Gyökerével a mélységbe hatva,
S erőt vevén a cseplye- s tüskén:
Az ősi erdő álla büszkén.

S hozott a hir, mely róla ment szét,
Bámúlót és — tövére fejszét:
Sok szép sudar s derék ledőle...
De a sebet gyorsan kinőtte,
És a fák, melyek megmaradtak,
Lőnek még sokkal izmosabbak.

Vihar s forgószél ütve rája:
Megtépve lőn zöld koronája;
A föld ingott alatta gyakran, —
Mig fenn az ég zordon haragban
Ontott reá tüzes villámot;
De, bár zugott, zengett: — megállott.

És most az erdő egyre ritkul,
Szil s tölgy megválnak lombjaiktul;
A büszke csert, bár élte hosszú,
Bár fennáll még, — már őrli a szú,
S mitől a vándor meg-megrebben:
Egy-egy omlás a rengetegben...

S mig látni a fát bús, epesztő:
Kétségbeejt a sarj, a vessző...
Rosszul fakadt, növése görbe,
Nem fel siet, de a töbörbe.
Ha dús sarjban nincs ifjulása,
Elvész az erdő, bárki lássa!

GRÓF MIKÓ IMRÉHEZ.

Mint gyors döfésre, mely a szívbe hat,
Kinos hideg fut át minden tagon:
A gyászhiren, mit kísért iszonyat,
Feljajdult mély fájdalomban a hon.
Mi szívünk Ő, mi hő szivünk vala,
Vérrel tartván minden kicsiny eret!
Férfiuvá növénk fel általa,
S e dús nemes sziv, — íme megrepedt!

Ha lesz: midőn jókedvre megnyeri
Ez a nemzet borongó végzetét,
Mely a pásztort ugyan veri... veri...
Hogy elszórná a nyájt szerteszét!?
Egyenkint ád az ég *nagyot* nekünk,
Ki véd, emel s létünkkel összeforr;
És megrázkódunk... és megrettenünk...
Midőn eltűnik, mint a meteor.

Rég megvirradt, az idő nincs korán,
A gabna sok s az arató kevés;
Oh hogy' ne volna a küzdők során
A *legnagyobb* gyászos kidőlte rés!?

Ki népét jós, biró s vezér gyanánt
Óvá, itélte és vezette hűn ;
És látta már a boldog Kanaánt,
S nem ért oda, — eltünt titokszerűn!

Oh, van nekünk, van elég bánatunk,
Ösmérjük a titkon ölő sohajt ;
Egyik bajból még fel se lábadunk,
Már a másik szorongat és fogyajt!
Örömeink is olyan árosak . . .
Erősségünk is üt rajtunk sebet ;
Im, — orcáink a könytől sárosak :
Koronája fejünknek elesett!

Mégis, — dicsőség a dicső nevén! —
Nem a halál, az élet itt nagyobb!
Az elmulás szép esti tünemény,
Ha ily napnak sugáritól ragyog.
Ki az, ki el nem ment apáihoz?
De mily kevés, ki akkép méne el :
Hogy nyomdokán áldás, fény áradoz,
S még neve is gyújt, bátorit s emel!

S e nagy szellem, — vivén hogy tovaszállt,
A honfi bút, eme fényes ködöt : —
Teljes szivből szeretni a hazát!
Ez az, mit *onnan* is lelkünkre köt,
S int : hogy munkás élő fiak legyünk,
Ne sirjánál kővé vált Niobék,
Hogy közelebb jőjön a nap velünk,
Melyért küzdött s melyről ő álmodék.

Te, aki legjobban érzed magad
A gyászt, mellyel sorsunk most büntete :
— Mert legnagyobb a földingás alatt
A legmagasb orom rendülete, —
Biráld meg lelkedet! Ember s barát
Méltó könyét titkos szobádba vidd!
S lássunk nyilván, e honnak nagy fiát :
Szilárd lélekkel, mint egy rómait!

A honfiúság szép, nagy nevezet,
De áldozó tisztet ruház reánk;
És vétenénk, ha kinzót, nehezet,
Nevében nem gyönyörrel hordanánk!
A honfiúság szent örök! de sok,
Sok terhe van, — s jaj nékünk, még ha nő! —
A mult annyit lerovatlan hagyott,
S uj tartozást hoz a jelen s jövő.

Ragadd gyorsan, Erdély Széchenyie,
Ragadd kezedbe a szent lobogót!
Elől s fenn kell annak lebegnie,
Mint amidőn az ő kezébe volt!
Ki hű, ki jó: gyűjtsd e zászló alá,
Haladj velök, s küzdj lankadatlanúl!
Hogy Ő, ki már harcát megharcolá,
Avasson fel méltó utódaúl!

Az elv, igazság, mint az Isten, *egy*, —
Más tisztelet, más hit: bálványozás;
Te vonj s ébressz! te ösztönözz, te feddj!
Hogy kishitűt s botlót nyomodba' láss!
Költsd a lelket, ha bűnös nyugta van,
Önitélet gondját vessed belé!
Hogy mint delejtű ingjon nyugtalan,
Mig a kellő irányt fel nem lelé.

És azt nemes haraggal ostorozd,
Ki a szent ügy vesztére esküvék!
Ki tesz gonoszt: nyerjen dijul gonoszt . . .
Attól forduljon el föld és az ég!
Csufolja meg magzatja, kire néz,
Ne várja csók hölgyének ajkain,
Legyen álma látásoktól nehéz, —
S fusson magától, mint futott Kain!

Egy ezredév, hogy e hon a miénk,
S még most kezdjük szeretni igazán;
Harcos nemzet, csak a kardban hivénk,
Nem indulánk el a bölcsek szaván;

Tanits: — mint a faág ha szél zudúlt —
Egy törzsökön egymáshoz hajlani!
S hogy a nagy lelkek útja biztos út:
Különb nép lenni, mint a hajdani!

Felszántva, törve, s ázva eleget,
Kész a föld s a kalászt megtermené;
Vesd a magot, nem nézve a szelet!
A kéz mienk, az áldás Istené!
Magas lelked nem bánja, hogy talán
Más köt kévét a magvető helyett;
Csak a boldog aratók ajakán
Halljon a mező vídám éneket.

És megjön a víg ének ideje,
Zeng a mező és fája tapsoland;
Harsogva fut a folyam lefele...
Csak légyen egy szent cél felül s alant!
És hit magunkban, hit jövőnk felől,
Hit, mely mozdit helyökből hegyeket!
S ha a vezér szilárdan jár elől,
S a szent ügyért áldoz, tűr és feled.

Mert a nagyság tűz, mely fénylik s hevit,
De mely körül szálldos füst és korom;
Megkáromolja a nép szenteit...
Ne félj, ne várj! s nagy léssz mindenkoron!
És hóditó! ha csáb ellen, s midőn
Hátad megett nehéz zár csikorog:
Egynek talál minden helyzet s idő,
S meghalsz, de szólsz: «a föld mégis forog!»

De tisztedben mit és hogyan mivelj:
Jól tudja nagy lelked, s folytatja már!
Még elhagyott, setét még annyi hely...
És annyi eszme megváltásra vár!
Élj, hogy midőn *ama kéz* megjelen,
A történet hiven iró keze:
A maradék is emlegesse fenn,
Felőled amit az feljegyeze!

TÉLBEN.

Mikor majd a fagyos bilincset,
Mely nehezűl a folyamon,
Szellő s napsugár összetépik,
S az ár fut vígan, szilajon.
És medre szűkéből kikelve,
Mező- s lapályra zúgva ront:
Megretten aki hallja, látja,
Pedig csak áldást hord dagálya
S nyomán zöld lesz part és porond!

Mikor majd a csalit s az erdő
A lágymeleg légben kihajt!
Hűs rejtekén madár-csoport üt
Élénk, kedves, boldog zsivajt!
A termő ág mosolygó, rengő
Virág-rojttal leszen fedett . . .
S a lágy bongás, a fény, az illat,
Hideg, beteg s holt szívekig hat
S hoz új erőt, új életet!

Mikor majd hév napokban a nép
Munkára gyűl minden felől,
S a gyors kaszás előtt a habzó
Rét füve rendre, rendre dől!
Vig éneklés zendűl a halmon,
Örömre gyúl a magvető:
Lefonnyadott a búza sása,
Megért immár az aratásra . . .
Mikor majd eljön az idő!!

BOROZÁS KÖZBEN.

Beh szép leány volt...! mint a szarvas
Olyan könnyű, olyan deli!
Dicsőn tudott gonosz szemével
Haragudni s hizelgeni!
Sokat beszélt örök hüségről...
És most az angyal fut, ha lát;
Ő fenn lakik, tükrös szobákban,
Gyöngyöt visel s festi magát...
— Töltsétek meg a poharam!

Beh jó fiú volt! véle töltök
Sok gondtalan, boldog napot;
Tiz évig egy pályán futottunk,
Akkor ő másfelé csapott.
S szó ami szó: de nem hiába
Járt a vak s görbe útakon,
Úr lett és *szörnyen* híres ember...
Máskép jó szinbe' van nagyon!
— Töltsétek meg a poharam!

Hát én? Hiven szerettem a lányt,
Barátot és becsületet...
Bolondság volt! — megérdemeltem,
Hogy a világ kinevetett!
Hja! egyikünk hitvány s szerencsés,
Derék s koldúl a másikunk;
Mondják: hogy majd a más világon...
De hagyjuk ezt, — inkább igyunk!
— Töltsétek meg a poharam!

RÉGI TÖRTÉNET.

Fel, fel Izráelnek sanyargatott népe!
Sorsod régi átka enyhűlni kezd végre,
A szabadulásnak szép hajnala támad,
Megszűnik, elmulik a terhes szolgálat.

Faraó, rettentvén ég és föld csapása,
Enged, s hajlik, hogy a népet elbocsássa ;
Mikorra szót s esküt visszavesz, megmásol,
Egyiptom földétől legyen e nép távol!

Megy a roppant sereg, — egymást támogatván
Mindannyi nemzetség, a Gád, Aser, a Dán . . .
Zajlik, mint a tenger, külön-külön habba,
Mégis egy és egész, nincsen megszakadva.

Előttök maga jár az Úr, ködben, lángban . . .
Az ég mannát hullat eteküĺ csodásan ;
Utjokban a tenger elválik, mint a fal,
És összefut, midőn Faraó jön haddal.

A hosszú bujdosást a nép mégis unja!
Nehéz a szabadság, s a honszerzés utja!
Sokan megvénültek, sokan meghalának
Látása nélkül a boldog Kanaánnak.

Ha van, ki szilárdon törekszik a célhoz,
Kit sanyar s akadály küzdésre acéloz :
De a nagy sokaság alélt, tunya, dőre,
Boszantja e merész kiáltás : *előre!*

Oh mert a szolgaság, ha hosszu, elgyaláz,
Áthat csontot, velőt, mikép a tolvaj láz!
A békó öl, nem mint a kard nagyhirtelen,
Tőle sziv és orca lassan lesz vértelen.

E nép sem az erős Izráel, ki vala . . .
De akin meglátszik a hosszas nyavalya,
Kit a küzdés rettent, a reménység untat
S felejti, melytől fut, a keserves multat.

Neki a *jövőért* szenvedni oly nehéz!
Meg-megáll utjában és hátra-hátranéz . . .
Arra tekint, hol van Egyiptom határa,
És visszavágyódik a vöröshagymára . . .

LORÁNTFI ZSUZSÁNNA EMLÉKEZETE.

Nincsen halál, — nem szól enyészet
A sir hideg göröngyiről;
Csak por, mit porrá lenni késztet,
Csak az alak, mit széttöről,
Hatalmában ez sincs egészen . . .
S milyen volt az eredeti?
Véső, ecset, müvészi kézben,
A késő kornak hirdeti.

S mig a márvány a holt alakját
Mutatja némán, hidegen:
A kegyelet forró szózatját
Érdemiről hallatja fenn:
A hála, *azt* diszcsarnokokba,
Ezt a szivekbe helyezé.
Könnyű romlás amannak sorsa,
Örök tartósság emezé.

Im, a dicső fejdelmi asszony
Két századév hogy sirba szállt;
De volt, ki sirjánál virasszon,
S hallassa fenn csengő szavát;
Emlékezet! az érdem édes,
Az érdem méltó magzata,
Attól e perc oly ünnepélyes,
Érzelmünknek szót az ada.

Fejdelmi nő, az volt bizonnyal,
Világ szerént, lélek szerént!
Több diszt nem nyert bársony- s biborral,
De ő hintett ezekre fényt!
Korát előzte, mint az égen
A tündérhajnal a napot,
Hogy akkor is ragyogjon, éljen,
Midőn a nap lenyúgodott.

Holófernes vérző fejével,
Vagy a zászlót lengetve fent,
Ragyoghat a nő hirnevével,
Lehet bámult és ünnepelt ;
De más, igaz becsét mi adja :
Lélekfönség, sziv és kedély . . .
Kicsiny, gyöngéd a menny harmatja,
De benne áldást szül az éj.

Ilyen volt ő ; — s mint címerében
Fatörzsön zöld ág kanyarúl :
Családja mellett, nagy *tervében*
Állott szelíd őrangyalúl.
S fedé, ha gyult a harcok üszke,
Szerencsében s ármány között :
E szép, erős, nemére büszke,
De végzet-teljes törzsököt.

Mint nő s anya hordott keresztet,
Fogyatta kétség, siralom :
Szeretteit *félteni kellett* — — —
Majd látni a ravatalon :
És a búban, mit sorsa rámért,
Sugár töré át a könyűt :
Hőn buzgott a közügy javáért,
Nagy lelke még termékenyűlt.

S mig földi tisztét vitte híven,
Lelkét a vallás emelé :
Igy fut a földről fényes ívben
A szivárvány az ég felé.
Szomjuhozá a bölcseséget,
Mint *Dél királyné asszonya ;*
S a tudományok mécse égett,
Olajat rá bőven hoza.

Nagy neve a történeté már,
Megőrzi emlékét a hon :
De rá nálunk legszebb füzér vár,
Mit hosszu éltü hála fon.

Ő a mienk! — Bölcsője álmát
E habmoraj s lég hozta itt ;
Patak látta élte nagyságát,
Patak őrzi hült porait.

Nagy mindenütt, lélekre, polcra,
De legnagyobb, dicsőbb e helytt :
Nemes lelke itt gyűle gócba,
Hevet, sugárt, ide lövelt!
A közmüveltség szent ügyének
Terhét hordá a női váll . . .
Hála a jóknak, akik éltek!
De ő nagyobb mindannyinál.

Gazdaggá tett ő sok javában ;
S mely most is áldást csepeget :
A meddő szirtek oldalában
Nyitott buzgalmas kutfejet.
S édesgetvén : jött a tudós bölcs,
Elhagyta értünk dús honát ;
És tudomány, rend, szellem, erkölcs,
Hozták meg Tempénk fénykorát.

Itt róla szól minden nyom és jel.
Reá utal a hagyomány ;
Suttog a szellő is nevével
Lombok között nap alkonyán.
S ha ajkunkon szó nem zendülne,
Ha volna keblünk fás, rideg :
Élte s holtáról mgerendülve
Kiáltanának a kövek!

S mily élet ez! szent munka nélkül
Nem lenni, bár egy percre sem!
És mily halál! mondhatni végül :
Te látod jól, én Istenem!
Hogy amint kedves az anyának
A kisded, kit dajkál, emet:
Oly kedves volt, neked s hazámnak
Szentelni éltem- s szívemet.

S midőn elhunyt, gyorsan jövének
Az üldözés gyász napjai!
Fejét a múzsák emberének
Alig volt hol lehajtani:
Az órjások müvét a törpék
Vivták, tépték vakon s bután . . .
De örvendjünk! szét még se törték . .
S derű jött a ború után . . .

S most, — a dicsőnek képmásáról
Hulljon le a rejtő lepel!
Mintha jőne a más világról,
Alakja megdöbbent, emel;
A perc bűve, hatalma, fénye
Rá életet játszódjanak;
Mintha homlok s kép szint cserélne,
Mintha mozdulna az ajak!

Le a fátyolt! és homlokára
Tegyünk illatos koszorút!
A mirtus-ág s a föld virága
Méltóbb homlokra nem borúlt!
S mint összekötve van szilárdan
Mi lételünk s ő élete:
E ritka ünnep hymnuszában
Hangozzék fent az ő neve!

És hangozzék fent, és fentebben,
Az urnak hálaénekünk!
Mert nagy, csudás történetekben
Az ő kezére ismerünk!
Vihar s örvény a gyenge bárkán
Sokszor már-már megosztozott,
De ő a szélvészt megdorgálván,
Parthoz vivé az árbocot.

Adott, mig elfolyt három század,
Hiv őrállót, pásztort, vezért;
S bizunk: hogy ilyen mindig támad
A vallásért, az istenért!

Bizunk, bizunk, hogy mint erős vár,
Mely az ő nevén nyúgoszik:
Fennáll iskolánk, — vihar jő bár —
Fenn a késő századokig!

Adott: ki fáklyaként világolt,
S oszlott, foszlott az éji rém...
Ki szaggatá a sűrü fátyolt,
Mely függe milliók szemén;
Adott: kik a lélekszabadság
Sulyos békóit tördelék,
Kiknek, hogy hitök' megtagadják,
A máglya s bárd nem volt elég!

Sokszor gyermek- vagy gyönge nővel
Eszközle nagy történetet;
A kis Dávid parittya-kővel
Végzé, amért kiküldetett.
Az urnak útain titok van...
Oh ember, ezt szivedbe vésd!
És kicsinyekben és nagyokban
Imádd a bölcs gondviselést.

A TAVASZHOZ.

Jövel, jövel lágy szellők szárnyán,
Kékelő ég arany sugárán
Te várt mosolygó hatalom!
Hajolj ébresztve fához, fűhöz,
Tépd el a láncot, ami nyűgöz
A völgyeken s a halmokon!

Hogy míg az ember sokat képzel,
Míg tervez, s alkot gyarló kézzel
És alkotmánya összedűl:
Láttassék itt még felépülve
Az erős Isten csodaműve,
Mely nagy, szép s igaz egyedűl.

GAZDAEMBER ÖMLENGÉSEI.

Nótája: Jaj istenem, mit csináljak,
mikor semmim sincsen!

Fia voltam az apámnak, rám maradt a telke,
Életében kamara, csűr szépen meg volt telve ;
Száz forintért a szomszédba az öreg nem küldött,
Nem hagyott rám adósságot, holtig való nyűgöt.

Boldogultam, gyarapodtam én is addig, meddig . . .
De bizony már gazdaságom derekasan mellik!
Mert van nekem hat leányom, mind eladó-számban,
Csak vinné már valamennyit, kinek oda szántam!

Néha napján nem volt nagy lány, hanem csak kis
Vették, vitték alighogy az iskolát kijárta ; [lányka,
Mig okos lesz és anyányi : most elvárják szépen . . .
Ím, itt vannak az enyimek élő példaképen!

Mikor *ez a világ* bejött, felruháztam őket,
A nyakokba akasztottam egy-egy köblös földet ;
Az a csinos magyar köntös nagyon illett nékik,
Még magam is gyönyörködve néztem rajtok végig.

De a dárga mulatságtól elesett a kedvem,
Mert eleget sohse vettem, akármennyit vettem ;
Jön a vásár . . . ez kell, az kell . . . oh sok még a híjja . . .!
Ezt a dolgot, ha soká tart, a jó Isten bírja!

Aztán Tinka, Lidi, Minka s valamennyi lányom!
A *fő dolog* nem az itten, hogy selyem, meg bársony . . .
Hanem a szép *magyar* szabás, meg hogy *olcsó* légyen ;
Cifrálkodás átok lenne szegény magyar népen.

Hát az *izlés* . . . ! ugyan apám, csak *arról* ne szóljon!
Divat az úr, ez ád törvényt, ez ül fenn a trónon ;
Csunya, vagy szép, de *felkapták ;* egész világ hordja,
Majd tudjuk mi . . . csak a pénzre legyen inkább gondja.

Nekem már egy fillérem sincs, — akinek van, költsön...!
Jaj de annak meg kell lenni,— ha nincs : vegyen kölcsön!
Négy lovunk van, minek annyi! mikor helyt áll kettő,
Egyik tehén mehet bátran, hiszen ugyis meddő.

Emberül van, gyermekeim! engedek a szónak,
Szép az élet. . .! ne aggasszon senkit se a holnap!
A semmiből uraskodni : ebben áll az érdem . . .
— Bizony, bizony furcsa világ! még ilyet nem értem!

Vadásszuk a *ritka madárt;* — űzi, ki hol érez :
S pironsággal, uzsorára, jut az ember pénzhez ;
Mert bor nem kell, gyapju nem kel, gabona-ár pangó,
S végy valamit, csak ezt hallod : ah ez a rongy bankó...!

Tele van a szánk panasszal, hanem azért költünk,
És különös, hogy *kevés* nem, de *sok* telik tőlünk ;
Ha egy járja a bolondját, követi a másik,
Utoljára mindeniknek foga bele vásik.

Főispánnét alispánné, ezt esküdtné látja,
Papleánynak grófleányról készül a kabátja ;
Pestit majmol debreceni, debrecenit túri . . .
No férfiak, most kell ám még azt a földet túrni!

Hiszen hogy az idegen toll hullong immár : jól van!
Legyen magyar, aki magyar, viseletben, szóban!
Ősi szinünk', ős erkölcsünk' s nemzeti szép nótánk'
Megtagadva, elcserélve : átkozottak volnánk!

Hordjuk a szép honi köntöst : ez a dolog rende!
De hova lett ama híres abaposztó mente?
S a nagy arany virágokkal általtörött szoknya,
Melyben hajdan anya s leány nászát ülni szokta.

Ha akad is : ez a mai finnyás izlés vénli,
Olyan furcsa ott a falon az a festett néni . . . !
Divatos rongy, áros *semmi* vagyon mostan becsben,
Hej pedig a jövedelmünk nem foly, hanem cseppen!

Igy a *sujtás* bizony *sujtás* lesz maholnap rajtunk,
És a prémet, mint a rémet úgy említi ajkunk.
Gazdag s szegény versenyt úszik lefelé az árral...
Hanem hiszen maga lássa, aki tudva kárt vall!

Tekintetes kalmár urak, piperésznő nagysám!
Azt a holmit olyan olcsón, biz' Isten nem adnám!
Kanász-kucsma, s rőf szalagért száz forintot kérve:
Majd meglátják, akad elég, ki megadja érte.

Ez a szólás: *vakulj magyar!* egy kicsikét régi,
De még most is használ annak, ki a módját érti;
Batthyányi-gyász, Kossuth-csipke, Garibaldi-kelme:
S nincs oly állott rosz portéka, amely el nem kelne.

Azért tehát, dága urak: szabó, ötvös, varga,
Gombkötő, szücs! itt az idő, most vagy soha... talpra!
Kegyelmetek jó magunkat húzzon, nyúzzon, messen!
Ugy lehet ám emeletes házat venni Pesten.

Igy teszünk mi! Ebéd előtt feldöntjük a tálat, [mad;
Meggyógyultunk, lábra álltunk, — s új nyavalyánk tá-
Annyit mondtuk: oh magyarság, nemzetiség jőjj el,
És nem tudjuk most fogadni tiszta, józan fővel.

No de semmi! megleljük mi majd az igaz útat,
Hisz a tűz is füstöt bocsát, amikoron gyúlad;
Kiheverjük ezt a kis bajt, kiálljuk a próbát;
— Nem is egy nap, nem is könnyen épiték fel Rómát!

A TŰZ.

Megszünt immár a láng merész lobogása,
Összébb-összébb esett hamvadó parázsa;
Oly fényes, oly meleg volt az égő tüzzel!
És most kietlenné változott a tüzhely!

Olykor még a hivek ápolgató kezén :
Fehéres, futamó szikrát fogott a szén ;
De a csillám kiholt, alighogy született,
S a jók búsan álltak hamv és üszök felett.

S kiket bántott a fény, kik munkálták régen,
Hogy e nyugtalan tűz nagy lánggal ne égjen :
Örömmel tapinták a hidegült hamut . . .
Hah! végtére mégis elaludt . . . elaludt! . . .

De bánat s káröröm még korán valának,
Mert bár a láng eltünt, de élt a zsarátnak ;
Ott izzott, ott készült, hamvába rejtve lent,
Mig napja megjövén : tüz-lángban megjelent.

Gyuladását füstben nem hirlé előre,
Nem lassan gerjedvén, kapott nagy erőre,
De hamvát szétrugván, egyszerre felcsapott,
Költvén ijedelmet, reményt, ámulatot.

Ki volt, mi volt? a kéz isten- vagy emberé,
Mely véghezvinni ezt *ingyen* tudá s meré?
Évekig munkált-e, vagy egy pillanatban?
Nem tudja senki sem! — a kéz láthatatlan . . .

Nem tudja senki sem ; . . . de látjuk a csudát :
Földön és levegőn fény és meleg fut át ;
A sziv dobog, hevül és gyúl szent lángokra,
S el nem hamvad, mint a Hóreb csipkebokra.

E tűz hatalmának nincs távol és közel,
Általsüt a vizen, a bércen átlövel ;
Az is látja, érzi, ki tőle messzi van,
Mert az ég is fördik fényes sugáriban.

Nincs erő, nincs idő, viharok nincsenek :
A megéledt lángnak hogy véget vessenek,
S tengernek árjai, amelyek megoltsák . . .
Örökké ég e tűz, tart e szent forróság!

KIKELETKOR.

Szellő támad délről s fujdogál melegen,
Olvasztja a jeget a büszke bérceken,
Üdül a föld, arcán mosoly kezd látszani,
Szegény rabnak végre tágulnak láncai.

De még se higy vakon, mert az idő csalárd!
Még zúz, jég fedheti az ébredő határt,
A tél boszút állhat a füvön, levelen,
Mely bizván, legelsőbb, földön, fán megjelen.

Már is kél a vihar . . . nem vihar az, mely kél . . .
Sötét bár, nem felhő, — zúgó bár, de nem szél!
Baljós, félemletes, küldött holló-csoport,
Mit érez...? merre tart...? és hol fog ülni tort...?!

A KIKIRCSHEZ.

Ne várd, mig a magas tetőrül
A hó lassúdan elmegyen ;
Mig pázsit és bokor kizöldül,
S szellő csapong a völgyeken!
Ne várd az emlényt, gyöngyvirágot:
Az alvó szép testvéreket!
Mi üdvözlünk, mihelyt kitárod
Bársonnyal óvott kelyhedet . . .
— Csak jőjj ki, jőjj ki már!

A tél olyan hosszú, kietlen,
A szép világra köd borúl ;
Megint elcsügged a szivekben
A vágy, ha tán felbátorúl. —
Mint a hur első pendülése,
Amellyet a dallam követ :
Az érzést hívjad ébredésre,
Első virág, nyájas követ!
— Csak jőjj ki, jőjj ki már!

Téged látván, gyorsan kitárul
A tündér kép lelkünk előtt ;
Jó illat száll fel a virágrul,
Dal tölti bé a levegőt . . .
A szem mulat hosszú gyönyörben,
A fényes, tágas látkörön ;
Földön, égen és a kebelben :
Megifjulás, élet s öröm . . .
— Csak jőjj ki, jőjj ki már!

KÉT LEVÉL.

I.

ZSUZSÁNNA FLORENTINÁHOZ.

Virágos, május 30. 186*.

Kedves Florentinám! Mily jól esik nekem,
A hosszu hallgatást hogy már megtörhetem!
Oh mert sok éve mult, hogy, mint szél a habot,
Egymás kebeléről az élet elkapott.

Tudod : mikép hagyók el az intézetet,
Sok szív hogy' elszorult, sok szem hogy' könyezett!
Fogadtuk, hogy holtig hivek, jók maradunk,
S közös lesz egymással örömünk s bánatunk.

Irt is már Nellike, Blanka s a kis Matild,
Sorsát oly melegen s hiven tudatja mind ;
Szegény beteg Judit . . .! szegény megcsalt Teréz!
Egynek egy, másnak más fájdalmas, vagy nehéz.

Én boldog nő vagyok, hálával mondhatom,
Melynek könyje most is megcsordul arcomon ;
Vidám, derült az ég, — nem látok felleget . . .
— De várj csak. Elmondok mindent, mindent neked!

Házunk nem nagy, de szép s elég kényelmet ád,
Leveles, illatos lonc futja be falát:
Közel rét és mező, — s bár szűk a láthatár:
Szeretem e helyet, mint fészkét a madár.

Kertünkön át, hol sok s nemes gyümölcs terem,
Patak fut vídoran a tiszta fövenyen;
Partján a méhes áll, hol késő estelig
Lágy zsongás-bongás közt a kas mézzel telik.

Melyre magam fonám a hajlós ágbogat:
Az ismerős lugas hűs árnyékkal fogad;
S oda velem, mig künn a hőség égető,
A boldogság csendes, nyájas érzése jő.

Mindjárt a ház körül virágot ápolok,
Kedvenceim: rózsa, viola s liljomok;
Szeretem őket, mint szerette jó anyám,
Kinek szavát, most is még, mintha hallanám:

Gyermekem! a virág olyan, mint az erény,
Szép a kikeletkor, nyár- s ősznek idején;
Ifju- s aggnak tisztes diszt ád és örömet,
A sírig elkisér, a sirba is követ.

S lásd, én, ki voltam a «hét alvó egyike»,
Megváltozám, s pedig nem hinnéd, mennyire!
Szememből a hajnal első sugárival
Az álom elrepül, s a szép reggel kicsal.

Népes majorságom már szállldos, hí s keres;
Kedves galambjaim, mind oly szelid, kezes,
Karomat, mig búzát vetek, — vetek nekik,
Köszönve s kérve is gyöngéden csipkedik.

Azután végezem s rendes házi bajt,
Mely édesen izgat, mig erre s arra hajt;
S e kedves baj: sárkány, az a mesebeli,
Hármat lát nőni, ki egy fejét leszeli.

Igy telnek napjaim, élményim ilyenek,
Mindenben örömet lelek, mint a gyerek . . .
Aztán következnek : himzés, könyv s a lapok,
De Istenem, gyakran mily lassan haladok!

S midőn a zongorán átfutnak újjaim,
Bús, szemrehányó hang szólal meg húrjain!
Mert most is bár öröm s élvezet játszanom :
Mégis nem fáj nagyon, ha tán nem játszhatom . . .

Van szomszéd, ismerős — sok jó, müvelt család
Barátsággal fogad s szivből örvend, ha lát ;
Mégis, bármint maraszt a szivesség szava :
Ezt súgja valami nékem : haza . . .! haza . . .!

S ne csudáld, hogy helyem' másutt én nem lelem,
Csak *otthon, otthon* van világom, életem . . .!
Minden oly szép s igaz belől e kis körön,
Gondoljam képeit együtt bár, vagy külön!

Mellettem két piciny angyal mosolyg, repes . . .
Férjem kissé heves, de jó, müvelt, nemes ;
Ő hűn szeret, vezet : — s beléfogózva én :
Nyugton s vígan megyek az élet mezején.

És tőlem óra, nap elmúlik szaporán,
Elébb, hogy elmémben megjegyzém s felrovám ;
Egyedűl azt tudom, hogy volt és elrepűlt,
S nem hozott bánatost, nem hagyott keserűt.

Ifjú ábrándimon gyakorta nevetek!
Most a szép föld . . . s nem a magasló fellegek . . .
Az ág fennáll, mig csak virággal van teli,
S lehajlik, ha édes gyümölcsét érleli.

De oh én csevegő! most vészem észre csak :
Mily hosszu e levél s mikép megkinzalak!
Ám boszuld meg magad : — mert megboszulhatod,
Legyen kétannyi, mint levelem, válaszod!

Vagy inkább jőjj magad, kedves Florentinám!
Az évszak oly kies, az ég s föld oly vidám...
Tedd boldogabbá még, ki távol és közel
Téged teljes szivből szeret, csókol s ölel...!

II.

FLORENTINA ZSUZSÁNNÁHOZ.

Villámos, őszhó végnapján 186*.

Édes Zsuzsi! Már-már feledém leveled'
— Mert a mélyelműség elszórt s könnyen feled, —
Azonban rendezvén ma íróasztalom':
Reá akadtam s igy megválaszolhatom.

Irigyleni semmit nem szoktam senkitől,
Te vagy csak, magadra iriggyé aki től.
Te, kit csudás végzet kegyel s hord tenyerén,
Elégűlt sziv! hisz ez ábrándkép, tünemény...!

Oh, hát mi itt alant szerencséssé teszen:
Langyos, polgárias, köznapi érzelem;
S ki fényes átokúl merész vágyat nyere,
Küzd s meghal, — számára nincs itt egyéb csere.

Lásd, az én életem izgatott, keserű,
Szaggatja májamat egy éhes keselyű;
A cél nagy és merész! — s bár szól egy hang: *remélj!*
Mégis gyakran vagyok *meghasonlott kedély.*

S ha a földet s eget ostromlám hasztalan:
A költészet karja közé vetem magam...
S enyhülök, ha élet, világ s társadalom
Ellen haragomat abban kionthatom.

Igaz: nagy tért nyertünk pár rövid év alatt,
— Bár még nem rontánk le sok gyülölt közfalat, —
S a nőnemnek, amely futvást halad vele,
Mindent meghoz lassan a kor jó szelleme.

Kegyelmed, asszonyom, voltak a nagymamák :
Anyáinknak már a *tekintetest* adák ;
S mi széltiben vagyunk *nagyságos asszonyok* . . .
(De hát később, midőn minden cim elfogyott . . .?!)

Im az irodalom! Azzal féltékenyen
Egyedáruskodott az önző férfinem,
Körűlte kétszeres futó árkot vona,
S igy lőn hír, dicsőség az ő tulajdona.

Hanem megostromlá sok bátor Amazon,
Nyitvák a sorompók, s most ki s be szabadon . . .!
Eldob tűt és guzsalyt, s ide gyűl valahány
«Szellemdús hölgy» vagyon és «lelkes honleány».

Album, naptár, hir- és divatlap egyaránt
Szolgálnak toborzó és táborhely gyanánt ;
A szerkesztő urak, e fehér négerek,
Szolgálják s őrzik a páratlan sereget.

Körülte! mig el nem pusztúl egymásután
A férfi-iró, ez *utolsó* mohikán!
Semmit se tesz, hogy a kritika még huhog,
Kihullt kezéből a mindenható sulyok.

S ime, mint von s hódit a szellem ereje :
Szobaleányom is írónővé leve . . .
Rébuszt csinál ; — a sak-talányt megfejti mind :
Igy nevet s jutalmat nyer *lóugrás szerint.*

De a verset, lyrát megtiltottam neki,
Azt irok én ; — őtet a próza illeti ;
Vidéki színügy, vagy levél s más függelék,
Hasonló állású személyeknek elég.

Különben, használom a szerkesztés körül,
Ha majd a «Hölgyderü» világ elé kerül ;
Iránylap lesz. — Hangja : mint villámcsattanás,
Jelszava : jogegység, vagy végelszakadás!

Itt hát mégis nyerénk, tagadni nem lehet,
De ép olyan fontos kérdés a *viselet;*
Hah! a *csúf-nem* ugyan ajkába harapott,
Hogy elvettük végre tőle a kalapot!

Közös már szür, mellény, pitykés dolmány s egyéb,
Oh, az egyenlőség gyorsan előbbre lép!
Ki most az útcán a másik után megyen:
Fiú, vagy lány amaz? nem tudja hirtelen.

Részünkre minden perc több-több előnyt csikar;
A pórias csókot számüzi a szivar . . .
Sok előitélet elmúlik és kivesz . . .
A házas életben sincsen már annyi fesz . . .

Mindezért küzdök én, mint egy nő-dalia,
Mégis mint ver, sebez a rágalom nyila!
De semmi nem képes megtántoritani . . .
Vádló s vád nyomorult, kicsinyes, köznapi!

Szememre hányják a közlelkek, hogy a ház
Engem mint asszonyát, nem dicsér, de gyaláz;
Hogy nincs itt szorgalom, rend, nincs jóllét, se csín,
Egymásnak láb alatt van benne nagy s kicsiny;

Hogy aprós gyermekim vásottak, szennyesek,
Ahány, annyifelé hányódik, tévelyeg;
Este a konyhában s a kertben alszik el,
S gondot rájok csupán a jó Isten visel . . .

De kérdem én, hogy e magas tulajdonok,
E fényes égi láng, mely keblemben lobog,
Azért advák-e, hogy nagycélu életem'
Mint dajka s kulcsárné kelljen eltöltenem!?

Ah, mily nép s felfogás! de legfőbb kínom az:
Hogy *ez az ember* is örök zsémb és panasz . . .
Úr, gondoljon rá, ha hiány van ott, vagy itt,
S ne rontsa lelkemnek szent kínú gondjait! . . .

De ő szellemszegény, nem fogja fel becsem'...
— Reám nem is volna méltó egy férfi sem!
Heves, komor s gyakran elzárkozik magán...
Gyanúm, hogy ő iszik s játékos is talán.

Bár csel, bün, gúny vigyorg reám mindenfelől:
Megyek az úton, mit nagy missióm jelöl;
Azon más semmi, csak halálom lenne gát!
Hanem már késő van... virad... jó éjtszakát...!

BARÁTOMHOZ.

Terhedre van, hogy a sebes folyam
Szűk medrében dagad, forr és rohan;
Hogy, bár akarnád, nem fékezheted:
Ez háborit, ez rontja életed!

Türd el békén, hogy oly gyakran kicsap,
S ne bántson a parton maradt iszap!
Hisz ott, hol a futó ár elzuhant,
Még gazdagabb, zöldebb leend a hant.

Eljő a tél, a halmot hó fedi,
S a gyors folyót bilincse megköti;
Oh majd akkor fagyos nyugalma sért,
És kincset adnál egy hullámaért!

TANÁCS.

Tanuld meg e leckét, barátom:
Nem *lenni, de látszani* csak!
És boldog lészesz e világon,
Uralkodol királyilag!
Im: nyegleség, mely mitsem átall —
És fénye mellett hasznai...
Gúny és nyomor, valódisággal:
Válassz! — könnyű választani!

Szép élni békében, homályban,
Nem lenni nagy próbák alatt ;
Szebb és legszebb : felkelni bátran,
Gazt verni, védni igazat ;
De legjobb így zajongni : jellem
S szilárdság mindenek felett!
És nagy bölcsen mindig szél ellen
Forgatni a köpenyeget.

Ez a világ egy nagy beteg-ház,
Hol annyi ember képzeleg,
Hőst, dúst s irót csinál az agyláz
Vannak itt grófok, hercegek ;
Rögeszméjénél fogd az embert,
Mint ártó műszert a nyelén,
S vezetheted, ha addig nem ment,
Orránál fogva könnyedén.

Csak légy *törvényes:* azt ki kérdi,
Igazságos vagy-é vajon?
A bölcs ő dolgát tudja s érti :
Más otthon, más a piacon ;
Sok ember lett gyors fordulóban
Rosz, jó, meg' rosz, amint szorult . . .
Hisz a világ nem ad méltóan
Sem pelengért, sem koszorút.

Ha költő vagy : csak tüszkölj, tombolj,
És légy üres, — hangzó az űr ;
Széppel, szabállyal mitse gondolj!
Nem is szellem, féket ha tűr . . .
A patak is csekély vizével
Malmot hajt és nagy zajt csinál,
Mig a tengerszem mélységével
Csendes a bérc sziklláinál.

Mint pap, csak ezt mondd mindig : óh! óh!
S forgasd az égre a szemed',
Sohajts hosszúkat, mint a fúvó . . .
S a hívek lelkét megveszed!

Csak szót, szót, lengőt, pengőt, cifrát . . .
Csak füstöt, nem zsarátnakot ;
S meglelted a *hiresség* nyitját
S a nyegleséget áldhatod.

Bár ki s mi légy : csinálj tolongást,
Dobszó mellett áruld magad!
És drágán fogsz elkelni, meglásd . . .
Mert vak s bolond mindig akad.
Közöld jól a vágást, hogy átjuss
A nyaktörő uton, tetőn ;
Derék ember maradt Pilátus,
Mig a szent felfeszitve lőn.

Tanuld meg e leckét barátom :
Nem *lenni, de látszani* csak,
És boldog lészesz a világon,
Uralkodol királyilag!
E tudományban nagy haszon van,
Aranyat érő szók ezek ;
Kövesd, ha tetszik! — Én azonban
Nem követem, bár elveszek!

FENT ÉS ALANT.

Kél s jár a nap dicső fenséggel,
Sugárait lövelli szélyel,
E millió arany csatornán
Fényt, életet s bőséget ontván.
Midőn leszáll ágyas házába,
A halovány hold lép nyomába,
S az éjtszakában felragyognak
Seregei a csillagoknak.
Mérhetlen a szám és a távol,
Honnan titkos lényök világol . . .!
Törvény, rend és erő mivolta
Nem változott s *egy* kezdet óta . . .
— Mily nagy s örök a menny!

A rét mosolyg, — a zsenge zöldbe
Virító himzet van beszőve ;
Bornak, kenyérnek szülő anyja :
Halom s tér áldásit mutatja.
Itt kútfejek buzognak, s a fák
Virággal és gyümölccsel rakvák ;
Ott szárnyas röppen, csörtet a vad
A vadonban, melyet szél zaklat ;
S mig a tenger szűk medencében
Forr, hánykolódik szörnyüképen,
Hogy reng, zúg a mélységes padlan :
. . . Hegyek megállnak mozdulatlan.
— Mily dús, kies a föld!

És ami csak van e világon
Nagy, szép, erős : nézvén, csudálom
A föld kincsét, az égnek titkát . . .
S gyönyört ád minden, mit szemem lát!
S van-é magasztosb érzet ennél :
Hogy mig szemem lát, lelkem eszmél,
És fent s alant röpítve szárnya :
Megy tartományról tartományra.
S a szót, mit a mindenség hallat,
— Szólván, mint a vész, vagy fuvallat —
Megértem, és a hang szivembűl,
Élő beszdében visszazendűl . . .
— Mily boldog az ember!

VIRÁGOS KERTBEN.

Elhozva a teremtő
Az új kikeletet,
A földnek annyi kedves
Leánya született ;
S mindannyi : termetével,
Orcája kellemével,
Anyjának dísze lett.

Virágok élte boldog!
Teljes, mégis rövid . . .
Nem érkeznek megunni
A percek örömit ;
Távol borong a tél még,
A rútság és a vénség,
A már futva a kör itt.

Bűbájos szint ad a nap,
Színt, melyet fénye rejt ;
És kedvez a ború is,
Mert enyhe csöppet ejt :
Mind a két hajnal, éj s nap
Kecset hoz, tiszta kéjt ad,
S méz tölti a kehelyt.

Irígyen nem tekintik
Egymásnak kellemét,
Egymást ölelve kedves
Virúlás, élet, éd ;
Szerelem búra nem hív,
Nincs itt fájó, törött szív,
Mely hasztalan remélt.

Hosszan nem kötve őket,
S folyton a földi rög :
Meg-megszakad, de végkép
Nem vész el életök,
Mely boldog változásban,
Bucsú- s találkozásban
Édes, vidám, örök.

S midőn szirmot, levélt a
Virág elhullata,
S szegény fosztott anyának
Bús lesz arcúlata,
S szinetlen, puszta a táj . . .
Kinek halála nem fáj :
Csak a virág maga.

Miért is? Léte szép volt
S kéjét izlelte mind,
És ő, kit a halál is
Oly gyöngéden érint:
Szemét bizton lezárja;
Az új élet zajára
Felnyitja azt megint:

A vég közelg... az óra
Már-már üt és lefoly...
Illat, repülj az égbe!
Levél, omolj, omolj!
Súg a szél, fúva lanyhán,
Mig a virágnak ajkán:
Haldoklás és mosoly...

A POZSONYI VÁRBAN.

Szept. 11.

Fennáll még a rideg kopasz fal,
Repedt, hullongó boltozattal,
Párkányzatán avar tenyész;
Rajt' annyi seb van, annyi csorba,
S áll, mert oly multtal dőlni romba,
Talán a kőnek is nehéz.

Mikor még itt délceg leventék
A tért s udvart viszhangra kelték!..
Nap és éjjel szállott, szökött...
Ha küzde a kard, a szabad szó,
Vagy ünnep állt: fényes, zajongó
Élet volt e falak között!

Midőn ama fejdelmi asszony,
— Köny folyván a felséges arcon —
Kisded fiával itt megállt,

S a szörnyü vészt festvén beszéde:
Sorsát a *hű nemzet* kezébe
Tevé le, — s várt éltet, halált...

És a szivek fellángolának,
És a szablyák kivillanának,
Feledve lőn *sok* újolag...
Haljunk meg!... hangzott fel viharzón,
S megint szilárdan álla a trón...
Oh mert e nép hős és lovag!

De az idő olyan kegyetlen!
Pusztít erős, fényes müvekben,
Falat s oltárt a földre vet;
S apjok hitétől elszakasztva:
Uj egyházba, uj áldozatra
Téríti át a népeket.

E puszta rom tán még felépül...
De bár eltűnik is kövérül
A romladás zöldes moha:
A régi tűz fellángolása,
A régi szó felharsogása
Nem újul meg többé soha!

TAPASZTALÁS.

Láttam a világon bölcset és bolondot,
Mindkettő agyában eszme-raj tolongott,
Ki-kizúgva ajkuk rohamos beszédén...
Mindkettőt csudáltam, — egyiket sem értém;
Vala jártas a bölcs fellengős tanokban:
S éltét a bolondnál nem folytatta jobban.

Láttam a szegényt s a gazdagot, — de íme
Átkuk ugyanaz volt, más csupán a címe;
A *nincs* és *van* őket ölve, nyomva szörnyen:
Az tántorga éhen, ez feküdt csömörben;

És mig a szegénynél zordon, szivszorító :
Gazdagnál ez inség vala undorító.

Láttam a szabaddal azt is, aki rab volt,
— A sorstól kiadva és lefogva a zsold, —
Ennek vágyban, lázban tölt le napja, éje,
S mit nem tőn, hogy utált láncait letépje!
Az ment vészes utján szembehunyva, nyugton,
S még keresni látszott, hogy rabszijra jusson.

Láttam . . . láttam! — és hajh, megszerezve máson
A tudományt, benne nincs vigasztalásom!
Ki voltam homályban, most vagyok setétben . . .
Kinlódás az élet, gazdagon, szegényen!
Rabság és szabadság átka, üdve terhel!
Bölcsen és bolondul : nyomorult az ember!!

MEGTÉRŐ.

Ismersz-e még, gyászolsz-e még,
Te megbántott, megcsalt anyám!?
Áldás helyett átkod levék . . .
Keblem szavát elaltatám!
Szülő hűség szent és örök,
Tán nem vet el, csak megsirat,
Meghalni hát hozzád jövök . . .
Áldd meg szegény, bűnös fiad'!

Az őshajlék szük és szegény,
Egyhangu volt a házi kör ;
S futék abból, hogy tehetém,
Mint a fogoly vad, mely kitör.
Ott munka és gond közepett
Lenyügzött lét, — inkább halál!
Én sürgeték fényt, szerepet . . .
— S te azt, anyám, nem adhatál!

Az volt hitem, hogy idegen
Dicsőségnél sütközni *több*,
Mint a szerény díj s küzdelem,
Amelyet nyújt az ősküszöb.
Unám a munka kenyerét.
Jobban izlett a kegy-falat ;
Inkább voltam fényes cseléd,
Mintsem daróc fedvén, — szabad!

Beteg lettél ; házunk körűl
Az istápot rengette vész ;
De mint a hang, amely röpűl
S mindig fogy . . . fogy, majd elenyész :
Ugy lankadott, ugy szállt alább
Bennem hűség és vonzalom,
És nem jövék, mint várhatád,
Ápolni, bús kórágyadon!

Nem őrzé már szivem neved'
Másnak rakék ott oszlopot ;
S lőn a *szó* is nehéz, feledt,
Mit ajkam a tejjel szopott.
A köntössel levetve lőn
A szép erkölcs, a hajdani . . .
S hogy te vagy én édes szülőm :
Szégyenlettem bevallani!

Mit a végzet jobb célra szánt :
Az észt, vagyont, életerőt,
Elfecsérlém rosz pénz gyanánt ;
— De végre a mérték betőlt.
Kunyhó, kastély elzárva van . . .
Hiú gőggel kerestem ezt :
— Amonnan számüzvén magam, —
S jött-ment korcsot be nem ereszt!

Hová való? kié vagyok?!
Lelkem, testem levert, beteg!
Nagyobb kínt látok, mint azok,
Kik kórágyon fetrengenek!

Éltem teher s undortele . . .
A zsarátnak ki nem aludt ;
Lesöpré az önvád szele
Keblemben róla a hamut.

Mentem, midőn marasztgatott
Szerelmednek nyájas szava ;
Most elfordúlt arcúlatod
Eszem nélkül ver, von haza ;
Zárd bé szemem'! — keserve nagy
Szivemnek, a multak miatt!
S mint én valék, oh ég, ne adj
Anyának több ilyen fiat!!

EPIGRAMM-FÉLÉK.

PANASZ.

Mondják : *kisebbedünk*, fogyunk! Igaz-e? Nem!
Sőt mind *nagyságosak* levénk nagy hirtelen.

DICSVÁGY.

Áhitom a kitüntetést, — dicséreten kapok,
S imé a sors büntet, hiút : dicsérnek a lapok!

MAGYAR MENTE.

Fel is vették, le is tették : — a bohózatból elég!
A szót, érzést, mint köntöst, a lomtárak elnyelék ;
Kinek nincs más, benne egy-két árva delnő fanyalog . . .
Nők istene, divat! nézz ránk, hadd maradjunk magyarok!

HAJDAN ÉS MOST.

Hajdan labda s teke volt játékszer ; — már ma
A gyermek kezében az : regény és dráma.

EGY COLLEGÁMHOZ.

Az, mi könnyű egynek, nehéz a másiknak, és viszont:
Benned az éhhalál, bennem a koldulás költ iszonyt.

ASTRAEA.

Szem-bekötve tart vala éles szablyát s mérleget;
Amaz ugy van mostan is, — e kettőnek vége lett.

DIVATOS ÁLDOZÓ.

Ide, oda, mindenüvé adsz, — kezedből morzsa húll,
Innen, onnan, mindenünnen hálát lesel kamatúl;
Egy oltáron lobogtasd a szétszórt, apró lángokat,
S ne várj semmit, — és kedves lész áldozó és áldozat!

AZ IRODALOMBÓL.

A *kritika* irt, nyes, tép, vág, — és buján nő, hajt a *gaz*,
Melyik szűli a másikat, — kérdés — ez-e, vagy amaz?

PETŐFI.

185*.

Élted- s verseidről beszél okos, bolond,
Jó cimborájának sok céda bántva mond;
Üzérség, nyegleség versbe, könyvbe foglal,
Csavargó kéreget neved- s álarcoddal!...
Hirnév, halhatlanság — ha az élet megszün —
Olyanképen áll-e, mint a bor a seprün!?

MOSOLY.

A szerető s anyának ajkán
Remény, boldogság egy veled,
S a támadó naphoz hasonlitsz,
Mely fénybe vonja az eget!

Midőn ébredsz a gúny, gyülölet
És kárörömnek általa:
Vagy félig elrejtett gyiloknak
Gyors, félelmes mozdúlata!

Népet, birót megfélemítesz
A vérpad gyász deszkáiról,
Ha benned a megölt igazság
Fölebb-hivatkozása szól.

Mosoly! ki a sziv mozdulásit,
A fényt s homályt igy rajzolod:
Mi vagy te a halottnak ajkán...?
S hol lészen magyarázatod...?!

MULT, JELEN S JÖVŐ.

Kevés öröm, sok véres, gyászos emlék
Alkotja a multat hátunk mögött;
Vészes pályán nagyság után törekvénk,
De balsorsunk hatalma megkötött;
Setét a mult, dicsőségünk világa,
Mely ott ragyog, körülderengi bár;
Halvány derűt idéz az éjtszakába
Az ég boltjáról a csillagsugár.

S mi a jelen? makacs harc és vivódás...
A sors elénk vészes csomót vetett,
Fejtjük, bontjuk, s ha indul a megoldás:
Ezer hurkot köt a csel egy helyett.
Mint ujra kell megrakni a madárnak
Régi fészkét, mit a tél egybe-ont:
Mindig s újan kell a tős népcsaládnak
Szerezni s épitni ezt a hont.

Ez mult, jelen, s a folytatás előttünk...
Ok nem, nem! a cél, a jövő: *miénk!*
Mi nem látjuk, mi utközben kidőlünk,
Azt víve csak jutalmul, hogy *hivénk!*

Később lesz a megváltó íge testté,
Az íge, melyért most vérünk csorog;
De kinek fájna az, s kit tenne restté,
Hogy csak fiaink lesznek boldogok?

Nehéz vihar- s vesztére szánt nyomásban
Nyeré e nép jövője zálogát!
Van, amiben megtartatik csodásan,
Ha rá a sors uj szenvedést bocsát;
Van e földnek egy bűbájos folyamja,
Mely forrón s titkos mélységből ered,
Meg nem rendül, mig ezt harsogni hallja . .
Ez a hű, forró *hazaszeretet!*

LEVÉL EGY ANYÁHOZ.

Légy üdvöz, asszonyom! kit a családi kör
Boldoggá tőn, s kimért határa nem gyötör;
Ki nem várod hiú álmakkal a jövőt,
S békén megnyugszol a multon, amely letőlt.

A hely vig arcot ölt és felvirúl a ház,
Hová arcod fordul, hol éber gonddal állsz!
Ugy jársz te, mint a hold, mely nesztelen halad,
Minden megfényesül körűled, általad!

És mégis arcodon búfelleg árnya van,
S megtér, — bár a mosoly széleszti untalan;
Szemednek a könyűt megfogni oly nehéz,
Ha lopva s hosszasan *ifju leányodra* néz.

Ez a fejlő virág bálványod, mindened . . .
Mi az: hogy bánattal kell rá tekintened?
Hogy búsithatna el ily gyermek ily anyát?!
Értem . . . *nem oly szép ő, amint ohajtanád.*

Oh, oh! ki ért meg és ki fog fel titeket!
Hát nőkké lélek s sziv *egészen* nem tehet?
Szellem, báj és tökély még arra nem elég . . .?
De kell egy kis szeszély, kell egy kis gyengeség!?

Hiszen kegyes biró az a szülői szem,
A sziv törvénye ád inkább, mint elveszen ;
S te túlszigor miatt azt sem látod talán,
Mi ott van gyermeked lényén, arcúlatán?

Nem kell szó, — a szótól e gyermek kebele,
Mint a húr, hirtelen búsan megrezgene ;
Oh! elég egy titkon szánó tekinteted,
Melyet megérez ő elébb, mint észrevett.

S ki most vigan cseveg, dalol s mosolyg feléd :
Elveszne ajkiról a dal, mosoly, beszéd ;
A bú, mely lelkedből láthatlan felmerűl,
Világát, életét, mint köd venné körűl.

És bár ne volna szép, — mit a szó igy nevez, —
Lelkedre bánatot miért idézne ez?
Oh a *szépség* csalárd, gonosz fényű lidérc,
Amely után setét vészes helyekre érsz!

Ki dúsan nyerte e baljós ajándokot,
Kit a sors csábitó tündérnek alkotott,
Ha nincsen a szivben értékesebb vagyon,
Elvész, mint sulytalan hajó, hab- s zátonyon.

Nyárünnep élete, — fénylő, meleg, zajos, —
A lég, melyet beszí, kábító, illatos ;
Szivéhez, büszke, bár a *hizelgés elér,*
S ez *álnok tűkörből* zsarnok lesz és ledér.

És mig örökre szép, és mig örökre szent
Másnak a perc, midőn a *kedves* megjelent,
S szerelmet, szivet kért a reszkető ajak :
— Ő a szót mint üres bókot hallgatja csak.

A költő rabja lész, és báját zengi dal,
A művész álmodik bűvös vonásival;
Ver érte annyi szív, beteg lesz annyi vágy...
S ő hidegen annyit őrjöngni, veszni hágy.

De múlik a tavasz és hullong a szirom,
Az égi tünemény lesz végre földi rom;
Oh, ott az ajk körül a rendülő vonás...
Hol a kín, mint az ár, magának árkot ás!

Ha volna, aki őt gyötörné, bántaná:
Oh az irgalmatlan sorsod még áldaná!
Hanem, hogy szánja csak, ki nem felejti el:
Ez egy a kárhozott lelkek gyötrelmivel!

Derítsd fel asszonyom, borongó lelkedet:
Magad vagy példa te, hogy a nő mi lehet?
Oh hisz csupán nemed választott lelkei
Tudják jól életünk titkát megfejteni!

Mi járunk villámként dörögve, fényesen,
Ti jártok szellőként láthatlan, csendesen;
Ahol mi elmenénk, mutatják a romok,
Üdülés szól, ahol ti megfordúltatok!

Önsúlyától a kő, mely földre vettetik,
Mindig alább sülyed, mindig lejebb esik;
Amint hajlik korunk, mi így esünk alább:
S ti magasultok az idővel, mint a fák!

Oszoljon hát a köd, gyógyuljon, ami fájt!
Többet nyert lányod a *szépségnél*, nyerve *bájt;*
Mely, mig bánat s idő letörli a kecset:
Megtartja, mint igaz gyöngy, a fényt és becset.

Nemes lélekkel bir, érzelme tiszta, mély, —
Sajátja hő forrás gyanánt a nőkedély;
Amelynek légköre lágymeleg szüntelen,
Körülte a pázsit télben is eleven.

És kell-e több? És nem elég-e ennyi kincs:
Hogy rá elégedett s nyugodt szivvel tekints?
Hogy ő boldog leend, csak gyámolítsd, vezesd,
Magadban bírod a legbiztosabb kezest!

Tanítsd, hogy a szerény kör, mely reája vár,
Virágos, zengzetes, — nem hangtalan s kopár;
Az egyetlen hely, mit a sors néktek hagya:
Nagy s tisztelt lenni, mint nő, hitves és anya.

Tanítsd szeretni a dicső természetet,
Hol még ragyog, mi az emberről elveszett;
Hol a köny megered s meggyógyul a kebel,
Érzés és gondolat a menny felé emel.

Amely a nemzeté: a három drága szint,
Viselje kebelén s nem a divat szerint;
Legyen *jó honleány* s ritkán említse ezt,
Mert szóval mondva, e nagy név szentsége veszt.

Egyebet, mint lelked s példád, reá ne hagyj!
Tedd hűvé, nemessé, — tedd azzá, mi te vagy!
S ha majd egykor meghűl fején áldó kezed:
Ő boldog lesz, — boldog, ki hisz, remél, szeret!

GYÓGYULÁS.

Megsebheté s földulta szívem
Sok veszteség, sok fájdalom;
Az élet is gyötrelmes, únott
Teherré lőn már vállamon.

Ohajtozám: boldog, ki nyugszik . . . !
De késve jő a csendes est, —
Mi tart, hogy önként menj eléje?
Hogy ami nyom, terhel: levesd?

Készen valék, s im hallom a szót:
Hajítsd el a tőrt — küzdj s remélj!
Csak gyáva hal meg; — élni inger
Annak, ki férfi, a veszély!

Lassan gyógyító balzsamával
Várd az időt, az éveket:
Midőn ismét békét nyer a szív,
S a vérező seb béheged.

Van a letünt bánatban is kéj;
Szint nyernek a megélt bajok;
Az elvonult zápor nyomában
Kicsiny, de tiszta csepp ragyog...

És én maradtam, — küzdve, várva,
Mig a hullám duzzadt, esett!
Most is hiven küzdök, remélek,
De maholnap a sirhoz érek:
S még mindig hordom a sebet!

ESTVE.

Nyugszik a nap, közelít az estve,
A virágok szomjú ajka esdve
Kéri a hűs, édes harmatot;
Települve ösmert, lombos ágra:
Átálmodja a dalos madárka
Énekét, mit nappal hallatott.

Homályával, csende- s lágy lehével
Nyugalomra hí mindent az éjjel,
Álom vár a pázsit- s vánkoson:
S én, a bennem zajló gondolattal
— Elfárasztott bár a hosszu nappal, —
Lefeküdni nem kivánkozom!

Mért a fátyol s szender a nagy éjen?
Hogy a testnek nyugodalma légyen,
S gond, csalódás tartson szünetet;
Ah, de nékem küzdés, kín az álom,
Benne csak a nap képét találom,
Mit szeszélye elém tüntetett!

S míg bú-bajjal ébren szembe-szállva,
Földre nem sújt ereje, se száma,
S némán vészem a bürök-kehelyt:
Addig alva, gyötrő, kába tűnet,
Mit magától lelkem el nem űzhet,
Köt, szorongat s hatalmába ejt.

Menjen a nap, és muljék az óra!
Nem kivánom látni, élni újra...
Szürkülettől — estig: oh elég!
Hát az élet! hol a sír kitárúl,
Az út végét hirdető határrúl:
Van-e, aki visszatérne még?

Oh felejtés, lelkem téged áhit!
Hogy takard az élet pusztaságit;
Multam kínos, felhős szertelen!
Mért maradjon szó s emlék felőle?
Inkább légyen végkép eltörőlve,
Mint hajó-nyom a sík tengeren!

És ha lesz: a síri álmodásban,
Földi létem bús képét ne lássam!
Legyek én is itt fenn elfeledt;
A mennyország boldogsága tiszta,
Mégis onnan ide látva vissza,
Megzavarná égi üdvemet!

A SEBZETT SZARVAS.

Fuss, fuss, nemes vad, gyors szökéssel!
Párád fogy és erőd enyész el
A vérben, mely rólad csorog . . . !
A rengeteg mélyébe szállj! hol
Futót, ösvényt elrejt s palástol
Az inda, lomb s a völgy-torok.

Tied volt a bérc messze földre,
Fellegverő fákkal benőve;
Tied zöld fűvel a halom;
Ott délcegen iramva, majdan
A tiszta kútfő várt az aljban . . .
— Mily szép, szabad birodalom!

Mily boldog lét! — de jön s nyilával
A zord ember sziven ver által;
Lesből, gyáván halált okoz . . .
S hogy a tettnek meglégyen ára:
Tenvéred hívja árulásra,
Az elhullt cseppeken nyomoz.

Fuss, fuss, nemes vad! el ne érjen . . .
Hadd tépje a düh, nyomja szégyen,
Mely füstbe ment reményt követ;
Mulj el, halj meg, ha véged itt van . . .
De végórád- és kínaidban
Ne lásson hasznot, örömet!

Ha társakat gyűjt lakma végett,
És felrakat sok drága étket:
Szived' ne lássa asztalán!
S hogy győzelmét hirdetni tartsa:
Ne függjön főd roppant agancsa
A fegyveres háznak falán!

S ha rogyva a sűrűt eléred :
Igya el a föld keble véred'!
Fedjen be a hulló levél . . . !
S mely hulládat körül-csicsergi :
Csak a madár, — s más senki, senki
Ne tudja meg, hova levél!

KEDVES VENDÉG.

Halál, kit a szív most fél, majd remél!
Benned ketté-szakad minden kötél,
Az édes, könnyű s rózsából fonott,
S az, mely szorítá a nem-boldogot . . .
— Légy áldott, hogy e házhoz eljövél!

Férj és nő fekszik a ravatalon . . .
Fájó jelt hagyott a holt ajakon
A szó, melyet utószor rebegett . . .
Ifjak voltak még! — a te remeked
Ez a látvány, oh mentő hatalom!

A két szív, midőn megösmerkedék,
Nyilt, fényes, dús volt, mint egy szép vidék :
Szeretni egymást bárha tiltva lőn :
Szerették egymást titkon, vágyva, hőn,
Mig a szent frigyet oltárhoz vivék.

S mondák : most el . . .! Szűk völgyben, szigeten
Kicsiny kunyhó s a boldog szerelem
Mindent, mindent megadni látszanak . . .
Mig az élet, e kényúr felkacag
A szép álmakra gúnyos-hidegen.

Mi éri az új lombot, mely a fán
Csalárd verőfényben kihajt korán?
Jőnek a hideg, deres éjjelek . . .
A két szív a lomb sorsát érte meg
Az élet metsző, hideg nyomorán!

Még küzdve, rogyva sok baj s gond alatt,
Fentartá egy-egy nyájas gondolat;
Ez bátorítgatá amazt, ha félt,
Hit tördelé a bú nyilán az élt, —
De végre az erő s hit kiapadt.

Szegény kis nőcske...! Mily szív-rengető
Arcán az a gyermek-mosoly s redő!
Mily kín: a hívet s küzdőt látni, hogy
Nyomort s gyászt nyervén díjúl, lelke fogy
S a csapkodó hullám fejére nő!

Mit kérne még a szív? itt a határ,
Hol a reménység vétek volna már,
Hol a világtól elfordúl a szem,
S nem lenne jó kért boldogsága sem,
S a fáradt lélek tisztább üdvre vár...

Éj van, — a szobát mély csend lepte meg,
Nincs ki ápol, vigasztal, kesereg...
A mécs-láng csendesen hajlongva ég,
Éltét önszelével hosszítja még,
Éj, kín és magány... szegény betegek!

De jő a kedves vendég: a halál,
Békét hoz s a harc nyúgalomra vál...
Légy áldva, hogy küzdelmük vége lől!
Hová is futnánk az élet elől,
Hová, ha abban te nem állanál!?

Megszűnik bú s kín, mely földig vere,
Mi volt lelken, testen átok s tereh;
S csak a mulandó vész el kezeden,
De megmarad a hűség s szerelem,
Sőt általad lész örök élete!

LEVÉL ÖREG BARÁTOMHOZ.

Mikor derűl a boldog nap reám,
Hogy újra látlak, édes öregem!
Hogy tűzhelyemnél s házi istenim közt
A bölcset, a barátot ölelem!
Siess! az élet könnyen megszakad,
Ha már folyt s tartott majd egy századig;
Ne hidd: hogy még lehet halasztanod
S szeszélyed a párkákkal játszhatik!

Tüznek s éltünknek, a költő szerint,
Eleje füst és vége hamv; — igen!
Az öreg keble hűl és hamvadoz . . .
Önkinzást vett a tört remény- s hiten;
Irígy, önző, türelmetlen, fukar,
Kor s élet benne rossz birót talál;
A szövet selyme lassan lekopott
S nem látszik, csak a vastag, durva szál.

Te, az aggság eszménye! fejeden
Idő s az ősz fürt szép királyi dísz;
Mérsék s erő, méltóság és kedély:
Megannyi drága kő, mit rajta bírsz;
Nincs gyengeség s kacérkodás vele,
Korod nem áll mellednek vérteűl;
S melyet nem vársz, melynek szépen kitérsz:
A hódolat folyvást eléd kerűl!

Szemed fénylő és homlokod sima,
Hangod tiszta s zöngedelmes, mint az érc:
Eszméidben bátorság, friseség,
Itéleted mély és igaz, ha mérsz!
S minő cifrátlan, ódon, tiszta nyelv . . .!
Mint a vasáért becses régi kard;
S minő képek . . .! szó, eszme, színezés
Mind összeillő, mind egy célra tart.

Az én időmben . . . kezded, és e hang
Csudásan hat reám, s általhelyez
Más kör-, lég- és világba hirtelen . . .
Elmult idők nagy jelenésihez ;
Nyilt ügy s ármány, nagyság és törpeség
Láttomra vívnak s győznek újolag,
S melynek végét ama kor nem lelé :
Előttem a lefejtett gombolyag.

Csatán, törvényben, vendégség alatt
A régiek közt helyet foglalok,
És hallgatom, midőn fájdalmaik
S reményeik felől szólnak magok ;
Jól látom a sorsot s a tévedést,
Az erkölcsöt, fogalmat, életet ;
A férfi mit tőn a becsületért,
Mit ifju és leány, ha szeretett.

És hordozol félelmes útakon,
Meredek szirt, zúgó örvény fölött ;
S hogy szabadon itéljek : elvered
Szemem- s elmémről a sürű ködöt.
Istápolod tántorgó lelkemet,
Hit s tagadás között ha tétováz,
Hogy fásultság, bűn, kór s álom között
Ott rejtezik a kelesztő kovász.

Beszédednek varázsa elragad . . .
Mennyi igazság, nyúgalom, kenet!
Ajkamon vész el az ellenvetés . . .
Hol a bajnok, ki megvívjon veled?!
Magam' gyönyör közt általengedem
Lelkednek, amely fenten szállva jár,
Mikép, nem is lendítve szárnyait,
Magát a légre bízza a madár.

S ha könyveinket, — férfiak felől
Kiket látál, tudál — átlapozod,
S olvasod a jól ösmert eseményt :
Elváltozik nyugodt pillantatod!

Majd szólsz, itélsz, — s naggyá lész a kicsiny
S a bálványok a földön fekszenek . . .
— Mesét tanultunk-e, melyet vakon
Irnak kibérelt, vagy kontár kezek?!

Jer! a divat-tan s bölcselet között,
Midőn nincs a közönynek szép, se rút:
Járjuk be ismét a szent helyeket,
Pendítsük meg az ösmert régi húrt! —
Mig a fontoskodó elmék szele
A porzó útakon végig-söpör:
Az órákat s időt bizalmasan
Veled tölthetni: tanulság s gyönyör!

Mig hivlak s várlak, szívem úgy dobog . . .
Hogy itt léssz: boldogít a gondolat;
De bús leszek megint, mert agg korod
Eszembe hozza elmulásodat . . .!
Mily veszteség leend, ha karjait
Kinyujtja a mulandóság feléd!
Neked örökké élned kellene:
Hogy írjad a világ történetét!

A GYÁSZOLÓ.

Korán hagyád el, oh hölgy! nyoszolyád',
Könyűiddel korán meglocsolád
Az imzsámolyt, hol térdelsz vala;
Igy jött reád az új év hajnala!
Imádkozó ajak . . . siró szemek . . .
Az ó évtől is így váltál te meg!

Szobád csendes, — nem zörren a kilincs,
Vendég, barát köszöntésedre nincs;
Ajakihoz vonván forrón kezed:
Nem mondja senki, hogy hálás, szeret. —
Ma a világ jön-megy, vigad, vegyül . . .
Te ünnepelsz gyászoddal egyedül.

Egykor beh máskép töltötték el itt
A szent karácsont s új év perceit!
Akkor se mult bár a komoly s mi szent :
Az ünneplés majd vígabb hangba ment . . .
Mikor még a szép ifjak . . . Istenem!
Beh minden is mulandó idelenn!

Három fiú volt a nő öröme,
Egy nap *bucsúzni* mind hozzá jöve ;
Anyjok megáldá három jó fiát,
Szörnyű, mit a szív e percben kiállt!
Aztán elvitte mindhármat lova . . .
Anyjok nem kérdé, tudta jól, hova.

S kiket fagy, hó s virasztás nem zavart,
Együtt türék jó kedvvel a sanyart ;
S a kürtszótól rengett a csatasik :
Együtt s elől villogtak kardjaik,
Mig dőlt az oszlop, a sor átszakadt . . .
— Együtt nyugosznak most a föld alatt.

Ki látja oh nő! kínod éjjelét,
Mely napjaidra terhesűle : félt ;
De bár arcod komoly, lépted szilárd :
Az éj, rémségivel, neked nem árt ;
Ki ád ehez bátorságot s erőt?
Az ég, mely azzal felruház, betőlt!

Oh, áldassék az égi hatalom!
Melytől intézve van a habokon,
A szélvészben az a kis deszkaszál,
Min a szegény hajótört partra száll ;
Az a csillag, mely fel-feltűnedez,
S az éjben a vándor vezére lesz!

Ki veszt sokat, mindent, mi drága itt :
Hitét ha őrzi, őrzi őt a hit ;
Az átok elhal, tart az ima még,
Mig a föld ködös, fenn derűlt az ég ;

Siralmak völgyén, vad kietlenen,
Hol ember nincs már, Isten megjelen.

Ne bánd, hogy a világgal nincs közöd,
Nem lépve át magányos küszöböd!
Melynek szentben, igazban nincs hite:
Gúnyos képét minek hozná ide?
Nem vagy magad, hisz itt vannak veled:
A köny, imádság, az emlékezet!

Oh nő, dicsőbb vendégeket ne várj!
Körödbe' van a három kedves árny!
A homlokon véres mirtusz ragyog,
Tettben, halálban halhatatlanok!
Nem érzed-é, hogy e bűvös közel,
Borús szivedre *büszke* fényt lövel?
Nem hallod-é? nyugodj meg, oh anyánk,
Annak nevében, kiért meghalánk!

A VIHAR.

Ha csendes a világ: fejem' hol nyugtatom?
Mikor kél, merre tör zugó fuvallatom?
  Időmet, útamat nem tudja senki sem . . .
Hanem váratlanul, midőn felriadok:
Ki nem fárasztanak bércek, sivatagok,
  S szárnyam a gondolat rohamával viszen.

Setétség fogja be jöttömre az eget,
Víz, áradással, hegy, omlással fenyeget,
  S reng a föld, mintha el-mulnia kellene.
Mi bajod gyáva szív? Miért versz annyira?
Miért ellenem a meddő átok s ima?
  Nem vagyok én a rom s kiirtás szelleme!

A kikelet, nyár s tél örök rendben jön el,
Sugárt hint a nap, az anyaföld szül, növel,
  Kutfejétől a gyors folyó alá zajog;

Havaznak a felhők, majd esőt ejtenek,
Forró lávát szórnak a tűzhányó hegyek,
— Én is csak tisztemet végzem, mikép azok!

Mért a sirám s panasz, egy-két zöld lomb miatt,
Mivel romlása lőn s a fáról leszakadt,
Melyet véletlenül karom megragada?
Én a száraz s korhadt galyat tépem, töröm,
Mely mint holt s éktelen tag állt a törzsökön,
Hogy dúsabb légyen a fának virúlata.

Oh, hogy nem értitek: jöttöm miért vagyon!
Ha elhatalmazott már a szapora gyom,
S a heverő földnek sok undok férge nő!
Midőn, fenn a magas bérceknek tetején,
Nehéz köd és mérges párázat ül henyén,
S völgyben, lapályokon a hőség rekkenő!

Felfordult a tenger, ha kezem rácsapott,
Örvényt örvény nyel el, hab tornyosít habot —
De megbüzhödéstől ment a roppant elem;
És mig foly a vizen a háborús viszály,
Hallgasd meg jól, amit kiált: reá ne szállj,
Ha tán félsz, tán vagy a kormányra képtelen!

Az ember képzel és alkot, — fennállanak
Az ívek, oszlopok, a bástyák és falak,
S midőn megütközött müvében homlokom:
Eltünik pompa, fény — s arról, hogy ott valék,
Beszél idomtalan, uratlan omladék . . .
Bölcs, ki sziklán épit, bolond ki homokon!

Hadd járjak szélyel én! tartván itéletet
A bűnös álomban fekvő világ felett,
Melyet nem ébreszt más, csak a rátört veszély;
De mig egész világ, rosz s gyáva megijed:
Ösmerj fel engem, és áldd meg bátran helyed!
Légy éber, hű s igaz, — légy férfiu, — s ne félj!

SZERETLEK.

Szeretlek, mint a lelkemet! te vagy
Világom, életem!
S annyi édes jel, hogy viszont szeretsz
Nem hagyja kétlenem!

A légben multunk szép viráginak
Kisér még balzsama;
S az érzelem, minő felgyultakor,
Oly hév, oly tiszta ma!

Mosolygasz...! tudom, mit tesz e mosoly:
Mily szép, gyöngéd *szavak!*
S szived nem érti, mint fér össze, hogy
Szeretlek — s kínzalak!

Hogy egymástól forró érzelmivel
Szivünk nem távolog:
Mégis borongunk, mégis nem vagyunk
Egészen boldogok!

Ne mondd, kedves; — mi boldogok vagyunk
Mert mi a szerelem?
Gyötrelmet és kéjt virító bokor
Egy s azon gyökeren.

A szív, a szív játszik szeszélyesen
Magával és velünk;
Meg-meghasonlik, ködlik, mint a hegy,
Búján kéjelgve csüng.

S nem kérsz-e váltva: zajt, csendet, napot
S éjet, bár fekete?
E habzásban az élet üdve van
S az üdvnek élete!

Testvér öröm s bú, — midőn ajakad
Édesden fölnevet:
Szemedbe érzed rögtön szökni az
Óvó könycseppeket.

A fény vakít s lezárni ösztönöz
Setét pilláidat...
Nem vagyunk gyakran boldogok, maga
A boldogság miatt!

A szív rejtély! — a tó mélységeit
Mért föl-buvárlanunk?
Elég, ha ringató hullámain
Vigan jár csolnakunk!

Töröld le hát könyűd', és arcodat
Emeld fel nyájasan!
S ne hidd, hogy faggató kinjával is
A sziv boldogtalan!

Az illatos rózsának életét
Szépnek nem tartanád?
— S a rózsa is saját tüskéiben
Szaggatja meg magát!

ÚJ SIMEON.

Térdem remeg, hajam fehérlik,
Orcám redős... öreg vagyok
S az új évet megértem ismét...
Nem vittek el bú, kor, bajok!
Az élet mintegy kérdi tőlem:
Mire vársz még? minek vagy itt?
És tol, mikép a fán letolja
Az ifju lomb a tavalyit.

Mégis, mit szivem váltig óhajt
És fennhangon kér ajakam:

Az, hogy csak *éljek!* kínosan bár,
Kenyér nélkül, hajléktalan ;
Ha most meghalnék, el nem érve,
Mit szívem oly buzgón remélt :
Nem tartanám hosszabbnak éltem',
Mint egy kimúló kisdedét.

S mért függök e zajos világon,
Mikor csend s béke lesz amott?
Mit várhatok még életemtől?
Semmit, semmit . . . csak *egy napot!*
Melynek fényes, csábos reménye
A rég megunt földön maraszt,
S gátolja e sárház ledőltét . . .
Azt a napot várom, csak azt!

Szép, szép leend az! sok hasonlót
Nem szülnek évek, századok ;
Oh, hogy e fényes, e dicső nap
Mivoltáról nem szólhatok!
Pedig képét *itt* hordom . . . amint
Magát lelkembe rajzolá ;
Ahogy' velem volt alva s ébren,
Ahogy' kisért mindenhová.

Rá gondolék magányom csendén,
S ha örvény nyilt hajóm alatt ;
Rá a börtön fojtó legében,
És bujdokolva, mint a vad ;
Heves csatákban azt kerestem
A por- s füstben szakadt derűn.
Hulló vérem- s muló napomra
Miatta néztem keserűn.

Sokszor véltem, hogy messze van még,
Sokszor hittem, hogy már közel!
Sugárit fellövelni láttam :
Akkor fedé sürű köd el ;

Elhalványult, leszállt reményem,
S megint mosolyogva tünt elő,
Mint nyári esthajnal világa
Lassan mindig keletre jő.

Igy folyt el éltem, — s vén vagyok már,
De boldogabb, mint annyi sok,
Kiknek tört hittel kelle délben
A koporsóba szállniok:
Az új évet köszöntve: lelkem'
A hitnek karján ringatom,
Hogy e feltünt év rejti, hozza
Ama napot, az én napom'!

Oh, akkor életem megújul!
Izmam gyors lesz, vérem meleg;
Kézen fognak, kik koszorúsan
S dalolva körben lejtenek;
Az életnek rozsdája: a gond,
Kor, kétség, bánat egy se bánt!
E várt napon lelkem utószor
Cseng, villog fényes kard gyanánt.

S ha feltárul az áldozóknak
Ama szent csarnok kapuja,
S megzendül a győzelmi ének:
Hallélujah! Hallélujah!
Ha tömjénem javát az oltár
Izzó tüzére hinthetem:
Elég, elég lesz, . . . ! vén szolgádat
Bocsásd el akkor, Istenem!

SÍRBOLTBAN.

Meg van forditva már az ősi címer,
Kihalt végső tagjában a család,
Mely, mig század viradt századra tízszer,
Hatalmasan büszkén s ragyogva állt.

Beteltek a soros fülkék egészen, —
De, — mily végzet-játék! — egy még üres, —
Ez egynek is mindjárt lakója lészen,
S élő, holt itt többé mit-sem keres.

A házba fenn zendűl a *dies irae*,
E rémes mű értelme s dallama ;
Szorongás jő az értelemre, szívre,
Az ember mintha már *ott* állana . . .
S mig készülnek felűl a temetéshez,
Lenn rács, ajtó s vastábla nyitva áll,
Napfény tolúl a százados penészhez,
S még zordonabb e fényben a halál.

Mily dús üreg! kinccsel cifrázva, telve,
Mit tettetés, igaz bú, s gőg pazarl ;
Költészet- és művészettől ölelve
Annyi emlék, koporsó s ravatal . . .
Van, ki szeret láttatni, bárha holtan ;
Temetve is hallgatni, sok kevély :
S áll a kövön, beszél más-irta szóban.
— Kép- s jelben itt van kor, tett, szenvedély.

Szép, gömbölyű karú fiucska játszik
A rét habos, virágos szőnyegén,
De a lepe már-már elszállni látszik,
Amelyet tart s néz ujjának hegyén. —
Ifjú leány fekszik halotti ágyán,
Kit még sok év s boldogság illete,
Szép volt ; — fehér s hideg lett, mint e márvány,
Hogy érte a halál lehellete.

Ez újjait nyugasztja gyönge húrnál,
Az csillagok titkába néz, hatol ;
A harmadik' kezén a mérleg úgy áll,
Hogy nyelve jobbra, balra nem hajol.
Sarkát levert órjás mellére tévén :
Végső csapást mér a hős zordonan.
Feje, ki járt szörnyű halálnak révén,
Nyitott szemmel lábához hullva van.

Turul, galamb, mén s gím jelvényi rajza,
A rózsatő, a cserlomb és kalász ;
Egymást szorító kéz ; — sziv átnyilazva,
Félig sejtet és félig magyaráz ;
Mig a kőből féloldallal kilépve
Fenyeget, hogy megszólal, megjelen
Tolmácsul egy-egy ős mogorva képe,
Ki maga munkált a történteken.

S mily történet! mi bősz lidércek, árnyak
Kisérik a családot e helyig ;
Multjában fény, szomszédja a homálynak,
S az élet oly örvényesen telik!
Mi a szülött : az volt elődé nyilván,
Hasonlók a vér és erkölcs szerint ;
Lelkes, szilaj s kegyetlen nép! A villám
Ragyog, rémit, rombol — s egyszerre mind.

Zsarolt, foglalt jó kedvben és haragban,
Meggázolá a törvényt s a jogot ; —
Egymás vérét ontotta, itta gyakran,
Ha ellené s szomszédé megfogyott.
Az oltártól rablá el más aráját,
Felszedte a templom szent kincseit,
Égben, földön nagy méltán gyúlt reá vád . . .
S a birótól nem félt sem ott, sem itt.

De amidőn egy ország szólni nem mert,
S az elgyalázott nemzet csak nyögött :
Emelt fővel harsányan monda ellent . . .
Felkölt. — Megállt szilárdan Kont mögött ;
Hősen küzdött Mohácsnál, — ott kilencen
Maradtak, mind erős, szép bajnokok ;
Sok, bújdosván nagy bújában : kietlen
Tengerparton takarja gyér homok.

Szép a lapály, amely kalászt hoz, érlel,
De szép a bérc is a mező felett ;
Ez kölcsönöz tölgykoszorús fejével
A tájnak fönséges tekintetet.

És, árnyékot vet néha bár amarra,
S uralkodnak felette ormai :
Széllel, viharral a bérc kelve harcra,
Nem hagyja a völgyet megromlani.

S fájhat, ha dőlnek a bérc ősi fái,
Ha pusztulnak s enyésznek a nagyok ;
Lehetne tán sokat szemökre hányni,
Ha fényes tettök is nem volna sok!
Kevéssel volt bünöknél több erényök,
Mely az apákról a fiakra szállt ;
De annyiszor ez a kevés — ha vész jött
Nem engedé elveszni a hazát.

TEREPÉLYES NAGY FA.

Forró légben, szél utában,
Társak nélkül áll magában . . .
. . . Rengetegben a magas fák
Egymást védik, támogatják :
A közös lomb ernyejébűl
Hőség ellen sátor épűl ;
És hatalmat kölcsönözve,
Hogy sok ezren álltak öszve
Várnak a szélvészre bátran . . .
Társak nélkül van magában :
Terepélyes, nagy fa.

Mint a felleg, messze tájra
El-kilátszik koronája ;
Törzse délceg, ága zöldel,
S biztat még sok szép idővel.
Szenvedett bár, — mit elárul
Annyi sebhely oldalárul ;
Látva orkánt, érve harcot,
Amióta megfoganszott

S nagyra nőtt a sík határban,
Társak nélkül, egy magában
    Terepélyes, nagy fa.

Lombját tépte, hordta a szél
Messze földön s tengereknél ;
S egy-egy ág a bánatos fán
Állt villámtól sujtva, csonkán.
Már gyökén is járt a fejsze,
Mit viszály, csel rája helyze, —
S önnagysága, mely megóvta ;
Robbanása szörnyü volna . . . !
S azt is, aki földre dönté,
Vajmi könnyen odaölné,
    Terepélyes, nagy fa!

S boszantván, hogy élte hosszú :
Kész megesni, őrni a szú ;
De kérgén túl, nyüzsgő serge
Nem hat bé az elevenre. —
Majd fölötte holló szárnyal
Bús, idétlen jóslatával :
Érzem . . . érzem . . . érzem a vészt . . .
Sok gonosz jel mondanom készt :
Héj, keserves ami rád vár . . .
Pusztulás fog érni! kár . . . ! kár . . . !
    Terepélyes, nagy fa.

Álljon e fa . . . ! s arra térjen,
Aki döltét várja, szégyen!
Vészben, fagyban mit lehullat :
A levélért nyerjen újat!
S egy ha lészen törve, vágva :
Izmosodjék többi ága!
S bár a vész felette zúgjon,
Terhes felhő tornyosúljon,
Ontva lángját menydörögve :
Álljon, álljon mindörökre
    Terepélyes, nagy fa!

EGER HATÁRÁBAN.

1862.

Az őszi nap mosolyg derűlten ;
Erdő, patak, szirt, völgy körűltem,
  S magas hegyek fejem felett!
Oh, e magas hegyeknek ormán,
Sokáig gyász felleg borongván,
  Tájra s szívre árnyat vetett.

A földet gyakran verte zápor,
Aszályban nyilt meg keble másszor,
  Feltörve . . . megtiporva lőn . . .
S mindazt, mi rá csigázva szállott :
Jép-záport, izzó napvilágot
  A föld némán magába vőn.

Mint a nemes kebel csak épűl,
Kemény csapás-, nagy szenvedéstűl,
  S magasb érzelmeket terem :
Dússá lett a föld megsanyartan,
S a drága must édes patakban
  Csordult alá a bérceken.

Tisztúlni kezdett a hegy orma,
Sürű ködét megostromolta
  A nap, fénylő sugárival ;
S mig tépte a kéz a gerézdet :
Vidult a szív is, — nyugtot érzett . . .
  — Megzendült a szüreti dal.

S ha köny, ha vér szinében ömlő :
Nem láta rég ily bort a tömlő!
  Mily pezsgés, mily erő, mi fény!
Méz a szájnak, tűz-láng a szívnek,
— Az édes csöppek felhevítnek —
  Itala kéj, bánat, remény.

Most, oh jövő, ki éveket szülsz!
S titok, hogy rólad, majd ha eltünsz,
  Örömmel, búval szól-e szánk?
Deríts e múló év borához
S az ivandó nagy áldomáshoz
  Méltó, dicső napot reánk!

Akkor zeng, zúg majd hangosabban
A viszhang, melyet a magasban
  Tető tetőhöz csapdosa!
S mely szivet, ormot gyászszal föd bé
A zord időt nem látja többé
  A hős Dobónak városa!

A GYÜLEKEZETBEN.

Cseng, zúg még a harangok öble,
A hang, távol, széthömpölyögve;
S mint szarvas a szép, hűs forrásra:
Siet a nép a szent tornácba.
Betölti a pitvart, a házat,
Az arcokon hit és alázat...
S a szívre, melynek mélye zajlék,
Csendet, békét lehelt a hajlék.

Ül ifju, vén s hallgatva szót vár...
Majd fölzeng a királyi zsoltár;
A nép együtt van, együtt érez,
Szólván az ég s föld istenéhez;
Fejét mélyen kezébe hajtva:
Imában olvad szíve, ajka;
Az Úr előtt lelkét kitölti,
S megtisztul, szentül ami földi.

«Örök felség! hozzád kiáltunk,
Lakozzék szent országod nálunk!
Amely lényed képmása, része:
Szentelj s áldj meg lelkünkre nézve!

A földi jót se vond meg tőlünk
Az életen, mit itt letöltünk.
S add, hogy legyen hegy, völgy s barázda
Bőv áldással megkoronázva!

Vessződ ha sujt, karod ha dorgál:
Tisztuljunk a tűzben s nyomornál;
Békén hordjunk csapást, keresztet,
Ha istennek ránk adni tetszett;
Uram, fogjad kezünk'! s mi bátran
Állunk setétben, roppanásban...
Hegyek ha a tengerbe dőlnek,
S ingása lész az égnek, földnek!

Gyengét ne hagyj akadni tőrbe;
Nézz a méltatlan szenvedőre!
A bujdosót hordozzad és védd
Röviditsd a jajoknak évét!
Kik rég várnak sohajtva, könynyel:
Szegény kórok ágyához menj el!
Szabadulást vígy a raboknak,
S a halállal kik tusakodnak!»

Igy zeng a szó, mennyekbe szállva
Karöltve a kérés, a hála;
S oh, van még sok!... sok! rejtve mélyen
A könyörgő nyomott szivében,
Mit hangosan ki nem beszélhet...
De még előbb, mint sajg az érzet,
S a szív megrendűl és az ajk szól:
— Az istennél már tudva van jól!

S mély csende visszatér a háznak,
Helyökről a hívők kiszállnak;
Meghallák, s a világba vívén,
Elméjök jár folyvást az ígén;
És szerte, síkra, bércre tartván,
A nyáj mellett s az ekeszarván,
Erősen állnak, hogy kövessék:
Egy jövő, egy hit, egy szövetség!

TÉLI REGGELEN.

Elmult az éjtszaka, — s nem mult el a setét ;
A földre szegzi még zordon tekintetét
  E lomha rém, amint hátrálva távozik ;
A nappal oly rövid! nincs ékes hajnala,
S elébb, mintsem szelíd alkonyba hajlana,
  Megint csillagtalan, vak éjjé változik.

A reggel s ébredés óráin nincs öröm!
Minden bizonytalan s torz, — által a ködön ;
  Téves, csalárd az út homályban, éjszakán ;
Ki vándorol s a jó irányt nem véti el,
A széljárásra néz, s mikor támad : figyel,
  S megy ama jó vezér, a szív őrszózatán.

A föld békén pihen. — De arca, keble hűlt . . .
Az élet főoka : a meleg elrepűlt ;
  Ah síri álom ez, s nem *érzett* nyúgalom!
Nem az, melyben félig viraszt az öntudat,
S a béhunyt szem halott helyett alvót mutat,
  A sziv dobog s foly a lélekzet szabadon.

Lelkünk ohajt fénylőt, mozgalmast, hangzatost ;
De homály, dermedés, némultság bántja most!
  Magába zárkozik, beteg s boldogtalan . . .
Felkél a gondolat s gyorsan kerűlve meg
— Mint a tért a galamb, — világot, életet :
  Szomorún tér haza, mert a táj lombtalan.

Dicső mennyboltozat kéklő végetlene!
Hatalmas, rengeteg hullám, illat, zene!
  Eltünt . . . ! kopár a föld, borús az égi táj ;
Pára s felleg között bujkál a sárga nap,
Siet, hogy a határt elérje hamarabb,
  Mint egy koronáját vesztett futó király.

De, — nem járnak *fent* e sötétlő fellegek, —
A sűrü köd csak az ember körűl lebeg,
Mig téged, menny Ura! világosság ölel...
A mindenségnek a létellel ezt adád...?
Mért köti bé a föld homállyal önmagát,
Mint a bogár, amely vesztéhez áll közel!?

Mily némaság s halál! Oh, alkotó Erő!
Ki, hogy *dicsőitsen*, hozál mindent elő:
Mikép mivelje *azt* a néma s aki holt?
Bocsásd ki lelkedet: s ég, föld újjá leszen.
Melegség habzik át a dermedt szíveken,
S ezer nyelv áld, kiált, kiket szavad felold.

Tekints ránk s óvj, nehogy télnek s éjnek frigye
Szivünk' hideg, sötét levertségig vigye!
S legyünk kétség miatt széltől hányott pehely;
Te másaid vagyunk, — de mégis földi por,
Sok álnok ellenség megejt, földhöz tipor...
Küzdj mellettünk tehát, s perlőinkkel perelj!

Te, aki e roppant világot alkotád,
S könnyen a semmiség méhébe fújva szád:
Erős vagy, hogy teremts új földet, új eget...!
Amelyen nem leend a kép ily változó,
Megszégyenűl s romol az új előtt az ó; —
E nagy megújulás, melyért lelkünk eped!

Van is reményünk a boldog tavasz felől,
Midőn szebb lész a föld, más lombja, dísze nől;
Ah, lelkünk sejti már távol s titkos neszét...!
Hadd légyen hát fagyos, setét a láthatár,
S orcánkat a metsző vihar csapkodja bár:
Mi még erősebben fogjuk egymás kezét!

ÚJÉVI ÜDVÖZLET.

A Vasárnapi Ujság szerkesztőjéhez.

Fogadd az újév első reggelén
E kézszorítást, régi jó barát!
Ez a kéz egyiké a tíz közűl,
Kik egykor oly vigan s gondatlanul
Látták az év intő fordúlatát,
S föl sem vevék az elkallott időt.
Ifjak valánk . . . ! Emlékszel-é reá?
Néhány év csak . . . s régen volt az nagyon . . .
A szív nyomó érzése mondja ezt!
S többször megállt azóta a nap is,
Hogy nézze Gíbeonban a csatát . . .
Órák sulyát hordá a pillanat . . .
— Az ember most megvénül hirtelen!
Midőn feléd nyujtom ma jobbomat:
Eszembe jutnak a setét napok,
A dermedés halálos napjai. —
Minő a nyáj, ha veszti pásztorát
És szerte a kietlenen bolyong:
Olyak valánk! Egy hang se hallaték
Rezgésbe hozni a holt levegőt,
És lüktetésbe a megállt eret.
Nem volt erő, mely köt, von, egybegyűjt,
Nem egy emelt újj, mely irányt jelöl. —
Csodálatos, zord, képtelen napok!
— Te egy valál az elszántak közűl,
Kik legelébb láttatni mertek a
Muzsák oltárinál s szent berkein,
Ahol megszűnt az égő áldozat,
S rom, félelem, halál uralkodék. —
Kik tudva kelték a sulyos gyanút:
Hogy visszavárják a dalt, s lombosan
Ohajtják látni a fákat megint. —
Te, gyenge kis galyat szurtál vala
A dúlt liget szenes földébe le,

S míg gondosan ápolgatá kezed:
Hited sugalta, hogy kihajt az ág; —
Dolgozva, híve nem csalatkozál!
Munkádra szép áldást adott az ég:
Tiz év alatt az oltvány nagyra nőtt,
S a terepély élőfa ágait
Virág, gyümölcs borítja gazdagon,
És lombja közt cseng a dal édesen. —
Virágozzék, érjen hosszú időt!
S ma, árnyain fogadd üdvözletem!!

Most nagy robaj, sietség, hajszolás
Van a sajtó- s iróélet körében;
Egymást ezer külön cél és irány,
Mint a keresztút, akként metszi át;
Nem látszik a *személy* mögött az ügy,
Sok hang miatt a szó nem érthető. —
Felőled *azt* alig tudjuk, hogy élsz!
Nem szónokolsz az utcák szegletén,
Utálod a cégért, a sípolást!
Munkálkodol csendben s láthatlanúl,
Szolgálod a müveltség szent ügyét,
Terjesztve: ami szép, hasznos, nemes,
Mi szívet, elmét von, javít, emel;
Kezedből a mag nem sziklára hull,
De jó földben, gazdag termést mutat.
... Látunk sokat, ki zuhatag gyanánt
Zajongva és dagályosan rohan,
Elnyomja a szót, mely lágy s emberibb;
S szétloccsanván az ugró szirtein:
Por- és köddé oszlatja fel magát.
Te zajtalan futsz, mint a mély folyam,
Mely csendesen tágitja a medert,
S virágba, zöldbe vonja a mezőt;
Ösméred-é, szerény, jutalmadat!?
Az nem csinált s olcsó kitüntetés,
De, mellyel e széles Magyarhaza
Derék polgárinál találkozol:
A *közbecsűlés* ... nagy szó! s díjad ez.

Haladj, haladj tovább is útadon!
Ez út igaz, nyilt ; — férfinak való,
Ki cselfogást, mesterkedést kerül,
S nem szórja el, mikép az itató
Jákób tevé, tarkázott vesszejét,
Hogy a juhok reá csudáljanak. —
— Mint volt, legyen jelszód : *valódiság!*

Lapod járjon be kunyhót, palotát,
Szegény s gazdag körül végezze tisztét!
Meghozva mindeniknek, ami kell.
— Száraz kenyéren is sok érzi, hogy
Az ember nem csupán kenyérrel él! —
A leghomályosabb zugig vigye
Az ismeret s müveltség súgarit ;
Az elhunyt ősöket mutassa fel,
Szóljon nemes, hős tetteik felől.
S minden sorából egy nagy gondolat
Nézzen reánk s értesse meg magát,
Miképen a jól-festett kép szeme
Megszűnés nélkül a nézőre néz.
S amely köszönti a vasárnapot,
Hasznos, vidám, szép ünneplést szerez :
Lapoddal a tiz év fordulatát
Még sokszor ünnepeld! Isten veled!

AZ ERDŐBEN.

‚Mi bajod van, kis madárkám,
Hogy elnémult báj-dalod?
Ébred a táj zengzetére,
S reszket érte . . .
És te mégse hallatod!

A fagyos lég alig enyhült,
Alig tölgyelt a fa még ;
És az élet nem buzogva

Kincset ontva,
Csak reményben láttaték :

S nagy váratlan íme megnyilt
Ajkad a kikircs előtt :
Vesszőszálon, mely fenn hintál :
Hangjaidnál
Tölted könnyen az időt.

Pedig hangos szódra akkor
Felelet se jött vala,
Mint a szellőt, átbocsátván
Szaggatásán
A ligetnek tört fala.

Most jelenj meg : lombos, árnyas
Az erdőség, mely fogad,
Hogy zöld barlangos sürűje
Ujra szűlje
Csengve-bongva hangodat!

Most fakadj énekre : diszben
Virágban áll völgy, liget ;
Élni a nyájas napoknak,
Mig ragyognak,
Minden úgy buzog, siet.

Hisz maholnap szürke pir fut
A setét-zöld lombokon,
Mit reájok
Az év halvány szinbe mártott
Ecsetével futva von.

Oh, siess hát! Vagy lakod már
Szebb táj, hűtlen énekes?!'
— «Ah, nem! A *szín* bárha vádol :
Messze, máshol
Szárnyam, vágyam nem repes!

Csak itt kedves lég, sugár, — s ha
Fenn a lomb közt dallhatok ;
Az öröm — s kéjt,
Mely körűl-foly áradatként,
Érzem én, bár hallgatok!

Egykor édes tépelődés
Csalt belőlem éneket,
Rejtve nálam,
Sejtett üdvem, kéjes álmam
Titka meg nem férhetett.

Most a fényes pára megszállt,
Hű valóság vesz körül . . .
Ez a kedves, gyenge háznép . .
Mily varázs-kép . . .
S ki *így* boldog : zajt kerűl.

Titkon birva titkom édes,
Hogy tanú s kém nem zavar ;
Ajkam mért csevegne róla,
Melyet óva
Szárnyam, szívem bétakar!?

E bokorban, melynek ága
Öszvehajlik fészkemen :
Hagyd e teljes, e sovárgott
Boldogságot,
Némán, titkon érzenem!»

ARANYLAKODALOM.

Hol a násznép, amely ma ötven éve
Körülfogá az ifju mátkapárt?
S hol a szív, mely vágyban dobogva, égve,
Az esküszó- s a szent áldásra várt?
A vendégek lassan mind szétoszoltak,
Nyugtatva rég a néma temetők . . .

S meg van java a régi vonzalomnak
Tinálatok, hűn aggott szeretők!

Még akkor a szív csak remélt, sovárgott,
Sejdítve ment a távol cél után ;
Fakadt a lomb, hozott az ág virágot
S bár üde volt is az : — virág csupán!
Most a leélt, gazdag mult néz felétek,
Remény, várás kétsége nincsen itt ; —
Omolhat a levél! ti már szedétek
Ama termő fának gyümölcseit.

És mily nap ez! minden cseng és sugárzik,
Örömit a perc ontja pazaron ;
Itt vannak a fiak, s itt unokáik,
Öreg s ifjú ; sok ölben és karon ;
S úgy, mint ki félig alva, félig ébren,
Tudalma két világ között lebeg :
Látjátok a boldogság szenderében
Mindazt, mi történik körűletek!

És annyi szép emlék titkon előjön!
Hogy sok felejtettről tanú legyen :
Nem fekszik súly az eltöltött időkön,
Nincs szemrehányás a nagy életen.
Oh, e csalárd vizen kik így hajóznak :
A sors-kegyeltek száma oly kevés!
Mig a nehéz út vége millióknak
Nem partra-szállás : partra-vettetés . . .

Itt ülnek ők, a tél fehér havával,
Bizalmasan fogván egymás kezét ;
Alig szólnak — s egy-egy tekintet által
Foly köztük a szives, titkos beszéd.
Kedvök dereng, borong... könnyen mosolygnak
S elébb, mint a futó köd elrepűlt ;
— Szakadt felhők között bujkálva a nap :
Egyszerre látni árnyat és derűt.

Oh ez magasztos kép, ez ritka látvány! . . .
Merengni rajta lelkünk úgy szeret :
A homlok fenségén s szív tisztaságán :
Előtünik a felsőbb eredet ;
Érzés, kedély : nyugodt, mély, tiszta tenger,
Mely fölzavart, sekélyes volt elébb.
— Az életben kétszer legjobb az ember :
Midőn ide jön és innen kilép.

A kegyelet hű érzetével állva
Körűletek, ti fáradt vándorok!
Elménk e dús, e hosszu földi pálya
Áldásain, küzdelmein forog.
S ha szivünk kész, hogy érzelmit kiöntse :
Ajakink az igaz szót keresik,
Mert számos év, világi jó, szerencse
Nektek kivánva — visszásan esik.

És mig magunk felett mélyen sohajtunk,
Állván az ut s forgószél közepén :
Rövid s minden, mit nektek mondhat ajkunk
Az élet e szép, boldog ünnepén :
Rátok, kiket a zajgó élet árja
El nem szakaszthatott, együtt ragadt,
Egyszerre jőjön a vég, mely bezárja
Szelíd álomra a szemhéjakat!

A FOLYAM.

Messze vad bércből eredvén :
Erővel tágíta medrén,
Szirteket tört a folyam ;
S nőve egy két rokon ággal :
Most nagy téreket szeg által,
Zaj, robaj közt hangosan.

Bor-, kenyérben gazdag a part
S népén kívül még sokat tart,

Ki idegen s éhező,
Kövér tulkot és tüzes mént
Ezerenként, seregenként
Nevel a rét, a mező.

A mélyben szerencse várna
A merész és bölcs buvárra,
Ki leszállni volna kész ;
Igy porondban és iszapban
Keresetlen, felhozatlan
Arany-szem s por oda vész.

Vihar, villám század óta
Sok sziklát hányt a folyóba,
S az keblét megülte lenn ;
Törné . . . vinné . . . árja mosná . . .
Örvényessé, rohamossá
Teszi ez a küzdelem.

Ha felgerjed bősz haragja :
Vakon tépi és szakasztja
Önmagára partjait ;
S színig töltve árka öblét,
A lapályra ront s ömöl szét
Tág résen, mit árja nyit.

Majd megtér s foly régi fektén,
Erőt, mélységet jelentvén
A hatalmas viz-gomoly :
Gátat, töltést elsodorna,
Nem szabályozná csatorna :
Ne amarra, erre folyj !

Olyan, mint a puszta ménе,
Még nyereg nincs erre téve,
Sem szájába vetve fék. —
Mért hatolna *arra* gálya?
Vad örvényi és dagálya
Menten elsülyeszteték.

Ott is, hol fenékre látni,
S alig tetszik folydogálni
Oly nyugalmas, oly csekély :
Nehéz általmenni rajta . . .
Érezé, ki néki hajta :
Meggázolni mily veszély!

Mit álltok a part fövényén
— Árt, apályt szemügyre vévén —
Gond-ütötten, komolyan?
. . . Ilyen volt és ilyen is lesz :
Gyors, dagályos, mélyén szirtes
Mindörökké e folyam.

ÉN!

Bús asszony önti a halottra
Könyűi záporát ;
Kérdez, felel, nevén szólítja
Ő kedves jó urát.

Végig borong nyögő panasszal
Hivének tetemén :
Szegény *vak* özvegy . . . árva gyermek! . . .
Ki táplál minket? Én!

Szavára dúlt, ingó hitének
Ki ily választ ada :
Úgy dolgozik . . . ! úgy fárad és fut
Serdűlő magzata!

A jó asszony felejti már, hogy
Nem keres a halott . . .
A kis leány fel-varr s fonással
Tölt sok hosszú napot.

De sápad, sápad . . . s nagy beteg lesz . . .
A dolgos kis kezek

A pihegő mellen keresztben,
Fáradtan fekszenek.

Már-már elszáll a lélek, ajka
Végső lehelletén:
Ah gyermekem! te is ha elhagysz,
Ki táplál engem...? Én!

Hallják sokan... A temetőbe
Kiviszik a leányt. —
És éldegél s nem lát az özvegy,
Nem semmiben hiányt.

Nyugodtan van, ha a kosárból
Az eleség kifogy:
Korsót, kosárt megtöltve ujra...
Nem tudja bár: ki? hogy'?

Én istenem! fel-felsohajtgat
Az éjnek idején,
S mindig szelíd, közel sugást hall:
Ki táplál engem...? Én!

ALANT ÉS FENT.

Miért néznél a ronda földre,
Ha az eget szemlélheted?
Lent: sok vészes, csalóka, dőre
Jelenség bántja érzeted.

Fojtó párát lehel ki a föld,
Verejtékén táplál penészt;
Keblében undok nyűveket költ
S szinén mérges gyomot tenyészt.

Itt bút iszol habzó kehelyből,
Remélve: szived' zaklatod! —

Futó gyönyör gyötrelmeket szűl,
A szerelem kárhozatot.

Mily zürzavar, fázás, szorongás . . . !
Kábán szédelgnek a fejek ;
Mily kárvágy! mit elédbe dob más :
Hurok s a kő elejtenek.

A por lelep, s a sár befecskend,
Bármint utáld, bármint kerűld. —
Magánál lentebb nézve becslend
Az alacsony s elveteműlt.

Dicsben él, hal, s megáldva sok gaz,
Ki ügyesen ámit vala ;
S a szentnek, — jót, erényt ki szomjaz —
Maró ecet vég-itala.

*

Miért néznél a ronda földre,
Ha az eget szemlélheted?
Szorosság fent nem fogja tőrbe
Látásod és eszméleted!

Repűlhetnek fel . . . s messzi, messzi . . .
Feletted a nyilt végtelen,
S hol a határt nincs, ami jegyzi :
A tiszta, könnyü, kék elem.

A hajnal ott kél bíborágyán,
Melynek rózsái közt aludt.
Ott lángol a nap, s a szivárvány
Épít magas, szines kaput.

A harmat onnan jő, — az illat
Oda száll anyja kelyhibűl,
S kit a lég finom árja ringat :
A víg madár ott zeng s repűl.

S bár a *túlon* rejtő palást van,
Nem érni földi szárnyakon:
Remény s hit, szép találgatásban,
Jár a nem ösmert tájakon.

Isten magas, szép mennye . . .! Majd ha
Repülni gát nélkül lehet:
Dicsőségét, titkát ohajtva,
Oda lehellem lelkemet!

NOVEMBERBEN.

1865.

(Horváth Lajos képviselőnek, barátomnak.)

A polgár-ünnep víg zaját benn,
Beteg-szobámból hallgatom;
Zászlók lebegnek, hangos *éljen*
S heves dal zeng az ajkakon.
Mily lelkes nép! a cél nemes, nagy,
A honfi-érzés hű, meleg . . .
Oh nemzetem! bízom tebenned,
Bizom, de mégis — féltelek!

Birod — megáldva dús erővel —
A férfiasság zálogát;
A nyujtott vas-kesztyüs maroktól
Kezed még vissza nem vonád.
Edzett, erős vagy, — ah, de jó is,
Hamar-bizalmas, gyermeteg . . .
Nem a kemény szorítás-, a lágy
Simogatástól féltelek!

Harc szült s nevelt; — támadt belőled
Sok, sok, ki volt hír- s tettre hős;
A szablya s tőr előtted annyi
Viaskodásból ismerős.

Osztál vágást, értek döfések,
Melyek sokáig vérzenek . . .
Hagyján a sebző fegyver : — a seb-
Gyógyító irtól féltelek!

Szörnyű az ég, midőn haragszik
S a magasságból mennydörög ;
Tölgy, szikla reng, — a gyenge szívű
Fejét meghajtva könyörög . . .
Az égnek, *nem* zord fellegétől,
Melyben villámi rejlenek :
Hanem mosolygó fénye- s színes
Szivárványától féltelek!

A tenger mély s nagy, — messze a part,
Hullám, hullámra kél, dagad . . .
Nincs szűnet a kemény viharban,
Nyugvásra nincs egy pillanat . . .
De leng a bárka s van remény, hogy
Szünnek, fordulnak a szelek ;
Hajód, hol könnyen *megfeneklik:*
A *rév sekélyin* féltelek!

De nem! Te hű maradsz magadhoz,
Kisértésben, bajban szilárd!
Igy léssz felmentve, állj vagy essél,
Ha a jövő itélt, birált.
Légy, légy erős, munkálva, s hitben,
Se vakmerő, se csüggeteg . . .
Had érjen a boldog csalódás :
Hogy ok nélkül féltettelek!

HAJTSÁTOK MEG . . .

Hajtsátok meg fejeteket,
Kertem rózsafái :
Itt az óra, hogy le kell a
Téli sirba szállni!

Megsárgultan omlik a lomb,
A madárka hallgat ;
Dérré válik, hószint játszik
A mezőn a harmat.

Fejetekre, el-befedve,
Puha földet hányok,
Csendes álom, nem halál lesz
A temetség rátok!

S mig a tél fagyát siratja
Annyi elhaló fa :
Ti meg lésztek jó szülétek
Kebelében óva!

Kit nyilástok, hervadástok
Kéjre, búra költe :
Én leendek, mig pihentek,
Álmatoknak őre.

És mihelyt a kikeletnek
Langy fuvalmit érzem,
S a rég szunnyadó erőnek
Ébredése lészen :

Kezem által széttöretvén
Sírotoknak zára,
Felbocsátlak bájos élet-
S uj virágozásra!

Oh, ha a sirt, melyre annyi
Könnyem elhull titkon,
Ha a sirt a temetőn is
Fel lehetne nyitnom! . . .

A VÁNDORNAK.

Kalandos útad merre hordoz?
Térj vissza a hármas halomhoz,
Világnak vándora!
Arcod látják, hogy elfeledjék . . .
Idegen vagy ; legtöbb, ha vendég,
Fordulj ott bárhova.

Oh mennyi van, ki jönne . . . jönne! . . .
Vágyódás közt omolva könyje :
Gyötrődik szertelen,
S bús szíve csak remélve enyhűl . . .
— Te elszakadsz e drága helytűl
Önként, keservtelen!

A gyászt hivéd itthon feledni?
Vagy jársz gyönyört, élvet keresni
A földnek távolán?
Ki sors-vésszel dacolni látszál :
Hited megtört? s mint gyenge nádszál
Földig hajolsz talán?

De, bár öröm- s fény-lakba nyithass :
A más borától lészesz ittas . . .
A mámor oly rövid,
Hogy bú s árny ismét rád omoljon!
— Mi is felejtetné az *otthon*
Fájdalmát, örömit?!

S ha férfihoz, nagy veszteségben
A bánat illő : — csüggedés nem,
Mely kór gyanánt ragad :
Reményed látva, lombot lásson,
Bús, kétkedő a pusztaságon.
— Ki nem vall : az tagad!

Viraszd át a zordon, nagy éjet,
Fogjon körül gonosz kisértet
  És képtelen sötét;
Hogy érezd a bűbájt egészen,
Ha gyult szövétnekkel kezében,
  A hajnal kél föléd!

Vagy tán a mély s örök sebeknél,
Ama csáb-utra tévelyedtél,
  Mely csillogó, — s rideg;
Ki agyrémét követve jár ott,
Szolgálni a széles világot :
  Elvész övéinek.

Csak Isten napja, mely derengve
Süt milliók- s az egyetemre,
  Osztván fényt, életet:
Szivünk szűk körben égő fáklya,
Hadd láttassék meg fénye, lángja,
  Min oltárunk felett!

Tedd bú s örömben, tedd alant, fent,
Amit reád amaz örök, szent
  Kötelesség rova . . .
És útad bármily messze hordoz:
Térj vissza a hármas halomhoz,
  Világnak vándora!

AZ IFJU KÖLTŐ.

Hová visz könnyü röpke szárnyad,
Te csalfa lepke! oh hova?
Nem köt le a virágok serge,
Az ér, mely fut játszodva, csergve,
Sem a sziklák bársony moha!

Homály, verőfény váltva kel, — nyílt
Mező a völgy szorosa helyt;

Ragyogva szárnyad szines holdja :
Repülsz . . . ! de gyorsan elcsapódva
Már a liget bajboncsa rejt.

Magasra szállsz s virágszirómhoz
Hasonlóan lendülsz alá ;
A lég magán sulyúl nem érez,
Nincs szó, nincs kép röpted neszéhez . . .
Azt szellem-fül se' hallaná!

Meghordozasz távol vidéken,
Mely feltekint ránk nevetőn ;
Követlek merre szárnyad lebben :
Setét, romon, rózsás ligetben
S komor magányu temetőn.

Játszol... csapongsz... oh állj meg, állj meg,
Hadd birjalak, szép foglyomat!
Szeszélyed gyakran oly közel vár . . .
S bízom, mikép enyém leszesz már,
Te csalfa lepke : — *gondolat!*

RÉGI JÓ HÁZAM!

Úgy ohajtom, égek látni
Annyi, annyi év után!
Álmaimnak kétes utját
Messze földön mig futám,
Melyek egykor a sikon a
Házat, udvart jelelék :
Most is híva integetnek
A magasló jegenyék.

Láthatom hát nemsokára
Ama tisztelt arcokat,
Melyeken, mint oltárképen,
Nincsen szeplő s karcolat.

Nyílik a kör . . . ah az óra
Nékem üdvöt szerze itt . . .!
S vágyom újra-élni a mult
Kedves, édes perceit.

S míg ez érzés úgy siettet,
Van, mi gátol s visszatart :
Nem látott-e ez a ház is
Rázkodást és zivatart?
...Távozunk, — s mi fényes, ép volt :
Elsötétült, romba hull . . .
Ház galambja, kert virága
Megjöttünkig elvadul.

Hátha itt is *változásnak*
Hordja minden gyász-nyomát!
Búbánatban, feketében
Lelem a ház asszonyát ;
Komor csend a folyosókon,
Vén fű a lak udvarán . . .
S urát kérdve a cselédtől ;
Ez bámulva néz reám.

Hátha a zárt kapu mellett
Mérges állat agyarog,
Ingerült hang kérdi belről :
Mit kivánok? ki vagyok?
S megütődöm a lakóknak
Ösmeretlen képein . . .!
Hátha — hátha — mig von a vágy :
Tétováznak lépteim.

Ah! jobb lesz tán, visszatérve,
A mult *képét* őrzenem,
Ha megcsalhat s bánatot nyujt
A valóság, a jelen.
Szebb a tájnál, hol az őszi
Fagylaló szél átsuhan,
Másolatja, mely mutatja
Festve bár, de lombosan.

A ház, mint volt álljon : a fal
Vad babértól zöldelőn ;
Benn, helyén a régi bútor,
Láng, parázs a tüzelőn.
Ur és asszony arca légyen
Nyilt, redőtlen, mint vala ;
És a légkör fényes, hangzó
Az örömnek általa.

Lássam a *család virágát*
Folyvást ifjan és üdén ;
A fiúkat játszadozva
A gyümölcsös zöld füvén ;
Mint repül a sárga hajfürt,
A piciny ajk mint cseveg . . .
— A szép emlék nálam ezt a
Képet örökitse meg!

KI A SZABADBA . . .

Ki a tágas, szellős szabadba!
— Az emberektől elszakadva, —
Föl a halomra, bércre föl!
Hol a lélek szárnyát kibontja,
Enyhül az élet terhe, gondja,
S hévsége nem tikkaszt, nem öl.

Oh, láttam én gyakran ez ormot,
Midőn lángolt, kéklett, borongott ;
Ösmérem a zöld halmokat.
Mulattam a vén cser tövénél
S bokor mellett, mit a kelő szél
Rezzentve, játszva, hajtogat.

Im a viszhang, kit játszi gúnnyal
Egyik bérc a másikhoz útal,
Mig elhal a szűk völgyeken.

Im a patak, mely lomb között jön, —
Elvész alóla medre rögtön
S lehull — tajtékba törve lenn.

Ah, mégis új mind e jelenség! —
Könnyed szabadság, büszke fenség
Veszen bűbájával körül;
S mint a fürdő madár a habba:
Az édes, a szent hangulatba
Én lelkem új vággyal merül.

Erdőcsendben dalok csatája;
Szines virág hímezve váltja
A harmatgyöngyös levelet;
Hüvös szellőt érzek fuvalni . . .
S igaz, mit a szó, csend sugal, mi
Borong, fénylik, jajong, nevet.

Ha a fa szomszédján erőt vész:
Magasságban, erőben ő lész
A táj csodája, disze majd;
A zuhogó ár szaggatásit
Gyorsan hegeszti gyenge pázsit;
Ha vész az ág, a törzs kihajt.

A tölgy, mit a nyár lomboz, ágaz,
A kőszál, melynek homlokát az
Ős, nagy idők korma lepi,
A kristály lég, a messze látkör,
A fény, mely a mennyből alátör:
— Mind, mind magasztos, ünnepi!

Oh isten szép, szabad világa,
Igazsággal, fénnyel megáldva,
Kútfejeid mily kiesek!
Hol égő homlokom kihűlhet,
Szivemre száll vigasz s üdület:
Én kebeledre sietek!

Ezer csudával íme rakvák
Az ég, a föld, e kincses aknák ;
S ha a lélek fenn, fenn ragad,
Vagy a mélység fölé borúlok,
Ugy boldogít e gondolat!

S mint a buvár, ki hab közé dől :
Él a fennről vitt tiszta légből,
Mig rá mélység s tenger borúl :
Erőt innen kölcsönzök, innen!
S mig lenn futok, küzdelmeimben
Én lábam meg nem tántorúl.

BŰNBOCSÁNAT.

Álmatlan éjben az ágy vánkosán,
Zarándok-úton s a templom kövén :
Oh, mennyi köny hull szélyel titkosan,
A fájdalom forrásiból jövén!
Midőn felkél a vádló síri árny,
Melyet sok év és hallgatás temet,
Fedett arccal sohajt a bünhödő :
Isten bocsásd, bocsásd meg vétkemet!

— Én bűnös kéjt vadásztam, tudva bár
Azt a sivár átkot, mely rajta van ; —
Lábbal tapodtam hűséget, frigyet ;
Eszeveszett valék és fajtalan ;
A drága nő szivét meggyilkolám,
Szétszórtam édes, szép családomat!
Hah mily örvény . . . ! menten alábukom,
Ha kezed, oh Isten, nem támogat!

— Szerettem a cselt, álnok útakat,
Hamis keresményt és ragadományt ;
S barlangomban abból rég semmi sincs,
Mit ott orzó kezem halomra hányt.

E kéz . . . e kéz! vérfoltokkal tele . . .
Pedig folyvást őrült hévvel mosám!
És dugnom kell . . . s tünődnöm szüntelen,
Isten haragján, — hóhér pallosán.

— Te ültetél tanácsba engemet,
Igaz biró s igazság istene!
Rám biztad az itélet mérlegét,
De az kezemben félre billene . . .
Bűnöst feloldtam, nem az igazat,
Megronta : kegy, hiúság, önhaszon . . .
Oh, megindúl-e most jobban az ég,
Mint egykor én, — a könyűn, panaszon?!

— Megvetve, oh Isten, törvényedet :
Kicsúfolám hatalmad, lételed!
Igaz vagy s rettentő, midőn magad'
A tagadóval megösmérteted!
Ki lázadón reád fegyvert fogék :
Saját szivembe mélyedt fegyverem . . .
A mélységből kiáltok : könyörülj!
Im bűnbánatban mellemet verem . . .

Az arc porban hever s a köny ömöl,
A hű vezeklő bűnét látja csak . . .
S hogy Istenhez fordul bocsánatért :
Szétválni kezd lelkében szín, salak.
S ha a sziv meglágyult, mint a viasz,
Uj ember lenni a bűnös ha kész :
Felé hajlik az égi irgalom :
Bizzál fiam, bűnöd bocsátva lész!

S te, furdalást nem ösmersz . . . s üdved az,
Hogy ácsorogsz fényes ajtók körül ;
Hivalgón hordod a Kain-jegyet,
Mit jobbulás rólad le nem törűl :
Tetted leend majd ellened tanú,
S tűz, mit fejedre sok nap gyüjtöget . . .
Neked, áruló! nem bocsátja meg,
Ne is bocsássa Isten, bűnödet!

HA . . .

Ha a jó sors rám bizta volna:
Halmon leendett én lakásom,
Ahol repkény nő felfonódva,
Fagyal s vad rózsa nyit rakáson.

A háttérben bérc, vár-rom, — erdő,
Mely szép, mely véd észak szelétül; —
S hol már kiesb a föld, fa termő,
A hegy nyájas dombbá szelídül.

S hol a berek hűs árnya rejt el,
Búg a galamb, — fenn vércse héjáz,
Patak foly s szökdös lágy csörejjel:
— Ott állna a csinos fehér ház.

*

Ha most, — elől kezdvén — lehetnék
Életpályám s jövőm urává:
A célra más irányt követnék,
Hol a futót nyert pálma várná.

Eltünve a csoport köréből,
Mely zúg örök vásári zajban,
S menten a hívatal nyügétől:
Várna munkám, díjam, nyugalmam.

Csak szent s nagy eszmék lánca *kötne*
S bizván a jó Isten kegyében:
Pályámat én — nem vágyva többre —
Igy futnám meg szabad-szegényen.

*

Ifjuságom, ha visszatérne,
Bálványiért hogy újra küzdjön,
S ama gyors láng, mely véget ére,
Csapjon fel még a hamvas üszkön;

S ekkor kisértő bájjal, e föld
Mindannyi szépe rám mosolygna ; —
S mondván sok édeset, hizelgőt,
Epedt pillantás ostromolna :

Az én szivem' nem ejtené meg
Hatalma e tündéri bájnak ;
Éltem szelíd, hű társa! téged,
Megint téged választanálak.

A «PALOTA» HELYÉN.

Felettem százados fák lombja függ,
A föld szinén zöld moh terül henyén ;
Hűs árny alatt, ábrándozás között
Heverészek a «*palota*» helyén.

Hol volt? hogy' állt? nem mondja omladék,
Nevén kivűl minden jel elveszett . . .
Nem látni itt ember kezét, nyomát,
Csak az örök s erős természetet.

Kinek dörgő szavát hallá a völgy,
A hegytető közös vidékiről?
Egykor mik estek itt . . . ? A képzelet
Mig épít és bont, rajzol és töről.

. . . A helyre fáradt vándor érkezik,
Szeme tüzes, vonási zordonak ;
Kardján, vértjén szól csorba s horpadás . . .
Ravasz, délceg, — félrabló, féllovag.

Kicsoda ő, kit bűn vagy üldözés
Eme vadon tájékra vezete?
Kiséri-é s minő emlékezés?
Hol van, ha van, hazája, nemzete?

Ki tudja azt! Ő a bércen marad,
Italt forrás ad és vadat nyil ejt;
Rövid, rövid szendergés álma; — kész
Riadásra s veszélyben állni helyt.

Igy él. Majd társ akad; egy, végre több,
Kiket, mint ár, a vak sors összehord;
S az éji tűz vérszínű udvarát
Beűli vad, rongyos, kétes csoport.

Hegy völgy, e *farkasok* tanyája lész,
Kik túl-üvöltik a honos vadat;
Eggyé forr végre mind: embertelen
Törvényben, esküvel s *Vezér* alatt,

Kinek hatalma mind-nagyobbra nő,
S tovább nyulnak kifosztó kezei;
A név elég: szemeknek álmait
S szivek nyugalmát elrezzenteni...

És amivel zug és barlang telik
S gazdaggá lesz az átkozott tanya:
A nép bora, marhája, kenyere,
A kalmár selyme, gyöngye s aranya.

Év évre jő; — és rejtek, szakadék
Szűk már a had-, kincs-, gőgnek egyaránt;
S sziklát a *hajtott földnép* vasa tör,
Órjási csert, ledöntve, bárdja hánt;

Reng, zúg hegy-völgy — meg-megroppanva száll
Mélyebbre a szenes hegyű karó;
Száz vérző kéz követ kőhöz ragaszt,
Bálvány-fákat vonszol s egymásba ró.

Feláll gyorsan s mégis szilárdan az
Idomtalan, felemás palota;
A messze el-látszó tető, torony,
Sokat riaszt el, sokat csal oda.

Most a vezér nemes szüzet rabol,
Őrizve azt frigyetlen hitvesűl;
S akkorra, hogy fehéredik haja,
A vak kebel hű vágya teljesűl:

Apjok nyomán, zaj és vér közt, — habár
Anyátlanul — felnőnek a fiak;
És a gonosz köpű odúiból
Egymás után gyorsan kirajzanak.

Amennyi, mind saját utjára tér,
Más más tetőre ül s kastélyt emel,
(Mig célnak cél, oromnak az orom
Jól érthető, gyors visszhangban felel).

Felsőt nem néz, törvényre nem hajol,
Mely gyenge gát s előtte átszakad;
Ügyét a «*kard ki kard*» elé viszi:
Tegyen, ki bír, magának igazat!

Igy századok, s ősek költöznek el...
Jőnek fiak, fiakra unokák;
Az *eredést* hír, hagyomány, idő:
Fényes, mesés pólába burkolák.

S a dédősök talányos címerén
Hosszan mereng a boldog ivadék;
Büszkén tekint családfájára... az
Fejdelmi törzs ágából hajta rég...!

De béke van... a buzogány pihen...
Elhagyva a rideg, magas tetőt:
A völgybe száll a maradék s megül...
(Fenn, egyedül bolyg a boszús előd).

És úszik ott a köznap árjain,
Sarkantyútlan szolgál kicsiny ügyet;
Nem háborítják a mult képei,
Lassan, lassan homályosúl, sülyed...

Elveszti majd a meglepő vonást,
Mit jellem, arc örökle ősjegyűl.
Nevet cserél... más vérbe olvad át...
Végre a *népben* végkép elvegyűl.

Ősfészke is romol, pusztúl vele,
Mély repedés kezdődik a falon,
Szeglet válik, torony bukik le majd,
És lész a vár kietlen kőhalom.

Ragasztékit kelő mag és csira
S vékony gyökér tágítja, mint vas-ék;
Egy-két rövid századra áll a rom,
Hogy szomorú végét sirassa még...

Moh, televény s erdő borúl reá,
A föld, ez álló örvény, elnyeli...
— Im, eltüntek a fal s az alakok,
Mint ábrándom gyors tüneményei...!

Találgatom: hol állt a «*palota*»?
Nevén kivűl minden jel elveszett...
Nem látom itt ember kezét, nyomát,
Csak az örök s erős természetet!

A GÁLYARAB FOHÁSZA.

Ég s föld erős Ura, látom hatalmadat!
Midőn zúg a vihar, melyet fuvalla szád,
A tenger forr, üvölt, — a hab heggyé dagad,
És martaléka lész a védetlen naszád.
Mig a szem elvakúl, a szív-ütés megáll,
Villámos fellegek gyors csattanásinál.

Látom haragodat. — Látom jó kedvedet,
A békén mosolygó reggelnek idején;
A part virít, mosolyg, — zöld lombja integet,
Fény s nyúgalom van a bősz háborgás helyén;

De a csend gyönyöre, a vész rémségei,
Lelkemet csak alig birják érinteni.

Oh! mert én rab vagyok, — megláncolt gályarab,
Éltem, vérem s erőm a más tulajdona;
Bírám a porkoláb, törvényt korbácsa szab,
Mit, hogy serény, hálás és hű legyek, fona.
És ő csudálkozik s felbőszül ellenem,
Hogy szépnek, boldognak nem vallom életem'.

Tűrök sokat, nagyot, — és tűrnek társaim, —
Vérzünk, de hallgatunk, — sulyos, de evezünk;
Ha vad vihar forgat habok torlásain,
S nyög a tanácstalan rémület: *elveszünk!*
Ha örvény és halál tátongnak fel vadúl:
A gyarló nép s hajó általunk szabadúl.

Mi küzdünk, hatolunk nagy messze partokig,
A bálványért, melyet a szív kincsnek nevez;
És sűlyedésig a hajó megrakodik...
Dőzsölni el, haza! rab, most evezz, evezz!
S mig a merény dicse, a kéj, a kincs övék:
Gúny és sovány falat azé, ki küzködék.

Mindez gyötrő s nehéz; — mégsem fohászkodom
Könnyítésért hozzád, létünk erős Ura!
Hogy tunyán meg birjak nyugodni sorsomon,
S könnyen lépjek vele öngyilkos alkura.
Inkább legyen keblem tenger, mely forr, zajog,
Tartsák ébren, lázban örvények s viharok.

Old fel, ha már elég s bölcs célod engedi;
Ha nem: gyötrelmitől rabságom meg ne foszd,
Lelkem marcongja kín, testem lánc kezdje ki,
Mert jaj nekem, mihelyt megszokom a gonoszt!
Mig rab vagyok: legyek rab, de rab igazán,
Tessék a szó, ha szid, és boszantson, ha szán. —

Oh Uram, hivlak a viharban titkosan!
Téged keres forró ajkimról a fohász;
Roskadnak térdeim, reám hullám zuhan,
De nem csügged szivem, hitem nem tétováz.
Mig az *itéletre* eljösz hát Istenem:
Csak azt, hogy rab vagyok, ne hadd felejtenem!

A SZABADBAN.

I.

Leng már a könnyü déli szellő,
Homály, köd elszéled vele;
S a mennytől a még puszta földig
Titkos folyamban átszüródik
Az ébredés langyos lehe.

Kizöldülnek, fellombosodnak
A völgy, halom s a füzesek;
Megcsordul majd a teljes emlő:
Sejtben, bimbóban a szülemlő
Élet feszül, lüktet, pezseg.

És a boldog megteljesülés
— Hogy a lombot virág födi —
Lész könnyen, kéjben és mosollyal...
— Oh mért születnek fájdalommal
A mi szivünknek örömi!?

II.

A rózsalomb közt a lugasban
Fülemilék szállása van
És mezején a tiszta légnek
Együtt szállong az illat, ének —
Fűszeresen, bűbájosan.

Bimbók feselnek, — fördve reggel
Hüvös harmatban kelyheik;
S zöld lomb alá a napsugárnál,
Heves csókjával mely alászáll,
Fejök' csak alig rejthetik.

Minő áramlás! mennyi bűbáj!
S nincs benne szűnet, nincs határ...
— Az illat-, fény-, dal- és biborbul,
A gyors idő ha őszre fordul,
Egy, óh csak egy maradna bár!

FÜRDŐBEN.

Az erdő utain
Járkálok egyedül;
Szememben a könyű
Váratlan egybegyűl.
A hullt szirmot, mit a
Multban felszedeget,
Lábamhoz hinti a
Játszó emlékezet.

Minden, mint egykoron:
Táj, lomb, virág... de nem!...
Akkor kezed fogám;
Most nem vagy itt velem:
Nincs a varázs, mely a
Zöld fák árnyába vont,
S fénnyel boríta be
Romot, csermelyt s pagonyt.

Nézem, hová drága
Neved véstem vala:
Kiforrta, elveszté
A bükknek oldala;
De szívem, bár sebe
Lassúdan béhegedt,
Örökre megtartja
Imádott képedet!

ESTVE.

Ide, ide : kebelemre
Hajtsd fejedet angyalom!
Ki félsz a csendben, homályban,
A késő esthajnalon,
Halljad szivem dobbanásit,
S érezd, míg a kéz ölel :
Hogy hozzád a szerelemnek
Hangja, fénye van közel!

A TITKOS BETEG.

Büszkén lépett az ifju a világba,
Mely nem töltvén be a nagy álmakat :
Más nép között keresni jobb szerencsét,
Sarut köt és vándorbotot ragad ;
Frigyet sért és szent kapcsot pártütőn bont,
Könnyelmüen elhagyva a szülő hont.

Az idegen földön mosolygva fordul
Feléje a szeszélyes sors kegye ;
Édes, becses, hull ösvényére — s annyi
Ok versenyez, hogy boldoggá tegye.
S néhány év hogy lefutja perceit :
Alig van futni mért, kivánni mit.

Palotája kies vidéken épült,
Hol a dús természet csudát mivel,
Fedvén dombot s tetőt órjási fákkal,
A völgyet szép, gyöngéd szülöttivel ;
Lenn gyors folyó, a rét abroncsa, hol
Az áradat kövér sikot locsol.

Bőség s öröm, béke serény a házban,
A bennlakók orcái fénylenek ;
A nő, az uj hon szőke szép leánya,

Szelíd, nemes, — vonzalma mély, meleg ;
S melyet örök jókedv s játéka hord :
Festői kép a kis gyermekcsoport.

A hála a szilárd polgári érdem
Arany könyvébe irta már nevét :
Szava döntő a nép közt s a tanácsban,
Ha jót dijaz s fenyíti azt, ki vét.
Ügyefogyott, szegény fenhangon áldja,
Szivének sincs titkon magára vádja.

Szerencsés, dús, tisztelt, — és mégse boldog . . .
Tagadja, rejti bár, de hasztalan!
Arcán, lényén sok rendkivűli jel szól,
Hogy e szívnek titkos, nagy harca van.
A hab szabálytalan rengése fent :
Mélyen rejlő nehéz sziklát jelent.

Előtte a felséges táj kietlen.
Roppant ó vár csak puszta kőhalom,
Az emlék, hir s a hold bűvös világán
Nincs ősi árny a bástyán, a falon ;
S bár volna megjelenniök szabad :
Nem ismerné a halvány árnyakat.

A nap nehéz, az éj nem hoz nyugalmat.
S feléje kik szeretve hajlanak :
Övéi közt is bús, redős e homlok,
Mosolyg bár a nemes, szelíd ajak ;
Verőfényes, nyájas völgy ez, — felette
Rideg szirt az, sürű köddel befedve.

Kit a csend nyom, megrezzent a zaj, a nyert
Hozsánna, melyet a hű nép rivall, —
Távol mereng, és lelke nincs jelen, ha
Mulatva űl meghitt barátival,
A kéz, mely gyászt nem oszta senkinek,
Kezet szoritni gyors, de jéghideg.

A kor halad s az évekkel nem enyhül
E néma harc, talányos gyötrelem :
Ah, ellene a széles föld határán
Gyógyfű csak egy *távol* mezőn terem.
Az a nagy s régi baj : *honvágy,* — az a
Gyógyfű-termő föld a kedves haza.

Oh a honvágy . .! mit a hű bujdosónál
Nem enyhit a szerencse, hír, vagyon!
Magasb lelken még tetszőbb e nemes kín,
(E fénylő rozsda a színaranyon)
Mely bár emészt, gyötör, könyet fakaszt :
A szenvedő hiven ápolja azt.

A honvágy, mely lelkünkhöz forrni tiltja
A földet és javát, ha idegen. —
Szegény beteg! sok évtől ő is ugy volt,
Mikép a nád, a felvont idegen. —
Már-már repül . . . Mit egykor zengni halla :
Haza hivá az a hang élve, halva.

S érezve, hogy közelget a határhoz,
Hol bujdosó pályája végi lesz,
Imígyen szól az írás Józsefével
Az ágy körül siró övéihez :
Áldásom rátok . . . de esküdjetek meg,
Hogy a szülő hon földébe temettek!

DENEVÉR.

Oh ösmerünk, jól ösmerünk!
S kérdezzük a természetet :
Mi célja volt, hogy csuda légy,
Féreg- s madárból összetett?
S keltsen szokásod, alakod
Ellenszenvet s utálatot?

Hátrálsz, eltünsz a fény elől,
Mint kit a forgószél sodor;
Mig fenn öröm s élet zajong:
Rejt hangtalan, gyanús odor! . . .
Jól van . . . ! mért is sötétlenél
A nappal tüneményinél?

Hanem mihelyt az est leszáll,
Elhagyva titkos üreged,
Repkedsz bátran, arcátlanul,
Szemünk csak hogy ki nem vered!
Az ember elbusúl, ha lát:
Várhatja már az éjtszakát . . .

Tudjuk, hogy a reggel gyötör,
És vágyad a homály, köd, est,
Nem is hisszük, hogy hajlamod',
Hogy undok bőrödet levesd!
— De mért vagy olyan nyugtalan?
Kétség nálad mi okra van?

Találgatod, hogy' lenne jobb:
Elbujni, vagy szálldosni fenn?
Ah, nem tudod: mit érts eme
Bizonytalan szürkületen?
És zavarod nagy a miatt,
Hogy alkonyul-e, vagy virad?

ŐRIZD MEG . . .

Őrizd meg, oh lány, a virágot,
Mely fürteid közt hervad el!
Tanúd': a szép órát ha várod,
S ajakidon mosoly ha kel.

Hogy keccsel bájad' még emelje:
Halántékod hűn fonja át. —

És szívesen árasztja kelyhe
Letörve is jó illatát.

A tengeren ha jel mutatja,
Hol tört hajót a bősz elem:
Éltünk egy-egy szép pillanatja
Miért muljék emléktelen!?

Jelöld meg azt! Melyet bejárunk,
A világ tarka, víg mező,
De feledés jön ott utánunk,
S mindent bepókháloz, besző.

Ha majd a hajló kor s az élet
Komollyá tesz, gondokra hív;
Mint őszi nap borong kedélyed,
S ritkán, lanyhán hevűl a szív:

A száraz, kis virágra esve
Tekinteted véletlenűl:
Illatja ér, mint akkor estve...
A halvány szín elevenűl.

Meglebben a bűvös fuvallat:
A táj tisztúl... köd s pára vész;
Feltűnik a *szép mult* — s jutalmad
Egy édes, boldog óra lész.

HALDOKLÓ MELLETT.

Beteghez hívtak. Késő éj vala,
Csillagtalan, mélységes néma éj;
Félelmesebb igy mozdulatlanul,
Mint amidőn ég és föld háborog,
A szivre nagy, zordon teher nyomult:
A *semminek* kietlen érzete.

Zaj nélkül léptem a szobába, hol
Csend, tisztaság, de sűrü lég vala,
S az ellenzett világu mécs homályán
A halavány, nehéz beteg feküdt;
Egyedül volt. Szegény családtalan!
Ösmertem a jámbor, becsületes,
Kevés szavú, de nyájas férfiút;
Előttem állt egész alakja: amint
Újját állán nyugasztva könnyedén,
Reám emelte nyilt arcúlatát,
És hallgatott a szent falak között. —

Hozzája lépve észrevétlenül:
Fénylő, szuró szempár fordult felém,
Majd visszakapta gyors tekintetét.
Köszöntve őt, tovább vivém a szót:
‚Te hívatál barátom, itt vagyok!'
«Jól van, — jól!» válaszolt kedvetlenül,
És szemeit behunyta hirtelen.
Elalszik tán. Leültem; csend leve.
Minő a csend, a haldokló körűl!
Néhány perc mult s azt vettem észre, hogy
Csak tetteti s nem alszik a beteg;
Szemhéja szűk nyilásán kémlelé:
Készűlök-é távozni? Nem! s legott
Keményen szólt, — nagyot vetvén magán, —
«Oh, én roszúl, igen roszúl vagyok...!
Ugy szaggat itt... meg itt... meg mindenütt...
E gaz betegség még bizony megöl!»

‚Csak türelem, csak bizalom! — Hiszen
Még nem halál a terhes nyavalya;
Majd felemel, ki a kórágyba tőn!
Az Úr türő, kegyes; — hatalma nagy,
Mely visszahivhat a sir széliről,
Hogy élj, örülj, s ő jóvoltát magasztald!
(Figyelmesen nézett rám a beteg.)
De életünk bizonytalan, rövid,
Nem toldhatjuk meg egy arasszal is;

Igy, bármikor hív és szólít az Úr:
Meg kell nyugodnunk bölcs határzatán
S eme fohásszal hunyni bé szemünk':
Atyám, kezedbe tészem lelkemet!
(Nagy visszatetszést szültek e szavak.)
És látod, sok, sok bú, gond és baj ér!
Hol bujdosunk, az élet utain
Könyek boritják a nyomot; — s kezünk
Sajgó szivünkre nyomva szüntelen.
Szeretteinket a sír fogja bé,
Szemünkre köd, lelkünkre bánat ül,
Zord, puszta lész az élet és világ.
Elfáradtunk, fejünk aláhajol
S magunk sohajtjuk ezt: elég, elég!
Jól is van így! — A porba tér, mi por,
A halhatatlan: Istenhez siet.
Valóság lesz remény, vágy, sejtelem,
Mélység, titok megnyitja kebelét.
Mi a halál? uj *élet* utja az,
Holott tartóst nyerünk törékenyért,
S bibort öltünk a szennyes rongy helyett!'

Ekkor fejét felkapta a beteg.
És képiből kikelve szólt vadul:
«Hiszed te azt, mit itt nekem beszélsz?»
‚Hiszem!' rebegtem és megrezzenék...
A kitörés váratlanul esett,
S ijesztő volt szó, arc, szem egyaránt.
«Bolond vagy . .! mégse, oh te nem hiszed,
Nem *hiheted* e zavaros mesét...!»
S a csont-kép próbált rám mosolygani;
(El nem felejtem e szörnyű, ez álnok
S undok mosolyt, mellyel megnyerni a
Hitetlenségnek *engem*, ő akart).
És folytatá: «Adj jelt tehát, ha tudsz;
Mutass nekem, ki onnan visszajött,
Hogy tőle halljam, *ott tulnan* mi van?
Képmutató, álnok pap aki vagy!
Gonosz játék, melyet velünk ti űztök!

Hirdetve azt, mi bántó s képtelen.
A kisded, amint ért s figyelni bir:
Rettegtető, nyügző tan rabja lész;
S menekni nem bir ifju, férfi s agg,
Élő, haló ama nyomás alól?
Oh ez se, az se! rémet, árnyakat
Mutattok ennek is végpercein!»
— Gyengült a hang, a fő alásülyedt. —
‚Szegény testvérem, eszmélj, csillapulj!
Félre beszélsz! a láz zavarta meg
Nyilván eszed, s onnét e zűrzavar . . .
Ösmértelek, erkölcsös és szelid,
Istenfélő valál te s nem gonosz . . .‘

«Nem ösmerél! — Istentelen valék!
Olyan, minőt e szó jelent neked!
De mely nekem csak ezt tevé: *okos*.
— Rövidlátó! — minőkből a világ áll!
Szemedben úgy-e az mind jó s igaz,
Ki a biró s törvény előtt nem állt,
Vagy nem volt a pelengérhez kikötve,
S nem bélyegzé meg a közvélemény?
Ki rendes, a szabályt nem hágja át,
Ki áldozó, alamizsnát ki oszt
S a templomban buzgón imádkozik?
Hahaha! én *jól játsztam;* a szerep:
Gonosz levén, igaznak látszani!
S a megbánás nem háborítа; — volt
Étvágyam, álmam és becsűletem.
Éltem . . . kacagtam . . .! egy két óra még,
Midőn lejátszom a bohózatot
S mindennek vége, vége lész örökre . . .!
Nincs semmi! és nem is kell! — hit, jövő,
Remény, megvetlek én s elútasitlak . . .!»
— Igy szólt, de szólt *nagy háborgás* között.

‚Boldogtalan! mért nem vagy hát nyugodt?
Mi e vivódás, e kétségb'esés,
Mely hányja, tépi bőszült lelkedet . . .?‘
— — — — — — — — — — — — — — —

Nem folytatám. Hosszú szünet leve . . .
A mécs ingó világa mozgatá
Az ellenző árnyát az ágy felett.
Verejték lepte a kór homlokát,
Lélekzetét fuldokva szedte ; nagy,
Nehéz harc volt, mit látszék küzdeni,
Vergődve, mint a rémült skorpió,
Mely vég, halálos csípést tőn magán.
Mozdúlatomra felriadt . . . merőn
Nézett reám, s felém nyujtá kezét . . .
‚Boldogtalan, mért nem vagy nyugodt!
Felelj meg e kérdésre tenmagadnak!
Mondod, hogy jól tevéd, amit tevél :
Emlékidből végy hát enyhűletet!
Üres beszéd : hit, lelkiösmeret?
Fogódzzál a gúny- s tagadásba! — Im
Itt a világ, tartson meg a világ!
Mi háborit, ha tulnan semmi sincs?‘

Felkeltem ágya széliről, de ő
Reám szökött, mint a vad, és kezem
Rekedt kiáltás közt ragadta meg :
«Ne, oh ne hagyj itt, vallás embere!
Oh hallgatom már, hallgatom szavad!
Irtózom . . . félek . . . s nem tudom mitől . . .?
Hah, mondd meg : mit tegyek? hová legyek?»
«S mondám: ‚Bízz’!‘ — «Nem merek!» — ‚Higyj.‘
«Nem tudok!»
«Taníts meg rá : mikép kell bízni, hinni?
És . . . távolítsd el . . . innen . . . a halált . . .!»

Kezem folyvást szorítva, hátradőlt,
S inkább nyögött, sirt, mint szólt a beteg ;
Nem fedte már verejték homlokát,
Ónszínüvé változtak a szemek,
S körültök ott, hol a köny utja van,
Fényeses, vörhenyeg szalag vonult,
S az arcot gyenge csuklás rángatá . . .
E *száraz sírás* iszonyú vala!

Láttam, hogy véglobbot vet a kanóc,
Hogy szólanom kell s gyorsan . . . amidőn
Remegni kezdtek a tagok, s belém
Fogózva még inkább, a kór nyögött :
«Nem, — nem megyek!» — De elment, halva volt.

*

Kivéve a halottéból kezem :
Egy székbe rogytam . . . elhagyott erőm
A borzalom s felindulás miatt.
A jelenet mélyen hatott reám . . .
S némán ülvén az éji csendben ott,
Szél-lebbenést gondoltam érzeni ;
Szines felhőt látott behunyt szemem
S *egy kéznek újját* a felhő között.
Elmémre sok, nagy gondolat tolult :
Élet s halál . . . lélek s test . . . öntudat
Meg nem haló, fulánkos férgei . . .
Örök biró . . . itélet s fizetés.

KARÁCSON ESTÉJÉN.

Nem hallod-e? kopogtat valaki . . .
Told hátra, édes anyjok, a reteszt!
Setét van künn s erősen fú, esik . . .
Ereszd be a szegény utast, ereszd!
Boldogtalan, kinek ma útja van,
S ott éri a szent est, hol idegen . . .
Csak erre, erre! bátran egyenest, —
A *szó* elég jókor lesz idebenn!
— Ah, *ifju s vándor*, mint a mi fiunk!

Isten hozott! oldozd le saruid' —
Jól ég a tűz, melengesd fel magad!
Szemközt fogott a csapkodó vihar :
Hajfürtöd a két orcádhoz tapadt!
Hja, szenvedés az útas élte most . . .!

Szél ostora s köd a kisértete;
Ember s hajlék öröm reája, kit
Éhes, vonító vad kisérgete.
— Nem jársz-e künn te is, szegény fiunk?

Elébb, elébb! ugy hátra mért vonulsz?
Tied köztünk az asztalnál a hely;
Szerény tálunk mellett bor és kalács,
Elégülj meg, vidúlj fel s ünnepelj!
Vendégünk vagy; szállást ad e fedél,
S alatta szél, hideg, ne félj, hogy árt!
Megosztjuk, ami jót nyerénk, veled,
Nyujtsd közelebb azt az üres pohárt...
— Hol ünnepelsz te most, jámbor fiunk?

Aztán beszélj, hadd halljam a szavad,
S hogy ifju szívednek mily álma van?
Nagy cél után kellett eredned a
Széles világnak ily fiatalan!
Élnek-e még szüleid, akiket
Ugy érdekel szerencséd és bajod?
Hazafelé fordúl-e már utad,
Vagy a tiéid' még messzebb hagyod?
— Mikép az a mi kedves, rosz fiunk!

Mert úgy van az! oly balga a szüle,
Hogy a fiak serdült korára vár...
Akkor kiszállanak... S árván marad
Üres fészkében az anyamadár.
Bár szüntelen fáj, fáj... *ilyenkor* ont
Az a hiány legkeserűbb könyűt,
Midőn az édes, vagy szent alkalom
Nagyot, kicsinyt aháznál egybegyüjt...
— Mikor térsz meg, mi várva várt fiunk?

Mikor telnek be édes álmaink...?!
Ugy lenne majd végóránk is nyugodt...
De im éjfélt üt, — a hivő világ
E nagy s dicső ünnepre eljutott,

Hogy reggel új, szent érzések között
Hallgassuk a váltság örök szavát:
Hajtsuk fejünket nyúgalomra most: —
Jer, a vetett ágy vár... jó éjtszakát!
— Jó éjtszakát, mi szeretett fiunk!

1863.

Jer, jer, s a dűlőkön tekints el!
Járd bé a halmot és mezőt,
Mely máskor annyi drága kinccsel
Biztatta a szántóvetőt.
Hajlott kalászban, habzó fűben:
Remény mosolygott teljesűlten.

Pusztán leled most a vidéket,
Elszomorít tekintete...
A rét hamvas, mikép az égett;
Nincs fűszeres lehellete. —
S mely ingyen, buján terjed, a gyom
Sikertelen küzd, hogy fakadjon.

Midőn a hűsebb est alájő,
S csendesség van távol, közel:
Nem a megért, ingó kalászfő,
Mely hallhatón zizeg, neszel...
A fű torzsát metéli, ortja
Bogaraknak nyüzsgő csoportja.

Ez nem az ősz várt pusztasága,
Melyből a pajta megtelik;
Midőn a megfáradt barázda
Pihenni vágy kikeletig,
S hasznáról, mit a gazda vett el:
Kövér, szines tarlója a jel.

Csapástól most a föld kietlen!
Az élet érverése áll;

Vénség az ifjú kikeletben,
A termő nyár ölén : halál,
Melyben, mi él még, sorvad, elvész . . .
— Az Úr dorgál, övé ez a kéz!

Ez int s meddő az éj, a hajnal,
A felleget szél hajtja szét ;
S tüzes nyillal lövetve nappal
A tikkadó föld kebelét :
Ezt megrepeszti hosszan, mélyen . . .
S szivünk gyötrelme szól sebében!

Ki fenn, szarvat szoktál emelni :
Alázd meg, oh ember, magad!
Erőd, nagyságod íme semmi . . .
Mit gőgöd oly gyakran tagad!
Mért állsz tétlen, csüggedve némán
A pusztulás rideg tájékán?!

Az Úr erős, igaz : nyomorral
Ő aki sujt, ő aki int ;
De jó is, — bölcs *gondjába* foglal
Mindent, mi van, nagyot, kicsinyt ;
Ott áll az ember, porszem, fűszál.
Őt ismerd, féljed s benne bizzál!

BÉRC ÉS LAPÁLY.

«Hallgassátok meg szavunkat,
Akik fenn a bércen laktok!
Holott köd jár, rövid a nyár,
Közel felhők méhe csattog ;
S megfelézi a fukar föld,
Mit a szorgos kéz belévet :
Nappal terhes, éjre félős ; —
Iga, tengés, kín az élet.

Fogadjátok meg szavunkat:
«Szálljatok le a lapályra!
Termő partok közt foly itt a
Folyamok gyors, népes árja. —
Gazdagulni, boldogulni
Vár a sikság, a fenyér lenn;
Jertek, jertek lakni hozzánk,
Legyünk egy són, egy kenyéren

Nyereség lesz együtt élni —
Mély aknában kincset ásunk,
Öszveszántjuk mezeinket,
És közös lesz garmadásunk.
Tér vadából, tó halából
Meg nem csonkúl a jogos rész;
Egy pohárból isszuk a bort,
Mikor szivünk bánatos lész.

Jegyet hordtok, s ez mutat most
Makacs, érdes, elvonult fajt:
Kemény erkölcs, durva köntös
Lágyul, enyhűl s finomul majd.
A szilaj fiú lovag lesz
S hó nyakára, a magaslat
Megszelídült vadgalambja,
Selymet illeszt, gyöngyöt aggat.

Megmutatjuk városinkat,
S bámulat visz rajtok által;
Bennök minden szép, merész, nagy,
És határos a csudával!
Láthatjátok csarnokinkat
Uszva fényben, rakva diszszel
Hol zaj, illat, lakma és élv . . .
Melyet boldog aki izlel.

A világot, nagy világot
Mi fedezzük fel tinéktek;
Új a lég is, új a föld is,
Melyet szivtok, melyre léptek!

Mért kövön, mohon sanyargni?
Ülni szűk völgy börtönében?
Jertek a lapályra lakni . . .
Itt az élet, itt az éden!»

«Értjük: a sík mily derüs, dús; —
A folyam bő, népes és gyors;
Mennyi áldás, fény, dicsőség!
S mindazt birni: kedvező sors;
De közöttünk nincsen, aki
Kérje nyiltan, lesse titkon;
Itt kivánunk élni, halni
Hegyeink közt, halmainkon!

Jó nekünk a régi erkölcs,
Büszkeség az ősi bélyeg,
És a köntös, mit apáink
Ránk hagyának, viselének:
Szép az ifju arca, bátor
Nap elfogja, szél kifújja;
Hadd legyen csak vadvirág, lomb,
Lányainknak koszorúja!

A sovárgott boldogságra:
Sok és drága, mind kevés még;
Életünkhöz, örömünkhöz
Több van annál: van *elégség;*
Szives munka díja, haszna
A barázdán visszatérül,
Értt gyümölcsöt hullat a fa,
S méz csorog le törzsökérül.

Birjátok a cifra várost!
Minket nem von csarnok, oszlop,
S lázas óra, mit a dőre,
Az éjből a nappalhoz lop;
Nem sovárgunk kényelemre,
Sanyar, tűrés szokva nálunk;
Szokva harc, vész; — reng az erdő,
S nyugodalmas benne álmunk!

Olyan édes a mienknek
Tudni e tájt, völgyet, ormot!
Hű védelme, hő szerelme
Sziveinkkel egybeforrott.
Rázkodjék meg bár az ég, föld,
A hegy a rónára dőlve:
Senki meg nem hűt iránta,
Nem szakaszt el semmi tőle!»

A BORISZÁHOZ.

Világodat ki vígan éled,
Királyilag s nyugton fecsérled,
Mit a fukar perc osztogat;
Mig más lenéz, megró, elítél:
Oh én irigylem sorsodat!

Bolondságban bölcs, dús szegényűl,
Szerencsés vagy szerencse nélkül. —
Nyugton ballagsz járt útakon;
Nem futsz az ingovány lidérce,
Hiú remény után vakon.

Vágyad könnyen s gyúltába' célt ér:
Hajt a borág, — s a csalfa cégér
Lóg mindenütt, unszol, becsal...
Belől fogad szép szó, tüzes szem,
Vár a kedvet-szító ital.

S még némán ülsz, nem nyúlsz borodhoz:
A jó sors víg barátokat hoz;
Valamennyi korhely, de hű:
S minő órák! mint tombol a sziv...!
Ha szólni kezd a hegedű.

Megszépül a világ s kitárúl...
Szivárvány int a láthatárrúl,

Zöld ágon ül dalló madár;
Örömben reng a tiszta csermely.
S a szellő *azt* susogva jár.

A bor s a jókedv árja pezsdűl:
Szép, szép az élet mindenestűl!
Útán, mely rózsás, egyenes,
Igazság, béke csókolóznak...
Hibás az, ki hibát keres!

Hol volnának szirtek, mocsárok?
Nincs itt kétség, nyomor, seb, átok.
A más mellére nincs ki hág...
Olyan jó s boldog minden ember...
Éljen e szép, dicső világ!

Igy. — S elszunyadsz a csárda padján,
Kemény az a diófa, — hagyján!
Elég finom pelyhhel tömött
Párnán ohajtják a te álmad,
Mely ringat lágy karok között.

Igyál... igyál. Boldog halandó!
Lehetnék bár hozzád hasonló,
Olyan, ki a pohárhoz ért:
Fagyos józanságom' cserében
Odadnám a hő mámorért!

Csalódni és szunyadni vágyom...
Hogy az élet mindig ne álljon
Torzképivel szemközt velem;
Mert kín mindent érezni, látni,
Igy józanon, igy éberen.

Küzd sok nehéz kérdéssel elmém,
A bog csalárd végét ha lelném:
De bontva, még inkább kötöm;
El-elhagyom, meg újra kezdem...
Munkámban nincs süker s öröm.

Remegve várom, ami majd *lész;*
De hallgat a szó, nyugszik a kéz,
Mely rögtön alkot s romba zúz ;
A multat kérdem a jövőről . . .
De nincs tanács, nincs kalaúz . . .!

Gyötrődöm és lelkemre gyűl sok.
Az *álló ködben,* emly körül-fog
És nem vonúl alá, se föl :
A gondolat . . . a gondolat, hajh!
Az észt rabolja el s megöl!

A HAJÓ.

Megszünt már a vihar, felhők nem dörgenek,
S még zúg a tenger, e tajtékzó szörnyeteg ;
Keblében, amelyet a szélvész fölzavart,
Önerő táplálja a rémes zürzavart.

Hol a hajó, mely a habok gyüremletén,
Az örvények felett átsiklott könnyedén,
S vitorla-szárnyakon vigan repülve ment?
Hol a kevély s erős hajó . . .? temetve lent!

Derékban heveder szorítva s védve pánt :
Pontos kormánya volt s ügyes, ki véle bánt ;
A szélbe sokszoros vitorlát fejte ki ;
Nagy s drága kincseket titkoltak rejteki.

Kik a hajót birák : vidáman, délcegen
Járdaltak a szellős, napos fedélzeten ;
De a nyirkos fenék deszkái közt, alúl
Zord képü emberek ülének szótlanúl.

Habár közel, mily más világ az ott s ez itt!
Mig járja a hajó vizek sík mezeit,
Melyet kimond az ajk s titkon az elme sző :
Hang, vágy és gondolat mind oly különböző.

‚Mily pillanat! most kél a nap...! s ég, viz kigyúl...
Káprázik a szem s a lélek, csudáitúl!‘
«Az ég boltját homály vagy fény borítsa bár:
A szűk hajóüreg nekünk a láthatár!»

‚Elmult már ennyi nap... elmulva annyi még:
Feltűnik a part, rév s az ösmerős vidék...‘
«Mindegy: ha tán nyugodt öbölbe zárkozunk,
Vagy a nyilt tengeren kóvályog árbocunk».

‚Színt vált a víz... im a nap arca mint tüzel...
Félő, hogy változik... hogy a vihar közel...‘
«Mily lomhaság! hajónk alig lendül s megyen,
Az éjjel még kemény tánc lesz, — de hadd legyen!»

‚Kitört a vész! ropog vitorla, és kötél...
Munkára, aki bir! helyére, aki él!‘
Szorúl a szív, de a válságos pillanat
Erőt fokoz, s ijedt bátorsággal ragad.

«Szél s tenger összevész... szegény naszád, neked
Szerencse, a vitát ha végig nézheted!»
És minden arc nyugodt, minden kar öszvefont; —
Egykedvűn nézik, hogy a gyilkos ár beront.

S mig összeütnek a zajgó hullámkörök:
Valami úgy kacag, sikoltozik, hörög...
Mily zakkanás, robaj, midőn, a vad futam
Közben, egy-egy sulyos horgony alázuhan!

Örvény fogadja be az olcsó s drága sulyt,
De a haszon kevés, mit kidobása nyujt;
A lég örvényzik fent, alant a mély özön...
Sírnak... kiáltanak... nincsenek eszökön.

‚Lohadj hullám, lohadj! fáradjatok szelek!
Oh éltem s kincseim, mikép is mentselek!
Csupán egy deszkaszált: gyarló, kétes tutajt,
Min a szél valamely sziget partjára hajt!‘

«Zuhanj hullám, zuhanj! kacagjuk bősz dühöd,
Melyben e nyomorúlt hajót hányod s ütöd.
Nyisd fel mélységeid', szilaj, sötét elem:
Benyelsz, elveszni látsz, — de félni... félni nem!

Élet, halál? velök minket alkudva láss!
Mit nyujta? mit vesz el? könnyű a számadás...»
És szörnyü: mig együtt pöröl, kiált s felel
A lázongó tenger, a lázongó kebel!

Hallá a mélység e merész, vad szózatot,
S ingerlé tán e nép, mely meg se borzadott,
Vagy *rokonszenv* hatá meg a borzalmas árt:
Mert annyi zord szivet rögtön karjába zárt.

Hol a kevély hajó, mely mint madár repült?
Boldog, boldogtalan népével elmerült...
A vész felhői már csak távol dörgenek:
S még zúg a tenger, e tajtékzó szörnyeteg.

A MADARAK MÓDJÁRA.

Az idő már őszre fordult,
Erdő lombja gyérűl, —
Magas fűszál virradatra
Megőszül a dértűl.
Ki egy nyájas kort, szeretve
És dalolva végze:
A madárnak szél- s esőben
Omlik egybe fészke.

Tavaszkor, a szép de múló
Idő érzetével:
Szárnyasoknak fürge népe
Nagy sietve fészkel.
Édes vágya teljesültét
Epekedve várja...
S alkot, épit hevenyében,
— Madarak módjára.

Ez megszáll a zöld vetésben
S *rög* megett tanyázik,
Gyenge bástya mely esőben
Könnyen széjjel-ázik.
S mit a szél is földre hajlit,
Elmetél a sarló:
Búza szára oly törékeny,
S oltalomra gyarló.

Az lakást a kert zugában
Csak közelre néz ki,
Nincs gyanúja, mely lakatlan
Tájra menni készti.
Erősségül hordva tüskét,
Kényelemre pelyhet:
Megvan a lak, — benne minden
Megvan, ami kellett.

Úti sár a fészke ennek,
S nem törődik azzal,
Hogy amelyre felragasztja:
Magas, ódon a fal. —
Annak jó a tó vizére
Törve hajló gyékény,
Hányatván a szél s dagálynak
Vészes csalfa kényén.

Az idő már őszre fordult,
Nap világa hűlve;
Bús az élet arca, gyorsan
Omlik össze műve.
S a madár, bár lássa fészkét
Eltiporva földig:
Építménye pusztulásán
Meg nem illetődik.

Mihelyt elmult a komor tél
S pezsg az élet árja:
Őt az erdő, lombos ágán,
Édesgetve várja;

Mihelyt a sziv hő, családi
Érzelemre gyúlad ;
Maga is, a maradék is
Könnyen rakhat újat.

Gondja, tiszte nem soká tart,
S nincs szivére kötve
A jövendő nemzedéknek
Bármi sorsa, üdve.
Felnövelvén a kiszállni
Nyugtalan családot :
Ennek ajkán nem leend ő
Átkozott, sem áldott.

A nyomort a maradéknál
Nem tetézi szégyen.
Hogy az ősök alkotványa
Csorgó, düledékeny.
Nincs ok a kimultak álmát
Háboritni váddal,
Hogy megronták a jövendőt
Léhaságuk által.

Az idő már őszre fordult,
A fa lombja sárgul ;
Madárfészek elhagyatva
Lefordúl az ágrul.
Meg-megzúdul a fagyos szél
Gúnyoló nótája :
— *Balga nép, a percnek épít,*
Madarak módjára ! !

A SZERETET.

1863.

Felkölt az inség zordon angyala,
Parancsát osztva bősz szolgáinak ;
És a sötét had el-szétnyargala . . .
Pusztitni gyors, erős, — engedni vak.
Járvány, égés tanyát, várost keres,
Halmot, mezőt a rekkenő aszály,
Hogy amidőn gond, baj már is feles :
Kenyér nélkül maradjon annyi száj.

— Hah, mily szín lész az emberen, midőn
Elhullni látja, mint Jób, nyájait!
S nem állhatván a lángoló tetőn :
Ajtót korom-, füst-, zsarátnakba nyit.
Gyönyörködöm, ha jobbat vár, mikor
Csak változást hozok rá új bajúl ; —
És ő rendet, jogot lábbal tipor,
A fájdalom miatt megszilajúl.

S nyujt-é vidúlást hegy, völgy képe? Nem!
Réten, barázdán kisül fű, kalász ;
Lész nyilt keblével a föld éktelen
S önhamvában feloszló hulla, váz.
. . . Imát hallok, mely kárhozik, tagad,
Kacajt üt ajkam, hogyha láthatom
Az embert, mint éhes fenevadat
Verekedni egy íznyi falaton!

S hozott bajt, kínt, de a setét öröm
Korán volt a megsujtolt emberen,
Nem birt mozditni a határkövön,
Hogy szív szívhez legyen hült, idegen ;
Az érzés nyugtalan felrezzene . . .
És rendbe hozni, mi feldult, zilált :
Kinyult a munkás részvétel keze ; —
— Az ember szenved, a testvér kiált . . .!!

Levél, szirom ha csüggedt, halavány,
És szomjuság epeszti a kehelyt;
Kicsíny a csepp, mit a nap hajnalán
A szánó ég szül és a földre ejt;
Kicsíny a csepp, de áldott, enyhitő,
Egy-egy nap élte biztosítva van,
Míg felleg gyűl s jön a régvárt idő,
Melyben eső hull csendes-gazdagan.

Hull a köny is . . . szünik milljók jaja,
Világ gyúl a nyomor vermén, alant;
Megnyílik a paloták ajtaja,
Behíva meztelent, hajléktalant.
Megindulással van szem, szív teli . . .
Nagy és kicsiny, szegény s dús egyetért;
A kalibák lakója megszeli
Az éhezőnek barna kenyerét.

Ah, e nehéz seb közösen sajog . . .!
Mi egynek árt: mindnyájunkat fogyajt:
Ragaszkodást szültek nyomor, bajok,
S megosztunk most fájdalmat és sohajt.
Hadd hivja vissza bősz küldötteit
A rontó szellem, szégyent aki vall . . .
Nem, nem! a legkisebb se vész el itt!
— Im az oltár, hű áldozóival!

S kiben mindennek teljessége lett:
Szent égi láng! magasztos hatalom!
Jelen van az áldozók közepett
A múzsa is e szerény lapokon;
Tömjénnel jött fénylő oltárodig,
Honnan minden, mi nagy, szép, s jó, ered,
Kiben áll a világ s megtartatik,
Te égi láng: szeretet, szeretet!

AZ ESZTENDŐ VÉGÉN.

Mint habja a sebes folyónak
  Sietve zúg alá,
És nincs erő, mely a lezajlót
  Visszafordítaná:
Nap nap után elment, betöltve
  A megszabott határt,
S mi érezzük, hogy életünkből
  Egy év megint lejárt.

És oh mily év volt ez! hozott ránk
  Bút, gondot és sanyart . . .
Fejünkre gyászt tőn és szemünkből
  Kínos könyűt facsart;
Mély csüggedésbe ejtve gyakran
  S hálót vetett elénk . . .
Ah, csuda volt, hogy el nem estünk
  S meg nem emésztetének!

És mely nekünk vajmi kevés jót,
  De sok gonoszt adott:
Rideg szóban említsük-é a
  Lefolyt órát, napot?
Az évre hangos, terhes átkot
  Kiáltva szertelen:
Emléke is legyen szivünkből
  El-kitörőlve . . .? Nem!

Kényeztet a jó sors; — kevéllyé
  Tesz, bűn- s bukásba ránt;
A bajt, nyomort ösmérje keblünk
  Gondos kertész gyanánt!
Ennek keze gyomlál ki onnan
  Nagy-sok mérges gyomot,
Mely annyi szép erény-virágot
  Növésben elnyomott.

Az Úr bölcs, jó, ő adja nékünk
Az édest, keserűt;
Amazt fogadd hálaadással,
Ezt gyáván ne kerüld!
Ő hordja e roppant világnak
Örök nagy gondjait...
Öröm- s búban, élet- s halálban
Kössön hozzá a hit!

Hangozzanak fennen szivedben
Az erkölcs szavai,
Légy, a magas célt nézve, ember,
Keresztyén s hazafi!
Áldozz', hogy a szent láng ezer szív
Fagyát olvassza fel,
Tudj hatni, türni és szeretni,
Meghalni is, ha kell!

Igy semmi nem szülhet szivedben
Aggályt, rémületet,
Lábad' oroszlányokra, s áspis-
Kigyókra vetheted!
Jöhet jó s rosz év, bú, baj árja,
Amely feléd rohan:
Megállhatsz minden rázkodásban
Nyugton és boldogan!

EGY KÖNYV OLVASÁSA KÖZBEN.

1865.

Midőn ezt a könyvet kitárod:
Hívd egybe nőd, fiad s leányod,
Mind, aki lelkeddel rokon!
Komoly hangon olvasva nékik,
Mig által-érzik, által-értik,
Mi írva áll a lapokon.

Becses könyv ; — bár szerezve gyorsan ;
De minden szó- s mindannyi sorban
Hevít a tűz, mely benne ég ;
Csak egyszerű ecset-vonások,
De hogy megint csudálva lássuk
A bajnokok képét : — elég.

Sokáig állt hüvelybe' szablyánk,
Holtnak hittek, midőn csak alvánk
A tespedő idők szerint ;
Mig álmunk — a kürt-szóra — széledt,
És a világ az árva népet
Mint hőst látá s félé megint.

Gyorsan gyült a maroknyi tábor,
Az ellenség haladta százszor, —
De annak népe hazafi . . .
És a fegyver szörnyű sebet vág,
Halált hord az, ha a szabadság
S a hon szerelme huzza ki.

S mint vérhollót a sólyom vagdal :
Vivák, tépték gyors támadattal
Az ellent a bajnok fiak ;
Harcolni sebben, éhen, fázva,
Győzni s halni nevetve, játszva :
Oly könnyü volt mindannyinak!

Tell bajnokit, mig küzködének,
Óvák, rejték a sziklabércek,
Tetszést rivalgva hangosan ;
Mieink a sik-térre szálltak,
Hol, mint a szélnek, a halálnak
Egyenes és gyors utja van.

Ez volt az év! Csudáknak éve!
Rege-hősek láttattak élve,
Minőkről álmodunk csupán . . .

A történetben ami fényes,
Szörnyű, dicső, nagy s ünnepélyes:
Következett egymásután.

Mily nép . . . mily harc . . . mily hősi szellem!
Felkölt a Hun s itt volt a Hellen,
Láttuk Zamánál Scipiót;
Thermopilae és Aquiléa
Szemünk láttára védve, víva;
S bősz Amurád megdöntve volt!

És a remény, és a dicsőség
A hont s a honban el-betölték
A szíveket s a levegőt . . .
De közbeszólt a sors kajánul,
S a ránk-omolt észak sulyátul,
Mi volt, megszünt, mi állt, ledőlt.

S lőn némaság, — lőn éj, gonosz, vak . . .
Elestünk, mint a zsibbadott tag,
Szivünk maradt csak melegen;
Mig elnémult ajkunkon a szó:
Fenn-volt, mint a beteg-virasztó,
A vérző, mély honszerelem.

Kurúzslót, írt kerülve titkon:
Tűrve győztünk fájdalmainkon;
Használt, mi súlyos volt s fanyar . . .
A mély sebét nyaló oroszlán,
Azt új meg új vérzésbe hozván,
Nem óhajt gyógyulást hamar . . .

S élünk! — Ébren vagyunk mindnyájan,
Köszöntve a kétes homályban
Már feltetszett szürkületet;
Bár e nép még romokra térdel:
De meglágyul, kit ajka kérlel:
Ki Úr idők, ég s föld felett.

Bár hős árnyak a nagy csatából,
Zord lelkek a martír-halálból
Lengnek köztünk, járnak velünk ;
S e közelség, ez a lehellet
Éget, fagyaszt : — már mégis enged
Munkálnunk és reménylenünk.

Midőn ezt a könyvet betészed :
Sohajts, de szünjék csüggedésed!
Jelen van már a pillanat :
Hogy a sors urnájába nyulni,
Életre vagy halálra húzni,
E nemzetnek lehet, szabad!

SONETTEK.

I.

SZÖVÉTNEK.

Fejed fölött ha függ nehéz borúlat,
Mint láthatárod, lelked is sötét :
Mely szétoszlassa fellegét, ködét,
Hiába várod a fényt, hogy kigyúlad!

S a gyászéjnek, melyben harmat se hullhat,
Magad megadni vagy már eltökélt :
Eszmélj! Szövétneket tarthatsz föléd,
Mely fényével bevilágítja útad!

Az *ige a szövétnek*, égi lánggal
Nappallá lesz az éj hatalma által.
Köd s rém alak szétfoszlik, elsuhan . . .
Csak buzgalom- s hő áhitattal égesd ;
Előtted felderít homályost, kétest . . .
S a földi pályán futhatsz biztosan!

II.

NYUGALOM. RÉVE.

Járván az élet tengerén, ha rongált
Hajód forgatják örvény, szélveszek ;
S a hab, mit a kormány nagy küzdve szeg,
Fel-felcsap és tajtékozón omol rád :

Forditsd a part felé roncsolt vitorlád',
Hol köd, s rémképek nem kisértenek ;
Ott megpihensz, ki fáradt vagy s beteg,
A vészes ut terhét, gondját ki hordád.

Igy hátra hagyva tenger szirteit,
S gyöngyét, mely annyi lelket elveszit :
Szebb öröm vár a békés öblöt érve,
Lágyan rengő hullámin amit ad
Elmélkedés és buzgó áhitat . . .
Befogadván a *nyúgalomnak réve.*

III.

OLAJÁG.

Ha meghajolt már a kereszt-nyomott váll,
Az ajkon némaság a gyász pecsét ;
Sok szép reményt ha szíved elfecsélt,
S az élettel, világgal meghasonlál :

Legyen nagyobb erőd a fájdalomnál!
Hajnal derűl az éjből, bár setét, —
Érezd a köny s próbáltatás becsét :
Hidd, hogy atyád, hogy szán, szeret, ki dorgál.

Tűrj és remélj! *Elmélkedjél, imádkozz!*
Hadd térjen a beteg lélek magához . . .
Így, ha követje *ottfenn* megjelent,
S mint a Noé galambja vissza-szárnyal
Zöld olaj ág- s az ég jó válaszával :
Mit ujra megnyersz : lelki béke, csend. —

NŐMNEK.

Ezt a könyvet, gyöngéd emlék gyanánt,
Fogadd tőlem, kedves jó Hitvesem!
Rég ideje, hogy e némult koboz
S ajkam szavát nem vehetéd Te sem.
De elfogult, rokonszenvből, ne légy,
Sokat remélve e könyvhöz ne nyúlj!
Nem tartalmaz magas eszméket ez,
S alig leend előtted benne új.

Mind hallád már tőlem, mit itt találsz:
A szent házban, — az is mily rég vala!
S együtt ha olvasók a *Bibliát*,
Hol csergedez a lélek itala.
Hallád: réten, ligetben, halmokon,
Mikor virág s halvány lomb nyult felénk,
Ha néztük a csillag-födött eget;
S a bölcsőnél, vagy a sirnál ülénk.

Mégis leírom. — Nálad hadd legyen...
Mert tán előttem nagy, hosszú ut áll
És menni kell... csak az bizonytalan:
Mikor szólítnak ama kapunál,
Hová az élet minden úta visz
S a bujdosó megérkezik *hamar*.
Korán... s nehéz... de én készen vagyok:
Legyen meg, amit Isten úgy akar!

Örökségül mit hagyjak én reád?!
A szent becsület *minden* vagyonunk;
A drága kincs orcánk derűje volt,
De ah, immár ebben is megfogyunk!
Mégis, — panaszra nyilva ajkaink —
Ne légyünk, oh Hivem! hálátlanok:
Az Istentől sok jót, áldást nyerénk,
S valánk hosszú időn át boldogok.

Én, vagy Te: meg kell egyszer kezdeni,
S az elválás mindig csak *bús* lehet; —
Multunk fellobbanó emlékinél
Melengesd és derítsd fel lelkedet!
Szép emlékkel még nem szegény a szív,
Bár a jelen keservet nyújt talán;
A gyémánt a nappal magába szított
Fénytől világol a vak éjszakán.

S a bú is enyhül. — Mely tennap gyötört:
A szenvedés, kész csillapúlni ma;
Segélje az idő orvos-kezét
Foglalkodás, elmélkedés, ima;
Fohászodat bocsásd az égre föl,
Mely annyi sebre enyhet harmatoz
S a lelki béke olajága lész,
Amit hited fehér galambja hoz.

Ha úgy tetszik, hogy minden elveszett,
S már a *reménnyel* is ha felhagyánk,
Van még, ki hozzánk nyájasan beszél:
A *vallás*, a mi édes jó anyánk. —
Hiván, *ki fáradt s megterhelve van*,
Kinek az élet új, új harcot ad:
Igér és nyujt vigaszt, könnyebbülést...
— Ennek keblébe rejtsd bús arcodat!

Tűrj s légy erős, minő Te lenni tudsz,
Ki könnyüvé teszed a nehezet;
Kínom sulyával ez örvény fölött
Mi tart fenn engem? Lelked s kis kezed!
Áldás reá! — De légy tengyámod is,
Tartson fel a hit, bizalom s erély;
Nem lész magad, — kisér, óv szellemem,
S Isten veled marad: — ne félj, ne félj!

Hajolj meg a *változhatlan* előtt. —
A bősz vihar, mint óriási bárd,
Ketté szakasztja a dacos fenyőt;
De a meghajló fűszálnak nem árt.

Oh, lesznek még, bár nem zajos, de szép,
A bánatban megszentelt örömid ;
S tudod, hogy a köny is, mint a mosoly,
Megszűnik egyszer. — Az élet rövid!

Rövid ; de csak e földi élet az,
E fájdalom- s csalódással rakott ;
Ne ezt, — amazt tekintsd, lelkem fele,
Mely tiszta fénnyel int felénk *amott!*
Szerettid már mind ott várunk reád,
S hozzánk felszállnod nem leend nehéz,
Hol hervadást nem lát a koszorú,
Mit Isten a hívek fejére tész.

UTOLSÓ VERSEIM.

Kedves nőmnek.

I.

Szerettelek . . . most is hiven fogadlak,
Halvány képeddel, csendes, tiszta ősz!
Bús kéje van érzésnek, gondolatnak,
Amely szivemben kisér s megelőz.
Ez érzés tán még bölcsőmben fakadt :
«Ősszel születtem, hervadt lomb alatt!»

Alig volt még az ég ködös, borongós,
Még sok virág fény- s harmatért epedt
Már, mint a titkos ihletet kapott jós,
Ugy érezém szorongni keblemet ;
Csudás vegyület : bánat és öröm
Fogott el mindig, oh ősz, jöttödön!

S mint látja a beteg képén a hű szem
A lassan terjedő halványodást :
Felösmerém mezőn s lombfedte bércen
A még alig tetsző baljós vonást,
Mely a dal-, fény-, s mosolygó képletekből
Csendet, homályt s bús hervadást jövendöl.

Aztán, hogy már hullt a fa lombja sárgán,
A himzet, mit tündérek keze szőtt,
Színvesztve állt ; s a nap, nyájas sugárán,
Még búsabbnak tárt fel völgyet, mezőt,
Midőn nem hallám a madár dalát
S minden álomba tért, halálra vált ;

Völgyben, halmon, midőn mélán bolyongék
S leültem a lombejtő fák alá,
— A holtaknál csak a patakcsa folyt még,
A *sirató* tisztét elvállalá — :
Abból, mit a tavasz, nyár szül s felápol,
Romnál egyéb nem volt közel, se távol.

Énekkel ajkamon, lanttal kezemben
Virasztám a haló természetet ;
Kedvesimnek a virágtól üzentem,
Mely a kimúlás keblén reszketett, —
Mosolygva sirtam, kéj s bú meghatott :
«Életre kél egykor, ki most halott!»

A szellőben, mely a bús tájon fújt át
— Sok hervadt lomb- és szirmot tova vitt —
Tolmácsolám az elválók bucsúját,
Közöltem a haldoklók csókjait.
Ősz! *most végül is* rólad szólva még :
Én hű lovagod, dalnokod valék!

Légy hát te is jó, légy hálás irántam,
Ki már vagyok hervadt, hulló haraszt ;
Jöttödre tán nem is hiába vártam,
Mely életem fájáról leszakaszt.
Az én időm is talán letelik,
Hisz' haldoklásom tartott évekig!

Égő szemem behúnyom mindörökre,
És elenyészik érzés, gondolat,
Midőn a sír nyugalmas, néma gödre
Feledésre s álomra béfogad.

Oh ősz, én oly keményen hányatom!
Elaltatsz-é kész, puha ágyadon?!

Itt hagyni bírom a roppant világot,
Természetet s csudái halmazát,
— Lelkem nehány barátja légyen áldott! —
S mindazt, miért imám az égbe szállt;
Csak *egy*, mit bús lelkem kínnal visel:
Elhagyni *Őt* is, ah még *Őt* is el!!

II.

Ablakomban a borostyán
A meleg s az élet fogytán
Búsan hervad, csüggedez;
Szegény, sárga-zöld levélke,
Félig halva, félig élve
Hajol bús testvérihez.

A nagy éj jön nem sokára...
Téli napszállat sugára
Ömlik át az üvegen:
S reszket fényesen, vidámon
A virágtalan virágon,
Mely lenn fonnyad, s üde fenn.

Léteért küzd a folyondár...
Hol tavasszal fúvalom jár,
S a derült menny tündököl:
Folyásával arra fordúl,
Vágyván a szűk hézagon túl
A magasba jutni föl.

Esti súgár, szép, enyelgő...
— Éled szegény *csalódott* tő,
Hogy csókjával illeti —
Izzó szikrát ontva néha,
Majd elsápad és helyét a
Gyors homálynak engedi.

Kórágyamban fekve némán
Merengek az est játékán,
Mely lefoly *repkényemen;*
S magamat ugy nézve, mint *ezt*,
Bús a kép, mit rám is illeszt
A borongó képzelem.

Pályánk nem tart már sokáig,
A nap gyorsan éjre válik,
A nyár téllé zordonúlt...
Mig *futottunk s fennre törtünk,*
Minmagunknak nem növeltünk,
Csak halotti koszorút!

Haraszt, kóró ki nem zöldűl...
Szomju föld a tört cserépbűl
Új erőt nem önt belé...
Mit keresnél... mért mulatnál
Oh én-lelkem e romoknál?
— Fölfelé... *csak fölfelé!!*

III.

Gyakran *sirod* hantját, virágit
Öntözve, kedves kis fiam!
Vagy ülve bús szivvel *fölötte,*
Az est késő óráiban:

Elgondolám, mint játszadoztál
Egykor zajongva térdemen,
Elgondolám: *mily rosz magadnak*
A bús üregben odalenn.

Várj!... nem soká ketten leszünk ott,
Sirod' választom nyughelyűl;
De ah, akkor szegény anyácskád
Hogy' marad ittfenn *egyedül?!*

ROMÁNCOK, BALLADÁK

LANT ÉS KORONA.

Ti a költő dalán csak elmulattok :
Szép nektek az, csillogó ékszer, bársony ;
Ha tudnátok, hogy a dalnok szivéből
Mint támad az, fájdalmas éjszakákon!
S jól esik-e könyezni énekére?
Kap-e szikrát lelkétől lelketek?
Hogy a multon s jövőn, búban s reményben
Vele függjetek, vele égjetek!?

Jár a költő, mint Illyés, tűz-szekérben,
Fent, fent . . . honnan mindenki más leszédül!
Repültében aláesik palástja,
S mosoly, köny lesz, jóslat szól énekébűl.
Legyen a föld, kincs, fény tiétek! ő nem
Lehetne boldog s gazdagabb vele!
Nélküle bús a föld, szegény az élet . . .
Szenteltessék meg tőletek neve!

*

Elindul a dalnok, hű úti társa
A lant, s keble mosolygó szép világa ;
S hol bűvös dalát elárasztva jár :
Mint hangos erdő zeng a földhatár.
Ki az égboltra hinte csillagot,
Szóló ajkat a madárnak adott,
Szerzé a szellőt és a szélveszet,
A sziklát, völgyet, a hűs kutfejet,
A tengereknek mély ágyat vetett :
Megénekli a dús természetet.
Megénekli, ki a dús természetben
Nyilván vagyon fákban, kőben, szivekben.

Borong a szív, az emlék megragad,
Emlegetvén az ifju álmakat ;
Zajlik, dobog, ha énekel szerelmet,
Az esthajnal muló derűje mellett.
Ha megcsapja az omladékot éjjel,
A költészet bűbájos vesszejével :
Ébrednek a hősek, — a rom felépül . . .
— Ah! hogy' nem szállt ránk lelkök szép hevéből!

Megy a költő, — s ahol dalolva jár :
Virágba öltözik a földhatár,
Örül, sir a nép, hol zendül dala,
Szivét találva érzi általa ;
Száz fő hajol meg a dicső előtt,
Megelőzi dicsének híre őt ;
S a nagy világon bármely utra tér :
Fején fris ágtól zöldül a babér.

*

Nagy tenger partján a dalnok kiszáll,
Hallani őt vágyik az agg király ;
Ki mond, — hallván a lant zöngelmeit : —
«Jó dalnokom, maradj örökre itt!
Agg éltemnek már hosszu árnya van,
Az est nyugalmát várom nyugtalan!
Napom folytán ki küzdöttem sokat :
Szelíden jőjön rám az alkonyat.
Kincsem sok, birtokom kiterjedett,
Országolván tiz nagy nemzet felett,
Dalolj, mig élek, édes dalt nekem,
— Aztán legyen koronám fejeden!»

«Oh nagy király, hadd menjek én tovább!
Ugy sem lelnék fényesebb koronát,
És távolabb terjedő királyságot,
Mint mellyel a lant istene megáldott.» —
S indul, — de van lánya is a királynak,
A lány kecsén sziv s gondolat megállnak.

«Dalok, mi édes szavad hallanom:
Hogy nem tántorit fény és hatalom!
Mit én adok, dúsan fölér amazzal...
Maradj, maradj! szerető sziv marasztal!»

Sejtet velünk egy tulvilági képet,
Álomködben az élmélázó képzet;
Elámul a dalnok...! képzelme, álma
Valóságban ím hát előtte állna!?
Gyémánttá lőn a gyenge testü harmat...?
Alakot ölt napfény, zene s fuvallat...?
Hová mennél...? itt a világ határa...?
— S a két boldog egymás karjába zárva.

*

Fény s hatalom sugározván körűl:
A dalnok fenn ül trónja biborán;
Ágyát este tündéri kéz veti,
Felébredése szebb, mint a korány.
De kit a dal fejedelmévé kene:
Énekre készti titkon istene;
S ő lantot fog, de harci kürt riad,
Nem zenghet a dal csatazaj miatt.
Léptét kiséri fényes győzelem,
Millió ajkon harsog neve fenn;
S az ünnep-zajban gyász van kebelén,
Melyet titkos, nevetlen bú szorít,
Hatalma nőtt, erőt vett ellenén;
De ah, költőt csak a lant boldogít!

A trón párnája kemény kő neki,
Körül-repkedvén gondok ölyvei.
Vállát nyomja országa súlyos terhe,
Ezer ajk nyil panaszra és keservre.
Itt is, ott is tátongó seb, holott
Begyógyitni mennyit buzgólkodott!
A nemzetek hozzá kiáltanak...
— Majd ráomolnak a márvány-falak!

Hogy nem dalolhat, szenved akkor is,
Ha est borít be völgyet és tetőt;
A szerelem is fájdalmára van
Keblére vonván bájos hölgye őt.
S ha néha titkon lantjához suhan,
Ön egében mulatni csakugyan,
Mit lelke reszketőn hurjára csal:
Ugy tetszik, halvány, szárnyszegett a dal!

Bús a költő, szivén súlyos seb ég,
Mind, amivel bir, néki nem elég!
Ah, más a dal tündér-világa, más!
Ott ha bú támad, van vigasztalás, —
Ott fenn repült, göröngyös itt az út,
Leszorítja a méltó koszorút,
Melyet babérágból a hír fona,
Fejéről a nehéz érc-korona.

De széllyeltépni földi láncait,
Lelket vesz a költő hatalmasan,
Leomlott a gát, a börtön kinyílt,
Szellem s erő felmagasztalva van!
S mely nem volt a költőn, — az emberen,
Fény, hatalom és gyarló szerelem:
Lehullt bilincsként, mind-mind elmarad,
S gyönyörrel érzi lelke, hogy — szabad!

Most szól a lant, most zendül még az ének!
Viharától, tüzétől önhevének
Önmaga is ugy elragadtatik:
Mint árrohamtól a könnyű ladik.
Repül, repül... és amidőn megeszmél:
Eltünt a föld, és minden ami földi...
— Ki már az égbe jut, mért jönne vissza!? —
— A menny örök fényét magára ölti!

BEDŐ.

Hosszú az est, kis házikóm
Csendes, mint a szomjú malom ;
Én Istenem, bizony megöl
Elébb-utóbb az únalom!

Kiált nagy álmosan Bedő,
A negyven éves agglegény ;
S hatalmas ásitás után
Nyikorgó ajtaján kimén.

Meddig? hová? előtte is
Még az titok, de csak halad,
Mig egy ház olmos ablakán
Ő kandisága fennakad.

Benéz . . . a kandalló körül
Vigan zeng a leány-dana ;
Zenét ily furcsa hangszeren
Kedvetlenűl ki hallana?

Bedő a víg fonóba lép . . .
Körben ül a leány-sereg,
Holott, a fürge újjakon,
Dal s tréfa közt orsó pereg.

Ha szál szakad : — sokszor nem is —
Elejtik a pajkos kacsók,
S a macska-gonddal elleső
Legény váltság-jutalma : csók!

Bedőnek tetszik a világ . . .
Jár a fonóba rendesen :
De oh sziréni csábzene!
Torkára forr keservesen.

Mert hogy Kató fortélyosan
Nyakába varrta jó magát,
A fergeteg bérelte ki,
A jó Bedő csendes lakát.

Most durcás, majd szörnyen darál,
A pernek vége hossza nincs;
— Nem-zsémbes asszony, istenem,
Beh csókolandó házi kincs! —

Bedő hajnalba' már szökik . . .
Könnyül, ha a mezőre hajt,
De len- s kender-vetés előtt
Méregbe jő, s szörnyűt sohajt.

Százszor tekint *kötél* után,
Végét ohajtja untalan;
De attól — tán a *len* miatt? —
Legyőzhetlen iszonya van.

VARRÓ LEÁNY.

Nagy-karácson éjszakáján
Barna gyolcs a lány ölében;
S mig a gyolcsot varrja némán:
Bús köny reszket szeme héján
S halvány ajka sóhajt mélyen.

Harangoznak szent misére,
Ének zeng a *születettnek!*
S hogy lelkére vigasz jőjön:
Földre hull a hideg földön
S hő fohászi ömledeznek.

De a lányka bús szivének
Nem hoz enyhet az imádság!

Kinek abban éltet kére,
Melegséget hült szivére:
Holtan fekszik, — sirját ássák.

*

Reggel váltja a nagy éjet,
Vőlegénye elmegy messze!
S hogy a mátka végbucsúja
Csókban, könyben rája húlla:
— A koporsó beszegezve.

Elindul a gyász kiséret,
Énekelnek búsan, halkan . . .
S mit a hű lány összeölte:
A koporsó szemfedője
Lobog, csattog a viharban.

Domboru a sirhalom már
A lenn-nyugvó hamvát födni;
(A harang is végsőt kondúl)
S hóval hintve a vihartúl,
Fehér, csendes mint a többi.

*

Kis-Karácson éjszakáján
Jő az álom szenderítőn;
S a hű mátkát koszorúsan
Lánybaráti némán, búsan
Ott virasztják a terítőn.

MOHOS VÁROMLADÉKON . . .

I.

Mohos váromladékon
Borong az ősz vitéz,
Bágyadt fényű szemével
Merőn a romra néz,

Körűle nincsen élet,
Egy sír a várvidék,
Hír, pompa és dicsőség
Ott eltemetteték.

Hol a fénylakta csarnok?
A puszta termeken,
A zúgószél dühének
Bogácskóró terem!

S míg a lefolyt időnek
Szétvonja fátyolát,
Hogy élte tarka lapját
Még egyszer nézze át:

Elborzad a soroknál,
Mert amit ott lele:
Csalódás és ezer kín
Fulánkival tele.

Általfut ifjuságán,
Sok bús emlékeken,
A férfiú korában
Nincs más, mint küzdelem.

Ott hűtelen barát üt
Érző lelkén sebet;
Itt halmot domborít fel
Hitves, fiú felett.

Sorban eléje tűnnek
A robajos csaták;
Nehéz napok tüzéből
Vérlepte mirtuszág.

S a ködből ősi vára,
Sasfészke felmerűl,
Amelynek omladékin
Most elmerengve ül.

a bús emlékezetben
— Mint lomb, szellő ha kel —
Megrendül a nemes, de
Kiégett agg kebel.

II.

Mohos váromladékon
Haldoklik a vitéz . . .
A csendes sír ölébe
Nyugalmat esdve néz.

Az elhaló kebel még
Utószor feldobog,
S miként véglobbanásban
A mécs, kiégni fog.

Egy vágya volt szivének,
Egy, vándor utain :
A kedves hon göröngye
Nyugtassa álmain ;

Egy vágya még szivének
Az élet alkonyán :
Hogy boldog béke legyen
A szenvedő hazán.

S a bujdosó nyugodtan
Álomba szenderűl ;
Felette rom s az érdem
Állván emlékjelűl.

III.

Mohos váromladék közt
Az ősz bajnok pihen ;
Zajos napért, nyugalmat
Találva csendesen.

Nem álmodik csatákról :
Sírálma mély, nehéz,
Melyből kürtharsogásra
Sem kél fel a vitéz.

Most már az ősi várat
Birván örökre ő,
El nem ragadja tőle
Pártos viszály s erő.

S bár címer nem ragyog már
Ivek, kapuk fölött ;
Alunni mégis édes
Rokon-porok között.

IV.

Mohos váromladékhoz
Tolongva jő a nép ;
Cserlomb közé virágot,
Sírt ékesítni, tép.

S hű bajnok él dalában,
Ki békében s csatán,
Honáért élve, halva,
Munkált annak the javán ;

S mert üldözé, ki volt a
Jó hon szivén nadály,
Cseles nagyok szavára
Száműzte a király.

A nép szorúlt kebellel
Közelg a sír felé,
A sírt a hálaünnep
Oltárrá szentelé.

Behinti azt virággal,
És márvány-oszlopát

Lomb- és repkényfüzérrel
Köríti, fonja át.

S az ifju nemzedékben
Tettek csirája kél;
Szivének égi hangja,
Hogy csak honának él.

*

Oh hon! hogy hű fiad' csak
Akkor jutalmazod:
Sőt még akkor se' *többet*,
Amidőn már — halott!

TEMETÉS.

Néma hölgy fut a nagy éjszakán,
— Karján kisded, — arca halavány.
De fény villan,
Mit a szem vete...
Zajgó keblén
Alszik gyermeke.

Napkeletről jő az éji hold.
Álmában a gyermek felsikolt,
A sirámra
A szülő kebel
Bősz rajongás
Szavával felel:

«Légy nyugodtan, árva gyermekem!
Nem sokáig bujdosol velem;
Uj világ vár...
Sok lakója van,
De hont lel ott
Aki hontalan.

Ott szabad léssz, — annak szültelek! —
Békés szomszéd lakozik veled!
    Szük határon
    Szent leend jogod;
    Eltapodtan
    Látni nem fogod!»

*

Osztrolenka csonthalmos terén
Elborult az éjjel feketén;
    Ott áll a nő
    Feltört sír felett, —
    S lenn a kisded,
    Kit már földbe tett.

«Férjem itt vítt véres harcokon,
Itt esett el érted, drága hon! . . .
    Ily apánál,
    Csendes sirgödör!
    A fiu is
    Helyet örököl.

Im fogadd! nyugodtan átadom:
Őszült fővel, rongyban igy, tudom,
    Nem fog ő az
    Ősi telkeken
    Váncorogni
    Koldus-betegen.

Bús öledben jobb lesz tudnom őt,
Mint kopogva zárt ajtók előtt;
    Szép az élet!
    De meghalni jó,
    Mig nem lesz rab,
    Vagy földönfutó . . .!»

Temetésén nincsen gyászsereg,
De ijesztőn zúg a fergeteg;

Mig rá keblet
Tár a bősz anya ;
Megrendűl lenn
A haláltanya.

*

Sirhalomnál minden éjfelen
A rajongó szüle megjelen ; —
Gyermekét ott
— Mint bús éjmadár —
Új honában
Látogatni jár. —

AZ ÚJONC.

Ütközet lesz. Csatarendben
Áll a magyar tábor ;
Vele szemközt a francia
Van nem igen távol.

Mind a két fél mozdulatlan
Vesztegel sokáig ;
A tréfához tán először
Hozzá fogni fázik?

Többek közt egy barna újonc
Áll a harci téren,
Aki sok jó lécszeget vert
A kunyhóban — térden ;

S most a hosszas álldogálás
Volt nagy ellenére ;
Zsibbadt lábát, mint a gólya,
Szűntelen cserélte.

Gyakran néz előre, hátra,
— Még biz el-eblábal!

«Káplár uram, hogy leszünk már
Evvel a csatával?»

S alig hogy kimondta a szót,
Másik percbe már az
Ágyúk tompa durrogása
Volt szavára válasz.

S mén az újonc a seregben,
Új meg új rohamra ;
A golyó zúg, hull az ember
Tőle jobbra, balra.

És foly a harc — a nap is már
Meghajlott az égen,
Még se szűnik, — és az újonc
Küzdve szomjan, éhen :

A sok vér s a hosszu nóta
Van nagy ellenére . . .
«Ugyan ides káplár uram,
Mikor lesz már vége?»

A HÍR LANTJA.

Vak haragban a győző vitéz,
Oly félelmes, mint az éji vész :
Vérben húny a béke napja el,
Merre villog éles fegyvere ;
Hódít s szablyát más nemzetre fen,
Ha már egyet földig levere.

A dús tájak dúltak, feketék,
Minden jel, nyom eltörőlteték :
Hogy ott egykor élő nép lakott,
Aki erről szólna, már halott.
Avvagy nyakán rabbilincs zörög . . .
— Telve vannak a mély börtönök.

S hogy látnák a jövő századok
Nagy hatalmát és a múltakat:
Eltiport nagyságok romjain
Óriási emléket rakat.

Háborítlan áll a szent liget,
A dúló kéz nem illette még;
Jós forrása halk nesszel buzog,
Lombja suttog, bűvös fénye ég.
Szent ligetben a *hír lantja* függ.
Mely beszél a történtek felett,
Énekében, mely ragad s emel
Nyer az érdem hosszu életet.
S a zengő lant és a szent liget
Dúlva immár, puszta és siket!

*

Századokkal vénül a világ
És időnként más-más képet ölt;
Ledőlnek a mult bálványai,
S erény lesz, mi bűn volt azelőtt.
De nép és kor, mely támad s enyész:
Az *emlékre* hüledezve néz.

S im keletről a vénhedt idő
A világot átrepülni jő;
Szeme rozzant sírgödör; vele
Jön a romlás setét szelleme.
Markában az elrejtett jövő.
S melyben ember ugy kevélykedett:
Halvány árnyék lesz a földi fény,
S mint köd úszik *bírája* megett.

És amint száll, szó dörg ajakán:
«Mi ez, mibe szárnyam' megcsapám?
Szólj te, hír beszédes angyala!
Hagyja tudnom lantodnak dala
A hatalmas féregnek nevét,
Akiért a magas fellegig,

— Hálából vagy zsarnok-kény miatt? —
E kőhalom fenn-emelkedik?»

De nem szólal a *hír lantja* meg,
Melyet eltört a dúló keze;
Fenn-szédelgő álma megcsalá:
Neve, tette elmult, elvesze.
És az emlék menten szétomol...
S míg tovább repül a vén idő:
Vihar söpri elmállott porát,
S hült helyén a dudva, gaz kinő.

NÉPROMÁNC.

Setét van az utcán végig,
Csak egy kisded ablak fénylik;
Havas eső bele vagdal,
De belől vígan szól a dal.

Hol szerelem s ifjúság van,
Ver a szív nagy gyorsaságban;
E kis ház a falu szíve,
Élet és kedv ide gyűlve!

A fonóban ifjak, szűzek,
Mulatoznak, tréfát űznek;
Hull az orsó, szakad a szál...
Váltsd ki, édes liliomszál!

Lobog a tűz fényes lángja,
Dal és tréfa egymást váltja;
Az ifju nép megvan szépen,
Egyszerű szép erkölcsében.

A kakas szól, itt az éjfél!
Elő legény, ki nem félnél!
Menj ki most a temetőbe...
S ezt a nyársat szúrd a földbe.

Ki lakik e kisded házba'
Özvegyasszony szép leánya,
Szeretőjét félni látván,
Láng borúl el az orcáján;

És a nyársat fogja gyorsan,
S a halottnak sírja hol van:
Jár sötétben, jár hidegben,
Minden neszre meg-megrebben...

S hogy sebesen visszafordúl
A legelső sirhalomtúl,
Melybe már leszúrva nyársa:
Valami csak visszarántja!

Földhöz szúrva a kötényе, —
Szegény! meg van fogva véle;
Halk sikoltás hangzik ajkán,
S életnélkül rogy le a lány.

A hold feljött, bús világa
Süt a kis ház ablakába!
Zeng virasztó lassu ének
Közepén a néma éjnek.

Minden bajt elszenderítő,
Mégis gyászhely a terítő...!
Halvány vagy, szép liliomszál,
Halványabb a liliomnál!

Sirva menvén ki utána,
Az özvegy s a falu lánya:
Harmadnapra temették el,
Érzékeny szép gyász-beszéddel.

Merész próba férfi tiszte;
A virágon harmat reszket...
Szerény, gyöngéd, nőiesség
Legyen dísze élteteknek!
Legyek én intő példátok,
Ki korán a sírba szállok!

MŰVÉSZET ÉS PÁLYABÉR.

(Töredék.)

Boldog nép közt, dús-gazdag tartományban,
Ahol vigalmat vígalom követ,
Három kisded jött egy éjen világra,
Hogy lásson sok bút, kevés örömet.
Gazdag földön, hol a sík téreken
Terhes kalász, illatos fű terem;
Holott a hegy mélységes kebele
Megmérhetlen kincsekkel van tele;
És a lejtőn, gyümölcsös bérc alatt:
Olaj csepeg, méz omlik, must fakad.
Boldog nép közt, mely büszke címerére,
S avát, tüzét hogy tartja ősi vére;
Hol nem ritkán, éhen s nyomorgva vész el,
Ki elindul *csak* szellemmel, *csak* ésszel:
E nép között, elz áldott szép hazán,
A mély tanácsu sors határzatán,
Hogy sok bút lásson örömek helyett:
Egy éjen három kisded született.

Az éj fényes volt, de zordon hideg.
Létök gyönyört nem nyujta senkinek;
Mi áldás a dúsnak, szegénynek átok!
Aggó szülék bús könyje hulla rájok.
De mint gyakran fényben jő létre a
Szegény s gonosz, kit apja anyja gyászol:
Zaj, hir nélkül, homályban és alant,
Megváltót szül a kunyhó és a jászol.
Most is igy volt: a szegény fiakon
Tündérek kegye nyugvék gazdagon.
És amint fölserdültek mind a hárman:
Kitört a tűz, amely lángolt bezártan.
Nyilatkozék az Isten a kebelben:
S járdaltak a szent pályán ünnepelten.

A *költő* ajkán édes dal fakad,
Ujít, teremt, mint egy szent áradat;
Majd tüzláng az, mely áthevit, világol,
És egybe forraszt elvált lelkeket;
Tavaszi nap, amelytől enged a tél,
S a sziv fagyot és jégburkot le-vet.
Egyik szaván feltámasztván a holtat:
Figyelj nép! a másik jövődre *jóslat!*
De a nép lakmároz, ... multját tanácsért
Nem kérdi; a jövőre semmi gondja;
A költő dall, — dall szivtelen köveknek ...
Nem érti senki, bár lelkét kiontja.

A *festész* ül; el van merülve mélyen ...
Fényes képek rajongnak képzetében;
És álmait alakkal felruházván:
Az élet áll szóló hüségbe' vásznán.
Ki a dicsőség útát keresed:
Szegény müvész! hajitsd el ecseted',
Amely teremt és csudákat mivel ... !
Halj meg lelked derengő képivel!
Ne tudd, ne tudd, hogy e nép elmegyen
Remeked mellett némán, hidegen;
Ne lásd, ne lásd, hogy a por ünnepi
Vonásidat fakóan ellepi!

De a *zenésznek* sorsa jobb talán?
Jó kedvü nép lakozván e hazán,
Talán van lelke még, hogy általértse:
Mit mond a hur fájdalmas ömlengése?
Mely neki zúdul, mint a fergeteg,
Majd mint a szellő, csapong, enyeleg.
S előtünik arcon s könyben, szavára:
Mi a szivben el volt temetve, zárva.
Mégis, amint honában szertenéz:
Hegedüjét elejti a zenész ...
A helyett, hogy önvére, nemzete
Megértvén, rajta büszkén függene:

Hangjainál, — s ugy fáj ez a tudat! —
Egy két bus szív, — egy két korhely *mulat*.

Melyben ti éltek nagy álmak között,
Szellemben és nyomorban hű barátok!
Az ország nem e világból való...
El innen, el! menjetek, merre láttok!

S a három művész, három jó barát,
Iván a végbucsúnak poharát:
A nagy hideg világon — — — —
— — — — dél, nyugot...
S kelet felé elszéledt, bujdosott.
Hol járnak ők? — — — —
— — — — Felőlök hirt ki tud?
Kérdezd meg, aki országokra fut:
A vészt... koldust... vagy a halált...
— — — — — — — ezek
Egyike tán találkozott velek!?

Tiz év lezajlott, — gyászos feketén
Merült el az idő holt tengerén;
Minden csendes, — tán néha megjelen
Halvány buborék a felűleten.
Emlékezet a halvány buborék,
Melyen feltűnik a mult árnya, képe,
Hanem az is, alig hogy támadott,
Szélyel-pattan, — s mindennek vége, vége!
Tiz év lezajlott; tiz év vajmi sok,
Ha éjek és napok kinnal jövének;
S minő kin az, mit a lángész visel...!
Ha tiltva van áldozni istenének!
Üldözve sors, ember mindenfelől:
Az oltár is, melyet rakott, ledől,
És a tüzet, mit úgy élesztgete,
Elfújja a részvétlenség szele!

A bujdosók hol vannak a világon?
Három felől im itt jön mind a három!

Ezek-e ők . . . ? Nem! szenvedésivel
Ez az élet bár szörnyen megvisel,
Mégsem rövid tiz év kell rá, de század,
Idomitni ily lelki, testi vázat!
És mégis ők! a rongy, amelybe' járnak,
Beillik még királyi dísz-ruhának,
A szív s lélek tépett, dúlt volta mellett,
Mit *őrülten, némán, vakon* viselnek!
Ah! hogy imé egymásra ösmerének:
Van-e okuk hálát adni az égnek . . .?!
Ha ki látná ezt a találkozást,
E hangra, e mosolyra, ez *örömre:*
Kebelében a szív repedne meg . . .
Álmát, nyugtát elvesztené örökre . . . !
Jer ide, jer, hires nép! s légy *kevély*,
Három dicső fiad szemléletére . . .
De vedd eszedbe, ami irva van:
Hogy felkiált az égre Ábel vére!

*

Éj van, — fényes s csikorgó, mint mikor
A három koldus müvész született;
Hoztak lelkökben szép fényes napot,
S bár nem tart az nekik most meleget:
Legyen az élet keserű, rideg,
De térdök meg nem hajlik senkinek . . .

Boldog, ki csendes nyúgalom után
Meglátja, a szép hajnal mint hasad;
Boldogabb, kinek álom s éj örök,
S nem tudja: hogy mikor lesz viradat . . . !

A CSALOGÁNY ÉS A SAS.

Hegedűszóban szép mesét jelentek.
Sz. Dávid.

Lombos liget hajlongó sudarán
Busongva ült a néma csalogány ;
Meleg sugár, szellő s a búja fák
Énekre most ajkát nem ragadák.

,Mi lelt madárkám, kedves dalnokom!?
— Szólítá a sas nyájas hangokon, —
Tavasz mosolyg ; a halmon, völgyeken
Az élet száz alakba' megjelen ;
Még a bogár is örömbe merül,
Te vesztegelsz s bánkódol egyedül?
Dalolj, hadd halljam zengő hangodat,
Melyre ezer sziv hű viszhangot ad!'

«Királyom! — a bús csalogány felel
Keblem dalát én kinek zengjem el?
A szárnyas nép nem, sőt még félreért,
Ki is gunyol gyakran zengelmemért!
E félreértés szívemig hata,
— A dalnoknak nincs mélyebb bánata!»

A sas azok felett, miket most hallott,
Álmélkodván, imígyen ad parancsot :
,Holnap, korán hajnalba', szárnyas népem'
Magam körül, udvaromban szemléljem!
Énekelj nekik, hadd lássam meg én :
Mint érez e nép költőm énekén!'

A szarka rögtön nagy gyűlést csereg,
S mind felgyülnek a szárnyas seregek ;
Erdők, mezők, vizek madarai
Letelepülnek a dalt hallani ;
Vén cserágon, ül a király maga, —
A *bús madárról* szól a dal szava :

Virágos árnyas erdő!
Vigan futó patak!
Epedve várta szívem,
Hogy ujra lássalak!

Itt éle kis családom...
Oh régi, szép napok!
Akkor szivembe' bánat
Helyett öröm lakott!

Dallék, szerettem, ittam
A hajnal harmatát;
Minden falomb tanyám volt,
Minden madár barát.

S ah, most be más az erdő!
A rét és a patak!
Nem olyan kék az ég is,
Virág, lomb hervatag...

Most a bús gerlicével
Gyászban foly életem:
Mert ah, szerelmi párom
Többé fel nem lelem!

A bús szerelmi ének végivel
Szól a király: — a szárnyas nép figyel,
‚Népem! imé dalolt a csalogány,
Biráljátok meg őt egymás után!'

S mond, — felébredvén, — az alvó bagoly:
Az ének tárgya nem elég komoly!

A gólya ekkép ejti szavait:
De szó ami szó, mondott valamit...

És felkiált borzalt tollal a vércse:
Más sem bárgyú, hogy a célzást ne értse!
Nem leli párját az ének szerént,
No bizony, tán mi *ettük meg* szegényt!?

Nem szeretem, hogy harmatot iszik,
Mert ugy boszorkány, mondá a kuvik.

A gerle búgott: másnak még se kell
Felhányni a természeti hibát!
A rét felől kicsinylőn énekel:
S ez felboszant sok jó ludat, libát.

A kakuk így: családot emleget.
Nekem, igaz, nincs, hanem még lehet!

És a süket-fajd: tréfás, vig dala,
Jól megnevettetett haha haha!

A banka nem mondhatja néki: *éljen!*
Mert önfészkét, honát piszkolni szégyen!

‚Elég, elég . . .!' mond a madárkirály,
— Szemének boszús villogásinál —
‚Boldogtalan nép! hát igy hat reád
A dalnok szava? ekkép érted őt?
Nem hallok egy méltányos szózatot?
— Költőm! ne énekelj e nép előtt!
Ti nem vagytok méltók reá, hogy éltek!
Odú, mocsár s ocsmány dög kell tinéktek,
Nem költészet s dal, — ti bárgyuk, vakok
— Hah! színem elől takarodjatok!!'

SZENT JÁNOS LOVAGJA.

Fogadalmán a lovag
Jár-kél, fedve portúl;
Ott, hol nem szent a kereszt,
S hölgybecsület csorbúl,
Vagy megtörve férfiszó:
Ront kezén a szablya,
Aki így tesz, a lovag:
Szent János lovagja.

Nő fetreng az útfelen,
Fázva, szomjan, étlen;
Meg van rontva nyavalyás,
Szerelem nevében!
,Hejh, tiporjon rám lovad!
S vérem' folyni hagyja!'
Kiált a nő, s nem teszi
Szent János lovagja.

De a csábitó iránt
Nagy haragja gyúlad;
Boszú, részvét, szerelem
Mutatván az útat:
Nyomban űzi mindenütt,
Nincsen éje, napja;
Utóléri, megöli
Szent János lovagja.

Viadalban ölte meg,
Férfi ellen férfi!
S nem egy könnyen lehetett
Életéhez férni:
Végcsapást tesz, orcsapást
S a hőst mellen kapja...
...Sebed vérzik, — szólt a nő —
Szent János lovagja!'

«Vérzik... s vérét mért szivod?»
,Mérgezett vas érte!'
«Mért könyörgesz lelkemért?»
,Életednek vége...!'
Izma bár érc, — szeme láng, —
S hősi lélek lakja:
Neki sárgul, mint a fű,
Szent János lovagja.

Páncélban a szent vitéz
Kiteritve fekszik.
S amit tenni nem vala
Bátor a nő eddig:

Forró csókját a halott
Hült ajkára rakja . . .
Élve várt díjt — s halva nyer
Szent János lovagja.

VÍG SZÜRET.

Jónás deák a kék kabátban
Derék ember volt általában ;
Csak egy betegsége vala
Jónás deáknak : a poétaság,
Ami pedig nagy nyavalya!

De hát ki menjen sorsa ellen?!
Ő írt, — írt mindig mérgesebben,
Sokat, sokfélét, — de kivált
Két tárgy feküdte meg gyomrát nagyon :
Szerelmi és *bordalt* csinált.

S e megszakító munka tárgya :
A szomszéd csinos Dorka lánya,
S Jónás tulajdon szőleje ;
Ah! ő sem kedvesét, sem szőlejét
Nem látta már esztendeje!

Mert küszöbét sem lépte által ;
Mi köze e hitvány világgal?
Ő szellemekkel társalog . . .
Igaz, ha négy lovas kocsin mehetsz :
Minek járnál, Jónás, gyalog!?

Fája sürű, mint a kalitka,
Csakhogy a termés rajta ritka ;
Itt-ott egy rosz csilleng fityeg —
De annak aztán egy szem híja sincs,
Nem igen kellett senkinek!

Mert biz az nyúlat lőni jó csak ;
Belőle a szeles rigónak
Elég megvágni egy szemet :
Megtörli orrát a karóhoz, — és
Tovább megyen, ha még lehet.

Nem sajtó kell ennek, de kótis,
És sirva vígad még a tót is
A bor mellett, mi itt terem ;
Gazdája mégis csak megissza tán?
Nem! ezt ráfogni nem merem!

Jónás néz s hallgat, — mert szavakban
Törjön ki a pallérozatlan ;
Őtet ha éri valami,
Elnyeli, és szivének bánatát
Egy sulyos versben adja ki.

S megtérne, amint jött, lakába,
De a szomszéd átráncigálja,
Hol gúnyos tréfát űz vele,
S olyan polyhost taszít markába, hogy
Ha megeszi, elvesz bele.

Szobája özvegyes, diákos,
Reggel setét, délben homályos,
S éjjel felette szomorú ;
Itt költ Jónás, itt nő feje felett
Szép zöld penészből koszorú.

S mig elmélyed, nem is pillantva :
A gyertya, nagyra nőve hamva,
Mint egy öngyilkos pellikán,
Tüzes orrát lehajtja és vele
Sebet mar önnön oldalán.

S Jónás csak ír . . . ír . . . meg kihuzza, —
De mily szörnyen cseng-bong az utca!
Kinéz, — aztán nagyot kiált :

Tyhű! hisz *szüret van* ... *!* s megrak hirtelen
Egy puttonnal egy talyigát.

És avval a hegynek törekszik,
Hol a *bordal* értelme fekszik ;
De nagy bánatra ér oda :
Szőlejében, nem ér — csupán nyakig
A fű, mohar s a laboda.

És mintha borz, menyétke, róka
Örök áron megvette volna :
Tanyát üt benne szabadon ;
Van ott lyuk és domb, kisebb és nagyobb,
Mint egy verem s egy sirhalom.

De hah! Dorkó itt . . .! mily szerencse!
És mily csapás : mert már menyecske . . .!
A polyhos búsan földre hull . . .
S akképen földre hull Jónás deák,
Reménye sóskafáirul.

Ott áll, és áll, mint a feszűlet,
Nem tudva, merre hozzád, tűled?
S ott állna még most is talán,
Ha egy *ösmert hang* érző kebelét
Meg nem marná, mint a csalán :

Ugy kell! most se' szüret, se' lakzi!
Nem akart nékem szót fogadni :
A penna tette meg magát!
Ki látta : mindig irni — irni — —
Élni is kell, Jónás deák!

A SÓLYOM.

Kősziklák közt, biztos helyre,
Van a sólyom fészke rejtve;
A tojó ül, — alig várja,
Hogy kikeljen már tojása!
Mit anyai indulattal,
Meg-megforgat éjjel, nappal.

És a him a puszta kőszál
Magas ormán ülvén, őrt áll,
S martalékot hogyha éhez',
Amint vág a földszinéhez:
Még a nád se száll gyorsabban,
Mikor a kéziv lecsappan.

S melyet körme megragadhat:
Dús prédául esik a vad;
S egy falatkát meg nem izlel,
Haza-siet minden ízzel;
S hű párjának odarakván:
Övé csupán a maradvány.

‚Üldögélvén a tojáson,
Légy nyugodtan, édes párom!
Mig a síkon szélyelnézek . . .
Tiszteletben áll e fészek;
S óvatos lesz kánya, vércse,
Hogy a sólymot meg ne sértse!'

Szól a hím és útnak indúl,
Száll a bércek ormain túl . . .
Elmult a dél, int az alkony:
Minden madár haza tartson!
Haza is tart éjszakára,
Csak a sólyom marad hátra.

Kimerülten, szomjan, éhen,
Szegény kotlós ül a fészken ;
Múlik nappal, múlik éjjel,
Bizalommal, csüggedéssel ;
S még tojása kárba nem megy :
Mert melegben tartja a begy.

Im hozzá a részvét örvén
A rabló ölyv szól, gyötörvén :
Mi haszna sok epedésnek!
Aki megholt, fel nem éled!
Uj párt s fészket nézz magadnak . . .
Özvegy sólyom, elfogadlak!

Nem halt ő meg, — mond a karvaly, —
Hűtelen lett . . . még nagyobb baj!
Balgatagság lenne tőled :
Hogy magot költs hitszegőnek,
S gonoszul vessz az odúban,
Mikor élhetsz vigan, dúsan!

Anyasólyom hallgat mélyen,
Ott a válasz hűségében!
Menekülhet : s halni készül . . .
Mi az élet önbecs nélkül!?
Vesszen inkább, — nincs ez annyi,
Mint a fészket odahagyni!

Megsuhan most gyorsan a lég,
Mintha éles karddal szelnék!
Felvisítva s nagy ijedten
Két csábító messze rebben ;
S a haldokló himjét látván,
Öröm kél végpillantásán.

‚Rabul estem . . .‘ szól a sólyom!
De nincsen akihez szóljon!
Vége van a hű madárnak . . .
(Im a csirkék már kivágtak)

S viszi himje bérctetőre,
Hogy ott legyen temetője.

S véres tort ül elbusúlva,
Ölyű, karvaly fészke dúlva ;
Nem kegyelmez a fiaknak . . .
S hol egymással összecsapnak :
Pehely röpked, vér szivárog . . .
— Messze hallik vijjogások.

TAMÁS VITÉZ.

Az öreg ember, mint a nyájas ősz,
Mosolyg, mosolyg, — s hajszála olyan ősz !
Madárszó nincsen a
Bús őszi berkeken ;
Ha szól is az öreg,
De hallgat szívesen.

Tamás is hallgat, a nap fényinél
A ház előtti padkán üldögél . . .
Hónalj-mankójával
A porba irdogál,
Elmerengő lelke
Ki tudja merre jár ! ?

A nagy diófa az ablak alatt
Kiszáradt rég, hüs árnyékot nem ad ;
Minek is? nem hevit
Az ősznek súgara ;
S a fa gazdájának
Ugy sem lesz több nyara !

A kórvitéznél még vénebb a fa,
Ki tudja mikor ültették oda?
Mennyit játszott a kis
Tamáska e helyen . . .

S hányszor fogadta itt
Később hű szerelem?!

S elment az ifju, elment messzire,
A harcok vértől ázott térire...
Megtért sok év után
Féllábbal, rongyosan;
Kedves, barát, rokon
Már mind a földbe' van!

A ház, az udvar puszta, elvadult,
A nád lefutott, a tapasz lehullt;
A kutágas ott áll,
A kut bedőlt maga;
A nagy diófa is
Régen kiszárada.

Igy van az! mig a hős távol csatáz:
Kivűl, belől hogy' elpusztúl a ház!
Csak pókháló van ott,
Amely mindent befed,
Mint a felejtés sok
Szép tettet, érdemet.

Tamás fél lába sírban igazán;
És fázik annyi izzadás után;
A hirnek tüzhelyén,
Melyet ő is raka:
Más melegszik, nem a
Harc csonka bajnoka.

Tamás vitéz a nap sugárinál,
Ülvén, a száraz porba irdogál;
Mankónak valót az
Öreg diófa ád;
Koporsónak szánta
Megszáradt derekát.

AZ ÖREG SZOLGA.

Áll még az úri kastély, hidegen
Tekintenek szét a szürkült falak ;
Az őslakók egy vén szolgán kivül,
Mind, mind régen a földben nyugszanak.
Az öreg cseléd még él, — nyomorog. . .
Sok vész elzúgott ez agg fő felett ; —
Egy zárt, kopott könyv ő, melyben a ház
Sorsából annyi följegyeztetett.

Beh máskép volt itt minden ezelőtt!
Eltünt az ős szokás, a régi rend . . .
Hejh, az öregnek nehezen esik,
Hogy minden gyászos pusztulásba ment ;
Nehezen esik : hogy szenvedni kell
Hideg mellőzést és bántalmakat . . .
Ruhája rongyos, meg is éhezik,
S a teremekbe lépni nem szabad!

Hajdan, ha a nagyúr barátival
Bor mellett ült a késő éjszakán :
Feküdni küldé egész udvarát,
De őt megszenvedé, őtet csupán . . .
És mig megtölté az öblös kupát,
Hallá mint főznek titkos terveket . . .
Látott, tapasztalt ő nagy dolgokat
Miről az ember tudni sem szeret.

Ott látta ülni e faj legjavát ;
Hol vannak ők? Elvesztek gonoszul . . .
Elmult a harcok szép fényes kora,
S az öreg lelke úgy elkomorul . . .!
Ahova visszanézni nem kiván,
Kiket irtózik háborítani :
Előtte áll a régenmult idő,
S a szeretettek halvány árnyai.

Az asszony szelid, szenvedő vala ;
Az úr ellenben büszke, szigorú ;
A lányka szép, de méla, szótalan . . .
Tüzlelkü és szilaj volt a fiú.
Az öreg szolga mennyit hurcolá
Izmos karján a szép két magzatot . . .
Az öreg szolga balsorsuk felett
Mennyi keserü könyet hullatott!

A várba szép ifjú levente jött,
Ki dalt, regéket vert a citerán ;
S dús kérőjének az oltár előtt
Nem-et mondott a halovány leány.
Haragjában szörnyű volt a nagyur . . .
Az asszony némán sirt szavak helyett ;
A két vitéz élethalálra vitt . . .
A lányka a szent fátyol szűze lett.

Aztán jöttek harcos nehéz idők,
Kockára tételék minden, mi szent ;
Apjától fegyvert kére a fiú,
Anyjától áldást és harcolni ment.
Ki bölcsejétől óta őre volt :
A vén cseléd kisérte oda is . . .
Koplalt, hogy egyék, fenn volt, mig aludt,
S előtte melle volt a védpaizs.

Végsőt rivalgott már a harci kürt,
Végső rohamra lelkesült a had ;
Elestek a zászlók, a bajnokok,
S a hős ifjú a holtak közt maradt.
Mit búsan vitt a hű cseléd haza :
Piros vér fedte a hős köntösét ;
A zárdából is levél érkezett,
És a levélen *fekete pecsét* . . .

De aki vissza kérné a fiút,
És köntösére könyje hullana,
Vagy feltörné a gyászos íratot ;
Nincs senki! sírba szállt a jó anya!

És a nagyúr? a szolga kérdezi,
De minden ember levert, hallgatag . . .
Suttogva, félve mondják : vége van . . .!
S *haláláról* borzadva szólanak.

Bódultan jár-kél szobán s termeken . . .
Fenn-tölti, mint szokás, az éjszakát,
Várván, midőn alunni megy ura . . .
Feküdj' vén szolga! alszik a család . . .!
Égő világgal futkos majd körül,
Szeretne szólni, de nincsen kinek . . .
A büszke kastély zajtalan, kiholt,
A lég is benne nyomasztó, hideg.

S az elhunytak gazdag fényes lakát
Sohsem látott nemzetség lepte meg ;
Turkált, zsebelt, — s kiszórva lőnek a
Családi képek, ősi címerek . . .
Mindezt megérte, látta az öreg,
S megtörni nem birt a vén, fás kebel,
Tenger szirtje az, mely lát vészt, halált,
Hanem ő maga nem sűlyedhet el.

Az öreg szolga még él, — nyomorog . . .
Ha bántják is, ő senkinek se vét ;
Mikép a hű eb, holtig őrizi
Az elpusztult lak hideg tüzhelyét ;
Hű szivével ő holtig ott marad,
Nem az élők, — a holtak kedveért,
Kipanaszolja a sirnak magát,
S álomnak tartja, amiket megért.

SÁNDOR BÁCSI.

Kész december
Már a kelmed
Fehér haja, ősz szakála!

De a szíve,
A kedve még
Mindig az áprilist járja.

Élte lakzi . . .
S gyógyszer torkán
Nem ment még le egy gyüszűnyi, —
Mi bordában
Szőtték fonták,
Hogy el nem tud immár nyűni?!

Hatvan évet
Hord a hátán,
S megszentülni mégis *jókor?*
Nem szelídül,
Még hamisabb?
Olyan kelmed, mint az ó bor.

Bor a teje
Vén gyereknek ;
Jó az új is, jobb a régi!
Igyunk egyet,
Jó barátim!
Mindig csak ez a vers régi!

És viradtig
Dínom-dánom,
Szól a kakas egyszer, kétszer,
De e hangtól
Ugy irtózik!
Búvik tőle, mint szent Péter.

Búvó-hely a
Pince öble,
A tivornyák ősi vára ;
S halálig nem
Kapitulál :
Ő *esik* el utóljára.

Egykor ugyis,
Amint tudjuk,
Zászlótartó volt a hadban ;
A zászlóból
Már csak a nyél,
A hős tettből egy kulacs van!

S ő a talpán
Mégis ember ;
Egy étetés neki Kassa ;
Csak azért is
Elmegy addig,
Hogy magát kisétálhassa.

Olyan föld ő,
Hol bürök, gyom,
Rózsa, gyógyfű föltenyésznek ;
Vidor kedve
Röpkedő méh :
Hord azokról édes mézet.

Gondja nincs a
Nagy világra,
Ahol vér és tinta folynak ;
Maradjon hír
A vitéznek,
A sok betű meg a molynak!

Nem ad gondot
S pénzt kamatra,
Zárja bé majd más az ajtót!
Ugy is minden
Hasztalanság :
Ami csak lesz, ami csak volt!

Tudomány hír,
Hatalom, fény :
Látó vakság, fényes járom ;

Egyik ember
Mélybe sülyed,
Más elvész a magasságon!

Kelmed, látom,
Tartja, amit
Salamon szólt hajdanában:
Mikép a nagy
Bölcseségben
Hasonló *nagy búsulás* van!

Nem is búsult
Életében;
Jól teszi, bármit mond a pap!
Kik foltozzák
E világot:
A bölcsek sem boldogabbak!

GALAMBPOSTA.

Bérczi vára ablakán
Néz a tájra szép Jolán;
Itt halom, völgy, rengeteg —
Ott kalászok rengenek.
A csillámló folyamon
Zúg, tajtékzik a malom.
Zöld, virágos rét s lapály; —
Legelőkön fürge nyáj.

Függ a váron annyi szem,
S büszkén áll az odafenn;
Annyi szív ver lázasan:
S a tündérkép messze van!
Nem szeret még szép Jolán,
De keblében, homlokán
Merengésnek fényköde . . .
Hajnal a nap hirnöke!

És felnyitván ablakát,
Melyet rajta kibocsát:
A galamb száll, mintha a
Kiküldő vágy szállana.
Távol jár egy perc alatt,
Tiszta, félénk, hű, szabad;
S álmodozva turbikol:
— Mily választ fog nyerni s hol?

Megtér s olvas asszonya
A levélből, mit hoza:
‚Jer, osztozzál meg velem
Hatalmamon, fényemen!
Rád gyöngy, gyémánt és arany
Lesz halmozva pazaran!
S a föld, lábad melyre lép:
Bársonytól lesz lágy elébb!‘

‚Drága füst, ír és kenet
Illatozza a leget;
Fördődnek a víz merűl
Ifjító kút medribűl;
Más földövnek birjad itt
Madarát, virágait;
Lesz kerted, sólymod, lovad,
S száz rabnőd, ki szót fogad!‘

Bérczi vára ablakán
Követére vár Jolán;
Másodizben küldve ki,
Ilyen választ hoz neki:
«Fel-feltünél égi fény!
Borongásim fellegén,
Mely lelkem beárnyalá...
Jer, keblemre szállj alá!»

«Meddig a vész szárnya bír:
Távolabbra száll a hír;
Napot, holdat, csillagot,
A dicsőség túl-ragyog.

Neved zengő lantomon
Századon tul hordozom ;
S fénybetűkkel irva föl :
Él s örökre tündököl!»

Bérczi vára ablakán
Nyugtalan néz szép Jolán,
Várja a hű madarat . . .
Harmadizben hol maradt?
Vajh, méltóbb út lesz-e ez . . . ?
Még egy perc, — egy gyönge nesz :
A galamb keblén piheg,
S a kérdést igy fejti meg :

««Árnyas völgyben áll lakom,
Csend van és nem nyughatom!
Sebet kaptam a csatán,
Búsul rajtam agg anyám . . .
Ingadoz lelkén a hit :
Mosolygó nőt látni itt ;
S elvész, mellyel várva volt :
Szerelem és anyacsók!»»

««Virágos föld . . . ! tiszta ég . . . !
S véled milyen volna még!
Kincset, fényt nem adhatok,
Szívben lészünk gazdagok!
Szép lesz megfelezni majd
Boldogságot, házi bajt . . .
Jer, valósitsd meg magad
Ez édes szép álmakat!»»

Elmerengve szép Jolán
Nem néz már ki ablakán ;
És sováran annyi szem
Nem függ várán odafenn ;
Gyors galambja is pihen,
Kicsit ápol fészkiben.

Ött, hol tölgyek, hangafák
A völgyet beárnyalák,
S lágy viz-csorgást hallani:
— Telnek boldog napjai.

A VITÉZ.

‚Ki vagy, ki oly sebten s későn
Kopogtatsz a vár kapuján?
Szökevény-e, kalandor-e,
Avagy hirnök talán?‘

«Egyik sem a három közül,
De jó barát! — nyisd a kaput!»
A felvonó hid átzuhan,
S a *jött* a várba jut.

«Időm rövid, szavam kevés,
— Imigy szól a várúr előtt, —
Ellenség tört ránk, hada sok...
Hogy szinte reng a föld!»

«Látsz engemet, tudd sorsomat;
Van két árvám, kis gyermekem!
Rég keresünk nőt és anyát,
Add lányodat nekem!»

‚Becsüllek érte, aki vagy...
Hogy nyiltan szólsz, — s hogy ezt *mered'*
De hirneved' hallasd velem,
S mutasd fel címered'!‘

És megfordul a jövevény,
A nyilt homlok most árnyat ölt...
Menvén ennyit mond: «Jő a had,
Hogy szinte reng a föld!»

*

«Ki vagy, ki oly sebten kopogsz
Beteg harcosnak ablakán?
Az ellenhad vitézei
Éledtek fel talán?»

‚Alusznak ők, — láss engemet!
Ki hős valál a vérnapon:
Nevedről fenn beszél a hír,
S három nagy testhalom.‘

‚Ősváramban, nemes vitéz!
Megkérted én leányomat,
Im, itt a hű nő és anya . . .
Szivét, kezét fogadd!‘

Mily kéz, mily sziv! — de általok
Szép álmam már be nem telik . . .
Itt . . . szúr a bentört nyilszigony . . .
Végem lesz reggelig . . .!»

‚Örök fény a bajnok nevén!
De nincs-e két kis magzatod?
Még jobban kell a hű anya:
Ha őket elhagyod!‘

«Melynek harcán port, és mezőt
Omló vérem megáztata; — —
S mely általam megmentve lőn:
Anyjok lesz a — haza!»

A VÉN HARANGOZÓ.

Olyan szép az este, Mihály gazda jőjön,
Forduljunk itt egyet a temető-kertben!
Ugy sem sokáig lesz már kelmed a *földön!*
Amint mondja, — s benne volna szivesebben.

Fogja meg a karom, ballagjunk csendesen,
Jól esik arcára néznem s ősz fejére!
Azt gondolom: maga ösmerteti velem
Gyász kertét e helynek hallgatag kertésze.

Ugy szeretek én a halálról beszélni,
Kivált az olyannal, aki nem fél tőle;
Legkivált kelmeddel, aki ugy ösméri,
Ki szolgálatában ötven évet tölte.

Bizony sok szép idő! már számát se tudja:
Annyi idő alatt mennyi sirt megásott;
A harangot húzni beh szomorún tudta,
Mig lenn a sírgödröt bekaparták mások.

Mennyin elhullottak jobbja s balja mellől!
Földbe van gyermeke, nője unokája;
Ah, kelmedet, majd ha mint egy vén fa eldől,
Mennyi ismerős sziv rokon-hamva várja!

Mit az emlékezet állit e bús helyre:
Kirothad a fejfa, irása elmállik;
Lapos lesz a halom, felveri a perje,
S az ember nem tudja végre, melyik másik?

De kelmed, a sírok élő vén fejfája,
Tudja, hol ki nyugszik? s megmutatja bizton;
Kinek anyja meghalt, mig járt vándorlásba,
Reá igazítja: melyik halmon sírjon!

Minden fel van irva emlékezetében;
Ugy-e szomorú volt a harang szólása,
Mikor a «*szép Julcsát*» eltemették itten,
Kinek szerelemből történt halomása?

Mikor a jó özvegy, ki hét árvát hagyott . . .
Hát még hogy kimult a boldogult «*nagyasszony!*»
Nem tudom, mikor lesz megint olyan halott,
Egész falu népe kit ugy megsirasson!?

És mindezt megérte, mindezt tudja kelmed!
Most csak azt a tájat mutassa meg nékem,
Melyet magának szánt csendes nyugvó helynek,
Hol itélet-napig nyugodjék békében.

Ott ássuk meg a sirt fáradt tetemének,
És belé bocsátjuk ékes szent beszéddel;
Kedves éneke lesz a halotti ének,
Mit oly buzgón mondott sok álmatlan éjjel.

A harang szólását ha hallhatná kelmed,
Vén gondviselőjét hogy' siratja! — s annak,
Aki annyi fáradt vándort lefektetett:
Buzgón kiván a nép csendes nyugodalmat!

ZRINYI ILONA KESERVE.

Oh, változó világ! szerencse, polc mit ád:
Hamar múlik, csak álom...
Nagyon nem bizhatunk, itten csak ugy vagyunk,
Mint madár az ágon.
Ha orcám nevetett: immár megeredett
Sürű könyhullatásom.

Nemes, dús csömöte, házunknak öröme,
Kezem fejedelmeké lőn;
Szemem kifáradott, mig átpillanthatott
A kincsen s kincset-érőn;
Rám néz s figyel vala hősek, bátrak hada,
Tisztelve, bizva, féltőn.

Ezt mind nem siratom... Dicsőség, hatalom
Sulyától roskad a váll;
Sovárgott kincs, arany, becset veszít, ha van,
S gyakran vesztünkre szolgál;
Az én károm, sebem, amely van lelkemen,
Sérelmesebb azoknál.

A kegyes ég adott két kedves magzatot,
Kik lelkem' már-is érték.
S bár apjok föld alatt, szivemben megmaradt
Bennök jövő s reménység,
S őket karom közűl, vadon s kegyetlenűl
Ellenségim kitépték.

S hová zárták, a hely csak borzadást lehel...
Hideg, rostélyozott bolt;
Ágyát szolga veti, bérlett szem kémleli
Az ébredőt, az alvót;
Ha búsul, ha beteg: nincs szó nyájas, meleg,
Minő az én szavam volt.

E szörnyű emberek!... szivem zajog, remeg,
Mintha nyil volna benne,
Mert e nép sokra kész, — kisértve, nyomva lész
Az ifju lélek, elme,
Ha a mag, melyet ott rosz szándék hullatott,
Oh, ha mégis kikelne!...

Mert véres ő kezök, áspis kigyó nevök,
És minden utjok álnok,
Nyelvök istent kiált, — orruk füstöt bocsát
S lángot lehel ki szájok...
Az úr mint a gonoszt, mit tele markuk oszt,
Forditsa vissza rájok!

Utáld meg a kebelt, mely szoptatott, nevelt,
S kegyelmünk lész az ára!
Tagadd meg a hazát, hős véreit gyalázd!...
Ily leckét hall az árva,
Vigyázván szemeik: igy tartják, nevelik
Titkos célokra szánva.

Remélek, lankadok...! én is, ők is rabok,
— Ki áll fel értök, értem!? —
Kiket lelkem ölel: hozzájok ily közel
E bünös Ninivében,

Mégis nem érhetem, szavam nem ejthetem
Szivökben semmiképen.

Csak ontom könyemet, — de tartom hitemet,
Hogy a próbán megálljon ;
S mig ujra birhatom, enyémnek mondhatom
Kedves fiam s leányom :
Őket én istenem, pártfogóm s mindenem!
Oltalmadba ajánlom!

A FOGOLY.

Bezárva mély, sötét üregbe,
Ül a fogoly hős, láncra vetve,

S hogy a világból mitse lásson :
Vas feketlik a szűk nyiláson.

Szemét titokban rajta hordja
A porkoláb s őrök csoportja,

Várván, hogy majd esd éghez, földhöz,
Vagy vergődvén dühöng, üvöltöz . . .

De hasztalan! a zord üregben
A rab nyugalma rendületlen . . .

Majd láncait hosszan-bocsátván,
Csufolják és ingerlik gyáván ;

S mint az oroszlánnal, — ha fogva,
Mulatnak félve, szivdobogva ;

Szegény, e rút békót ki hordod :
Kelj fel, vedd vissza régi sorsod'!

Tépd el láncod', mint Sámson, könnyen!
— S a hősön a békó se csörren. —

Csak várjatok! ha zendül a szó,
Az élők sírjaig lehangzó,

Melynek tábor s vitorlás gályák,
Hatalom s csel utját nem állják;

Mely megcselekszi, hogy mi álom:
Valósággá lesz a világon;

Hogy ami fekszik porban, romban:
Felépül, újul disszel, gyorsan,

És nem lesz holnap, ami van ma...
Ha zeng a szó s munkál hatalma:

Oh várjatok csak! akkor felkél,
S tudtúl lesz Isten- s embereknél...!

SÁMSOM.

Mely vak-szeszélyesen roszat, jót osztogat:
Az örök végzetet te nem vádolhatod!
Nem volt hozzád fukar, adott sokat, sokat...
Bátor nemes szivet, daliás alakot;
S mely sátorként fedi a vállat s büszke főt:
Hajadban hordod a szépséget és erőt.

Rajtad mentek gyakran felbőszült ellenid,
Kőfal közé csaltak, s rád csukták a rekeszt,
De te földhöz veréd azoknak ezreit,
Kapustól, pántostól magaddal vitted ezt.
Erő s csel ellened mily sok gonoszt mivelt,
S letiprád az erőt, — átléptél annyi cselt.

De, aki karjaid nyers gúzsát, kötelét
Mulatva tépted szét ellenségid között,
Te, ki puszta kézzel elnyomtad, megöléd
Az erős oroszlánt, amely utadba jött:

Vigyázz! veszélyben vagy, — nincs rettentőbb ve-
A csábitó asszony lágy ölelésinél. [szély

Eléd büvös karját terjeszti Délila,
Mosolyog, hiteget, lágyan keblére von,
Szived felé repül szó és mosoly nyila...
De halált rejt a csók ajkáról ajkadon;
Hajadban jár keze! hah, vond el a fejed'...!
Újjai közt éles, gyors ollót rejteget.

Oh, erőt ne végyen rajtad a gyengeség!
Mutasd meg, hogy ki vagy — itt a nagy pillanat!
Hajfonadékidba erő s kincs rejteték,
Nyitva legyen szemed és zárva ajakad!
Nehogy megbélyegző s gyászos inségre juss,
S malmába fogjon a ravasz Filiszteus.

A TESTVÉREK.

Valának mindnyájan egy háznak gyermeki,
De más célon s jövőn ábrándozott kiki;
S egymást, — nem férve a közös fedél alatt, —
Bú nélkül elhagyák... utjok külön-szakadt.

Emez járt a csaták bús mezején, ahol
Az ember jól, nem jól, vért, éltet pazarol;
Dicsőséget szomjaz, *csak* hirnév kell neki,
Zászlaját magasabb szellő nem lengeti.

S valamint nyomtalan már annyi elveszett:
— Ekkép keresve a nagy emlékezetet, —
Őt is, mig eseményt esemény követe,
Elnyelte az *egész* tágas gyürűzete.

És amely sima volt s borútlan ezelőtt:
Visel most homlokán babér helyett redőt;
S lelkét, mint a beteg, kit a láz megrohan,
A mult képeivel zaklatja kínosan.

Amaz tengerre szállt; s környezve sok veszély:
Az ösztön jajt kiált, a kincsvágy súg: ne félj!
Az árboc elhajolt, a gálya megrepedt,
S ő — elébb-lóditá a kormánykereket.

A mélyben drága gyöngy, a parton sárarany,
Megmentve a hajó s mindazzal rakva van,
S vigan repül, de most — zúdulva bősz habok,
Tajtékozó örvény sodrában kanyarog.

A hajós szemein s lelkén homály terűl...
S a parton eszmél fel, koldúsan... egyedűl;
Hol van kincsem, hajóm? elkékült ajka mond,
S mit markában szorit: nedves, sivó porond.

S a harmadik? ennek a legjobb rész esék,
Hirnél, kincsnél nagyobb: tudomány, bölcseség;
Multak sirján olvas roncsolt feliratot,
Mély, rejtelmes tanok titkába elhatott.

De mily parányi fény! s mily rengeteg sötét...
Kavicsot őrzött, mint a bölcseség kövét;
S a rendszer, mit pedig öröknek tarta már,
Egy kis lendületen ledőlt, mint kártyavár.

És kétkedik, tagad, — majd botlik, tévelyeg...
Éltét, e nagy talányt rosszúl fejtette meg;
Tud, — és semmit se tőn a *szentebb oldalon*...
«És bölcseségében sok búsulás vagyon!»

Midőn megtört a sziv, reszketeg lőn a térd:
Mindhárom egymáshoz, a házba visszatért;
Miképen a tóból, ha dacosan kicsap,
Megint lassan oda szivárog bé a hab.

‚Jertek, jertek ide, kiket megcsapdosa
A boszuló végzet lángélű pallosa!
Kiket a boldogság egymástól ellökött:
Oh, légyünk újra egy a szenvedés között!

Oh jertek! hí a ház, vár a közös telek...
S búsongó tájai megint feldiszlenek;
Hir foglya! a legfőbb dicsőség abban áll:
Ha itthon, bár kicsiny, de holtig hű valál!

Ne légy a tengerek mélyében gyöngyhalász:
A négy folyam között drágabb kincset találsz!
S te, akinek lelke tudás miatt eped:
«Beszélj e földdel, s ez megtanit tégedet!»

Ingatlan szeretet vezessen egyaránt
S egy célra: észt, szivet, — erőt és tudományt!
Mikép tart és mozdit sok szálat a zubolv,
Mig lész erős szövet, s mind hűn egymásba foly.

Drágát, becsest, mindent, mit a világ teremt,
S hűségedért kinál: nézz mint értéktelent!
És bár a sors kegyét dúsan halmozza rád:
Soha boldog ne légy, — ha nem boldog hazád!

HÉBER LEGENDA.

Szánt a zsidó Hebron vidékén,
Sok éfát és kórust remélvén
A magból, mit földjébe elvet,
Termő idő kérése mellett.

De im egyszerre, munka közben
Ekéje a sorból kizökken;
És ökre bőg, — nem hajt a szóra —
Az ösztön ellen rúgodózva.

A szántó felnéz, — földje lábán
Arab vándor megy át, s megállván
Kiált: ‚salem!‘ — «Salem! de menj el,
Ökröm vagyon nagy félelemmel!»

‚Hibázol! félte nincs miattam,
Más okra bőg olyan riadtan;
Nem érzed-é? földindulás van
S romlás Sion szent városában!

Reng a templom, hull a fal, szint' a
Szépen irott, gyalult sittimfa;
A frigyládánál s szent helyekben
A főpap jár némán, ijedten.

Ki lesz forditva a szegletkő;
Más vettetik meg s nem kell kettő!
Az égből tűz szállt Bethlehembe...
A *Menachem* születve benne!'

«Szólj: mily nemzetségből van adva?»
‚Szűztől lett Ő s Dávidnak magva!'
«A prófétáktól mondva igy volt.
Jött megtörni a régi kígyót!»

‚Ő csillagát látták a bölcsek,
S napkeletről vezérve lőnek;'
«Én is vágyom a helyre térni,
Hogy imádván, szolgáljak Néki!»

‚S mikép tennél ott tisztességet?
Nincs aranyad, mirhád, tömjéned!'
«De van több, mellyel szivem vallja:
Hiszek benned, Dávidnak sarja!»

‚Hallod: a tulkok bőgnek ismét,
Maradj, — jobb lesz, hogy Őt ne ismérd!
Mert láttatván a születettnél:
A poroszlók kezébe esnél!

Van nagy kiáltás, és nagy jajszó,
Szülők ajkán Rámába hangzó;
Vértől áradt a Kidron árka,
Haragszik Heródes Tetrárka!'

«Mi hátra térit, semmi nincsen,
Vallom nevét kinban, bilincsben!»
‚De nem látnád, kit látni vágyol:
Üres immár a szín, a jászol!

A szűznek, — intetvén jel által, —
Futása lőn titkon fiával,
Egyiptom- avagy Sziriába . . .
Mit téssz most, mely nem lesz hiába?'

«Bár nem vagyok mester, Rabboni,
S én szájam nem tud bölcsen szólni,
Nincs tevenyájam, sok öszvérem,
Atyámnak nem Judát ösmérem:

De mit mondék, hiven megállom!
És szélyel járván a világon,
Az Ur vezérl és küld tanácsot:
Hol keressem, kit elbocsátott?

S a kisded bárhol rejteték el:
Hozzá jutok hitem *jelével*,
Ez bár csekély: mondja nyilván azt
Hogy Tőle ég, föld el nem választ!»

És a zsidó Hebron határán
Nem szánt, kórust, éfát se várván;
Ökrét eladja, és a pénzen
Gyermek-pólának gyolcsot vészen.

Megy s jár mindkét Libánuson tul,
S ott, hol a tenger habja zajdul,
Megáll Egyiptom-, Sziriában
A városoknak kapujában.

S hiván a szoptatós anyákat:
Nagy szóval árul és ajánlgat . . .
És sugva csendesen sohajtja:
«Végy pólát, végy Menachem anyja!»

A HŰ VITÉZ.

A hős király csatába indul,
Mellette nagy harcos sereg;
S hiv bajnokok, kik dárda-nyiltul,
Vértűl meg nem félemlenek,
Meg nem félemlenek!

A harcosok közt egy ifjú van,
Hivebb, bátrabb mindanyinál!
S ő, a leghívebb, van gyanúban:
Nem bízik benne a király,
Nem bízik a király.

Egymásra két had kürtöt fúvat,
S csattogva gyors nyilat bocsát;
Mint két szemközt futó borúlat,
Egymásba ütve homlokát,
Villámos homlokát.

Küzd a király, a vészt nem látja,
S száz kopjás kéz ügyébe jut;
A nyil, mint bősz darázs fulánkja,
Már-már nemes szivébe fut,
Már-már szivébe fut.

De hozzá gyors levente vágtat,
— Az arc fedett, a mell szabad, —
Védbástya, vért az a királynak...
S maga eldől, holtan hanyatt,
Eldől holtan hanyatt.

Az ellenség fut, a király szól:
‚Éltén vágtá meg életem'!
Nevét...! mert az egész világtól
Bámult szoborra vésetem!
Szoborra vésetem!

Hol van, ki őt szoptatta, szülte?
Nő, vagy fiak, barát, rokon?
Ki egy igaz szót tud felőle:
Kegyem leend mindnyájokon,
Kegyem mindnyájokon!

Helyezzétek dús ravatalra,
Hadd lássa nép s had a dicsőt!
Hadd lássa ő, s *viruljon arca* . . .
Ki rég gyanús szemem előtt,
Gyanús szemem előtt!,

«*Piros* már, oh király! eléggé,
A *bajnok-arc,* — vértül piros,
Mert ő az, ki élted megvédé . . .
S e vér szennyet, gyanút lemos,
Szennyet, gyanút lemos!»

A JÖVEVÉNY.

Vándorol földünkön idegen jövevény,
S reá sötétedik nagy erdő közepén.

Helyet nézvén, ahol fejét lehajtaná:
Jut a magaslaton, pusztuló vár alá.

Ott némán megvonul a roppant fal megett,
Nem kérve mást, csak a nyájas szürkületet.

A tele hold pedig az égen megjelen,
S fény reszket a kövön, lombon s a csermelyen;

Félig burkolt, de szép s magasztos képet ölt
Hegy, völgy, — az éji táj a jövevény előtt.

S mig nézi hosszasan, — mi így eléje tűn:
Minden megváltozik rögtön, csodaszerűn . . .

A vár áll, ép s erős ; — eltüntek a romok —
Bástyáin fegyveres csapat zajong, robog.

Alant kürtszó, zászlók, s mely gyorsan jő, a had
A meredekre hág s a vár felé halad.

S mint mikor a szélvész zúgatja a vadont :
Erős robaj támad, midőn a várra ront.

Hol a kaput kemény ütések rengetik, —
A földön vér s halott, — füst, láng a fellegig.

Szörnyű a támadás, szörnyű az oltalom . . .
Szegény vándor remeg, — vész minden oldalon, —

S most zúgó nyilban száll mellének a halál . . .
Oh, szent, irgalmas ég . . . ! ne félj ! csak álmodál !

Jámbor, csak álmodál ! — mégis jobb lesz neked,
Ha élted céljait más földön keresed !

Ott a boldog nyugat, elődeid hona,
Amelytől egykor a merész vágy elvona ;

Árnyas pagony, dalos madár, felhőtlen ég,
Csend, rend, polgár-öröm s kedélyes nemzedék . . .

Menj, menj, ott élni szép — itt nem kivánatos,
Hol álmad rémlátás, ébrenléted bajos ;

Itt változó a lég, hol éget, hol fagyaszt ;
Alig lendül a szél s már hullámot dagaszt,

Mely partot ostromol, gátat tör s szétrohan ;
Az ormok állanak felhőben, komoran.

Itt fű s fa érez, él ; a szirtek hallanak,
A tér süpped s dobog, a lépés ingatag ;

Oh, nálunk, e földön még folynak a csodák!
Kiknek keblét sebek s érzelmek roncsolák:

Felkelnek éjjel a sírok halottai...
Vivódnak mult, jelen, a régi, a mai.

Menj, menj! mi magunk is, bár *rokonok* velünk:
A szellem- s árnyaktól gyakran megrettenünk.

IKARUS.

Vergődöm a tenger dagályán,
Sirom nem lát remegni gyáván,
  Bátran nézek bele...
A mélységtől sem fél, ki, mint én,
Föl a napig repűle szintén,
  És nem szédült feje.

Fent, fent valék... alázuhantam;
Elmulhatok: megvan jutalmam;
  Jelezve a siker...
Szép: akinek jut a dicső vég,
De azzal is köz a dicsőség,
  Ki gondol, kezd, — ki mer.

Ülénk a bús sziget homokján,
S a vizre bámultunk... okolván
  Sokért a végzetet;
A túlpart...! tenger nyomta távol,
Mit nem repűl át, meg se lábol,
  Ki földre született.

Repülni...! hah...! teremts magadnak,
Mit természet, sors megtagadtak!
  S én, — szárnyat alkoték;
A föld szinét elhagyva lábam;
Győzelmi zaj hangzék utánam...
  — Hóditva volt a lég.

A szárny emelt, — vágytam s repültem,
Lázas gyönyörtől részegülten,
  Nem félve, látva bajt;
Fent a magasban, mind magasbban,
A föld fiát hogy béavassam
  A lég titkába majd.

De, — illetvén, mi illethetlen:
A büszke nap bosszús-ijedten
  Kél, üldöz és nyilaz...
Szárnyam sivít, izekre tágúl,
S leválik... a tüzes sugártúl
  Megolvadt a viasz!

...Vergődöm, — vívok szél- s dagállyal,
De rajtam új kéj futkos által:
  Mily fennség...! mily esés...!
Hogy ezt felejtéssel takarja,
Tenger mélysége, ég haragja,
  S vesztem: — mind mind kevés!

A hullám a száraz felé tart,
S titkát fű-fával közli a part,
  Énekli a madár;
Völgybe s oromra könnyen ér el,
S a szivbe szállván ingerével:
  Tenyészt, mint napsugár.

Élet jön a meddő szünetre...
A gondolat meg van születve,
  Nagy, munkás és örök;
Leend sok, aki fenn se szédűl,
Nem retteg a menny fellegétűl,
  Bár villámlik, dörög.

Betöltve éltem hívatása! —
A víz sirom' hadd ássa, ássa...
  Kőszirt leszek neki;

Habját, melyet szétzúza bennem,
Ijedt, zajongó rendületben
A felhőkig veti.

S lész a hab is, mely rám özönlék,
Hogy elrejtsen: — felőlem emlék!
Vész, víz ha szendereg,
Vagy foly köztük szilaj csatázás,
Örökre zeng itt a kiáltás:
Halandók, merjetek!

A KISÉRTŐ.

‚Tekintsd meg a tájt, melyre hoztalak:
Homokfedett, szomoru sivatag;
Hol rekkenőn süt a nap s nincsenek
Árnyékvető fák s híves kútfejek.

Gondold meg: ha élned itt kellene!
Ez a vadak hangos kietlene...
S mivel tápul kinál: hitvány gyökér,
Hogy légy, mikép az éhség, ösztövér!

Lakod nyirkos barlang, setét öböl,
Hol undok kígyók szeme tündököl;
Embernek jó s kedves, ha egybegyűl,
S te itt bolygnál társatlan, egyedűl?

Jer e vadon pusztából, jer, kövess!
Az út, melyen viszlek, nem lesz köves;
Én tagjaid' tündéri kényelem
Hintázó vánkosára helyhetem!

Drága étkekkel rakom asztalod',
Csak izlelned kell, nem fogyasztanod!
És poharad sziniglen töltve lész:
Borral, mint a tűz, borral, mint a méz.

Körülted a lég illatot lehel, —
Fehér, lágy s forró lészen a kebel,
Melyre hanyatlik kéjittas fejed;
A szív fél-halott, eszmél, vágy' s feled...

Jer, jer s kövess: te mindezt birhatod:
Csak add nekem szavad, szolgálatod!
Ki tudja: *ott* mi vár?... bolond, ki teng,
Mit itten elveszünk, az a mienk!'
— — — — — «Sátán, Sátán!»

*

‚Szálljunk le itt, — ez a templom, — körül
Alattunk a roppant város terül;
Nem érzed-é, magasan állva: mi
Dicsőséges magasan állani!?

Lent a nép, mint férgek nyüzsgő raja,
Idáig fel nem hallatszik szava,
A szó, mely ingerült, hideg, kevély, —
Nem látszik a rongy, a gőg és fekély.

Vegyülj közé, szánd, védd s hordozd karon:
Hálából lepök s keresztfára von;
Parancsolj: és térden fog nézni rád,
Nyakára lépve: tisztel és imád.

S ha állhatsz fenn, az ég felhőinél,
A föld sarában mért fetrengenél?
Ezrek térdhajtását inkább fogadd,
Mint hogy magad mártsd porba arcodat!

Hatalmas légy, hogy légy félt és csudált!
Az, hogy ne higyj lehetetlent, csudát;
Mit bír se bírja az alantvaló,
S hatalmasnak az álom is való.

A törvény, a boszú nem fog, nem ér,
Nem mer kiáltni rád se köny, se vér;

Lakol, ki bánt, — míg érdekedbe nincs,
Hogy mást kimélj s embernek is tekints!

Ah, látom: mit rajongó mestered
Fejedbe vert, eldobni nem mered!
Betegnek álma az, meddő s üres,
Gyermek vagy, hogy lidércet üzz, kövess?

Fel, fel! ne számláld a lépcső fokát;
Mi gondod rá, ha már megtapodád?
Szeszélyed- és sorsodnak légy ura! —
Itt a kötés... bátran az alkura...!'
— — — «Én gyenge ember... kisértő, eredj...!?»

*

‚Állunk, vagyunk a hegynek tetején,
Környöskörűl amit látsz, mind enyém...
Melyet kegyem, kit kedvel, annak ad...
— De most figyelj, és kisérd újjamat!

Itt végtelen s gazdag síkot találsz,
Tenger gyanánt boritja dús kalász;
Zöld réteken gyors mén szökel, riad,
És nyáj legel s ünő nevel fiat.

A halmokon must, méz s olaj csorog.
Ott a tenger, s a parti városok,
Hol a révbe sok terhes gálya hord
Gyöngyöt, füszert, rabszolgát s drága port.

Kincs a kalász, olaj, rabszolga, nyáj!
De több, mit a bányász csákánya váj,
Mig a hegyek kongó ürébe hat,
Itt, itt... közel van: lábaink alatt.

Mindez, ha kell, tiéd, — neked adom...!
Hajó az élet örvényes habon,
Hajó, mit a szél elkap s szirtbe sujt,
Ha nem hord kincsben mentésére sulyt.

Ész-, sziv- s erénynek, — mondják — tisztelet!
De a világ nem ugy mér: — fontra vet
S mi *viszen;* kincsed lész előtte fő,
Egyéb minden, csak pótlék, üttető.

Nélküle semmi, minden vagy vele;
Bűvöl, köt, ver s von csábos deleje,
Az ember megy, csak mutasd aranyod',
Alvajáróként, merre akarod!

Lelket, hitet megvásálhatsz ezen,
Köti magát barátság, szerelem,
Oh a világ elad mindent, mi szent,
S olcsón bocsátja el, bár tartja fent.

Föl hát! eredből, melyet megnyitál,
Csak egy csepp vér... s közöttünk a frigy áll;
Szolgálatomra lelked' átadod...
S én felhozom szerencse-csillagod'...!'
— — — «Oh Sátán, szánj meg, s ne kisérts tovább!»

A VILÁGLÁTÓ.

Az apa fiához imígyen beszéle,
Egy erszény pénzt adván ennek a kezébe:
A huszadik évet, fiam, ma betöltöd!
Illő lesz, hogy váltsd fel azt, ki vén s törődött.

De annak az eszén nem sok ember indúl,
Aki falujának határán se ment túl;
Eredj a világba! láss, hallj és tapasztalj!
Keresd: hol mi jó van, tapogasd: mi a baj?

A fiú megszokván, hogy nem ő határoz:
Elment s nagy sokára tért vissza a házhoz,
Hol a fáradságtól magát kinyugodván,
Igy szólt apja hozzá: ‚Nos, hát édes szolgám!

Mire a jó Istent éjjel nappal kértem,
Im visszavezérelt kivánt egészségben!
Hadd halljam hát, hogy mit láttál a világban . . .?‘
«Biz én édes apám, ott sok mindent láttam.

Hegyet, sikot s folyót, mely nagy habbal omlott,
Fényes, büszke várost, épületet s tornyot ;
Annyi nép- s vidéknek erkölcsét, szokását, —
De *három községnek* mégse láttam mását!

Ezek közt legelső volt *Imádságfalva;*
Csudáltam, mért van ott minden ugy kihalva . . .
Mig másutt sürögve, zajjal, seregestűl,
A nép munkálkodni hazulról kipezsdűl.

Itt a *dolgozásról* végképen lemondtak,
Szólván : semmi haszna földi szorgalomnak!
Gondolunk s nézünk az égi madarakra :
Mily szépen megélnek, nem vetve s aratva!

Ugy cselekeszünk, mint a parancsolat szól :
Mért szorgoskodnátok a holnapi napról?!
A zsidók is nyertek mannát, el se vesztek . . .
— S várnak a próféta hollójára veszteg.

Olvassák az irást, néznek a betűre,
Ebbe vannak némán s mélyen elmerűlve ;
Avvagy áhitattal meghajolva földig,
A napot s az éjet imádsággal töltik.

Majd e jámbor hivek közűl elsietvén,
Más helységbe értem még azon nap estvén ;
Munkásnak nevezték, — nem hivhatni jobban,
Mert nincsen hiány ott munkában, dologban.

Versenyez kicsiny, nagy, — fejök szinte szédűl; —
Csak panasz, *sovárgás* hallik a beszédbűl ;
Az idő beh nyargal . . .! a nap egy arasznyi . . .!
Ennyi, annyi munkát kell holnapra hagyni!

Monda egyszer, aki vala legsovárabb:
Mily idő-vesztés e sok ünnep, vasárnap!
Még ez okra lészünk éhezők és pőrék...
Hátha eltörölnők! — és el is törőlték.

Csukva áll a templom, berozsdált a zára,
Egy lélek se vágy az igének szavára;
Néha meg-megkondúl a harang magától...
S csaknem megijednek szokatlan szavától.

Iskolába menni, adni nem szeretnek...
Sok dolga s haszna van a kicsiny kezeknek!
Munka náluk a fő s minden; — és valóban
Szinte usznak a kincs- és más földi jóban.

Hogy a harmadiknak utcájára léptem,
Görnyedő vén ember jőve szembe vélem;
Csudálkozva láttam, hogy folyvást süvegel...
Oh édes agg apám, mi dolog?... tegye fel!

Unszoltam sokáig, kértem is hiába!
Később jöttem aztán mindennek nyomába;
Uj szokást követnek: itten aki vén lesz,
Semmi jussa többé a becsültetéshez.

Helye nincs a házban, kivül is elhálhat,
Nem számára tesznek az asztalra tálat.
Várjon sort, — az ifjú települve mellé:
Emennek jár a hús, — amannak jut a lé.

Ifjak látnak törvényt, ezek ott a birák,
Kik a büntetést a vétkezőkre irják;
S minden ügy kezökben gyorsan folyva dől el,
Míg nagy lassuság jár a hajlott idővel.

Nem uralkodhatik ifjon kívül más ott,
Vén embertől soha nem kérnek tanácsot;
És ha *Újmezőn* a dolgokat tekintem:
Apám, mondhatom, hogy jól megy ottan minden!»

Az öreg figyelve hallgatott minden szót,
És se jót, se roszat a beszédre nem szólt ;
Hanem később, midőn már évek folyának,
Felhozá a *három községet* fiának :

,Bizony én szivemnek teljesítnéd *vágyát:*
Ha ama helyeket még egyszer bejárnád,
Azért is, mert akkor *valamit feledtél!*
Megtudod majd, hogy mit? — azon embereknél.'

A fiu, mivel szent volt e vágy előtte,
Gyorsan elment s megjött, — nem sok időt tölte;
,*Hát a három község?* szólj csak, alig várom . . .'
«Biz, apám, elpusztult végkép mind a három!

Népe meghasonlék, kiholt, szerteszéledt . . .
Elsöpré valamely rettentő itélet ;
Szén, kő és tapasz van helyén a bozótban,
— El se hozhatám igy, amért küldve voltam!»

,El, elhoztad, *kincset* hoztál, ime lássad :
Az a *bölcseség*, mit a tapasztalás ad!
Jaj a népnek, melyben utolsók a vének,
S gyermekek állnak fel birónak, vezérnek!

Szorgalom s imádság külön-külön meddő,
S boldogságot, áldást hoz együtt a kettő ;
Ezen függjön mindig az ember figyelme :
Tisztes munka, jó rend s az Úrnak félelme!'

HERÓDES.

Ne kergesd, Heródes,
Azt a kis gyermeket,
Mert benne : Istenre
Vonod ki fegyvered!
S minden csapás, melyet
Reá mérsz gonoszúl,
Saját boldogtalan
Fejedre vissza-húll.

Ime betelt, mit a
Próféta monda rég:
Rámában is hangos
Kiáltás hallaték.
Búban van annyi szív,
Annyi szem kesereg:
Fiaikat kérvén
A szegény Rákhelek.

Betlehem s környéke
Gyászban van általad
S hiába öldökölt
A poroszló-csapat,
Célból tesz a vétkes
Gonoszt, de célt nem ér:
Mentve a *született*...
— Mért omla annyi vér!!

De kiket vad dühöd
Kínos halálra vitt:
Azoknak látod még
Halvány alakjait.
Benéznek ágyadba
A mennyezet felett,
Hosszúvá, szörnyüvé
Teendik éjeled!

Van büszke palotád, —
Kevés, ki oda jut;
Eláll a fegyveres
Őrség falat, kaput.
Az ajtó benn erős,
Nehéz závára van, —
És lángol annyi mécs,
— De minden hasztalan!

Amint az éj beáll,
Beáll a borzalom:
Rém jön fel a földből,
Áthat légen, falon.

Eszmélsz, — gondolkodol . . .
S előtted nyiltan áll,
Hogy magad vagy, kitől
Igy megcsúfoltatál!

Ne üldözd, Heródes,
Az égi magzatot!
Ujjá alkotni e
Földet ki adatott.
Még nem nyult a bölcsőn
Túl a picinyke kéz:
Széked már ingadoz,
Hatalmad már enyész!

Amely elmén, sziven
S világon ül tunyán;
Szétoszlik a gyötrő
Homály, fuvallatán.
S ha majd sok ó falat
Leronta, széttöre:
Lesz az uj épület
Örök szegletköve.

Hogy a tüzet megoltsd:
Szelet versz rája? Lásd,
Mikép okoz kezed
Még gyorsabb lángolást!
Sok tartományon át,
Ki őtet üldözöd:
Népet gyüjtesz neki
Sok távol nép között.

Heródes, vak vagy-e
Szablyád emelni fel?
Bizony megtörténik
Minek történni kell!
Gyarló ember keze
S gonoszok álmai:
Hogy' birnák útain
Az Istent gátlani?!

TARTALOM.

Dalok. Ódák.

Románcok. Balladák.